

2^e Meerjarenperspectief

Ontwikkelbedrijf, Werklocaties en MIPP-projecten
Bijlage bij de begroting 2019

Voorwoord

Het 2^e meerjarenperspectief 2018 is anders van opzet dan voorheen. Het is een meerjarenperspectief waarin niet alleen het Ontwikkelbedrijf wordt toegelicht, maar ook sleutelprojecten uit de Meerjaren Integrale Planning Projectbijdragen (MIPP) en projecten uit het programma werklocaties.

Deze wijze van presenteren sluit aan bij de werkwijze in praktijk. Projecten worden integraal benaderd. Hierbij is het Ontwikkelbedrijf betrokken, worden o.a. doelstellingen uit het programma werklocaties gerealiseerd en in een aantal gevallen als sleutelproject gedefinieerd vanwege de integraliteit en gekozen financieringsconstructie.

Hiermee is een eerste stap gezet om projecten in het ruimtelijk fysieke domein in één overzicht te presenteren. De ambitie is om het meerjarenperspectief de komende jaren uit te bouwen tot een totaal overzicht van projecten in het ruimtelijk fysieke domein waarbij de provincie is betrokken. Een meerjarenperspectief waarmee integrale sturing en verantwoording kan plaatsvinden.

Leeswijzer

Dit meerjarenperspectief bestaat uit een algemeen deel en een projecten deel. In het algemene deel wordt ingegaan op de ambitie, financiën, werkwijze en organisatie en de kaders van het Ontwikkelbedrijf. In het algemene deel zijn ook de kaders en het besluitvormingsproces van de MIPP projecten beschreven.

In het tweede deel wordt per project beschreven wat het project betekent voor Brabant, waar we nu staan en waar we naar toe willen. Daarnaast worden via 'facts & figures' de financiële parameters benoemd.

De 'facts & figures' geven inzicht in de verwachte toekomstige financiële ontwikkelingen van zowel projecten in uitvoering als waar mogelijk voor verkenningen.

Zichtbaar zijn o.a. de verwachte inkomsten, uitgaven, risico's en het verwachte eindresultaat (exploitatie saldo). Het exploitatie saldo is berekend per peildatum 31-12-2019. Dus inclusief toekomstige verwachte verliezen en winsten, maar zonder in het verleden al genomen verliezen of winsten.

Het voorliggende meerjarenperspectief is een omvangrijk document. Het advies is om het vooral digitaal te raadplegen. De momenten bij de jaarrekening en begroting worden benut

om te informeren over de belangrijkste (toekomstige) ontwikkelingen in projecten en verkenningen, naast de ontwikkelingen op portfolio niveau.

Voor nadere informatie kunt u zich richten tot:

- De managers van het Ontwikkelbedrijf: Ward de Bruijn (WdBruijn@brabant.nl) en Pleunie Josseaud (Pjosseaud@brabant.nl);
- De coördinator MIPP Femke Bisschops (fbisschops@brabant.nl);
- De programma manager werklocaties: Mark Spanjers (mspanjers@brabant.nl) .

Inhoudsopgave

<u>Voorwoord</u>	2	<u>Economisch vestingsklimaat verkenningen</u>	67
<u>Leeswijzer</u>	3	Rodenburg biopolymers	69
<u>Het Ontwikkelbedrijf</u>	7	Spark	71
Portefeuille inhoudelijk en financieel	11	Protix	74
Actuele stand per project	13	Bedrijventerrein Heesch-West	76
<u>MIPP Sleutelprojecten</u>	15	<u>Economisch vestingsklimaat Projecten</u>	78
Kaders en principes	16	Kazerne Eindhoven	79
Gefaseerde werkwijze	18	Aviolanda	81
Maatschappelijke meerwaarde in beeld	21	High Tech Automotive Campus	84
<u>MIPP Verkenningfase</u>	23	JADS Mariënborg	87
Metalot	24	Brainport Industries Campus	90
Delta zichtbaar in beweging	29	RBT Land van Heusden en Altena	93
Brainport city - Internationale knoop XL	33	Logistiek Park Moerdijk	96
Gebiedsopgave N261/N269	39	Pivot Park	99
Biomakerij	42	Hotel Nassau	102
Talent in Brabant	45	A2-corridor	103
Energyweb XL	49	Derde haven Werkendam	104
Solarge	52	AFC Nieuw Prinsenland	106
<u>MIPP Besluitvormingsfase</u>	55	Ontwikkellocatie Wijkevoort	108
Zuidwaterlinie	56		
Van Gogh Brabant	59		
Mindlabs	62		

Inhoudsopgave

Energietransitie (samenvatting uit notitie doorsteek energie in OB)

	110
Dongecentrale	111

Erfgoed Verkenningen **115**

NS Werkplaats	116
Onze-Lieve-Vrouwabdij	119
Abdij van Berne	121
Bovendonk	123
Centrum Oudenbosch	125
Kasteel Gemert	127
Stevenshof	129
Klooster Sint Josephsberg	131
Fort Isabella	133
Klooster Franciscanessen	135
Doveninstituut Kentalis	137
Landgoed Bieduinen	139
Zuidrand Goirle	141

Erfgoed Projecten **143**

Drie-eenheid Velp	144
Oud Herlaer	146
Raadhuis Waalre	148
Bergoss Fabriek	150
Brouwhuis	152
CHV-terrein	154
De Ploeg	157
Fort Sabina	159
Klooster Mariadal	161
KVL Leerfabriek	163

Mariënhage	166
MOB-complex Wanroij	168
Moederhuis Franciscanessen	170
Sint Catherinadal	173

Transformatie Verkenningen **175**

Walkwartier Oss	176
Brainport Smart Districts	178
Havenkwartier	180

land en Tuinbouw en Buitengebied projecten **182**

Projectvestiging Glastuinbouw	183
Tuinbouw Ontwikkeling Maatschappij	185
Ruimte voor Ruimte	187

Stimuleringsmaatregelen woningbouw **190**

Maatregelen consumenten	191
Maatregelen producenten	192
Risicoreserve stimuleringsmaatregelen	193

Sociale veerkracht **194**

Slowcare	195
----------	-----

Ondermijning **199**

Hermenzeil	200
------------	-----

Colofon **202**

Deel 1: Algemeen

Het Ontwikkelbedrijf

De provincie verhoudt zich tot maatschappelijke opgaven door niet sectoraal te denken maar te zoeken naar meerwaarde. Hierbij is het Ontwikkelbedrijf een verbindende schakel.

Erik van Merrienboer

Gedeputeerde provincie Noord-Brabant

Ontwikkelbedrijf

Het provinciaal Ontwikkelbedrijf is in 2010 opgericht om waar nodig door privaatsrechtelijk te handelen en risico dragend te investeren provinciale beleidsdoelen te realiseren.

Door de kennis en ervaring die is opgebouwd bij het Ontwikkelbedrijf wordt het Ontwikkelbedrijf steeds breder ingezet. Niet alleen op uitvoering van projecten, maar steeds meer als kennisleverancier bij beleidsontwikkeling om te zorgen dat beleidsdoelen daadwerkelijk worden gerealiseerd.

Daarnaast functioneert het Ontwikkelbedrijf steeds meer als intermediair die de maatschappelijke vraag van 'buiten' verbindt met de provinciale opgaven 'binnen'. Hierbij sturen we primair op het creëren van integrale maatschappelijke meerwaarde bij een ontwikkelopgave.

Begin 2018 is door PS een geactualiseerd beheerstatuut van het Ontwikkelbedrijf vastgesteld. Van uitvoering van vastgoedprojecten naar provinciale partner in gebiedsontwikkelingen en ruimtelijk fysieke projecten is de beweging die bij het Ontwikkelbedrijf zichtbaar is. Het nieuwe beheerstatuut biedt de mogelijkheid deze rol verder in te vullen.

Het Ontwikkelbedrijf heeft de laatste jaren meer kennis en ervaring opgedaan met lagere overheden en vooral ook met marktpartijen wanneer het gaat om projecten in het ruimtelijke fysieke domein. Zij weet waar de kennis en toegevoegde waarde van de (markt)partijen zit. Waar de beleidsinzet ligt en op welke wijze deze kan worden verbonden. Maar ook hoe een samenwerking tot stand kan worden gebracht om tot

succesvolle invulling te komen. Met andere woorden procesmanagement dat leidt tot dealmaking.

Het Ontwikkelbedrijf wordt ingezet voor de realisatie van projecten in het ruimtelijk fysieke domein. Hiermee worden provinciale doelen op het gebied van onder andere economie, erfgoed, landbouw, cultuur en samenleving, energie en openbare orde en veiligheid gerealiseerd.

De afgelopen jaren ontwikkelde en zette het Ontwikkelbedrijf een breed pakket instrumenten in. Naast gangbare grondvererving en het beheer van deze eigendommen voor infrastructuur, natuur en andere thema's wordt het Ontwikkelbedrijf ingezet voor:

- haar expertise en financiële slagkracht op het gebied van herontwikkelingsopgaven en gebiedsontwikkelingen;
- het aangaan van (risicodragende) participaties in projecten van derden;
- de verwerving en herontwikkeling van locaties;
- het aandeelhouderschap bij projectdeelnemingen;
- en het verstrekken van leningen en garanties.

Daarnaast worden door de inzet van kennis, kunde en procesgeld (her)ontwikkelingsprocessen vlot getrokken en partijen verbonden. Binnen het Ontwikkelbedrijf zijn inmiddels niet revolverende middelen gereserveerd voor de inzet in dit soort processen.

Leidende principes

In de recent vastgestelde notitie 'Perspectief Ontwikkelbedrijf; De maatschappij verandert, het Ontwikkelbedrijf beweegt mee.', zijn leidende principes voor het Ontwikkelbedrijf opgenomen:

- het Ontwikkelbedrijf informeert PS proactief over projecten van verkenningfase tot uiteindelijke afronding;
- het Ontwikkelbedrijf acteert als kennisleverancier bij beleidsontwikkeling en in het ruimtelijk fysieke domein zowel op gebiedsniveau als op complex-/objectniveau in de gehele ontwikkelketen van initiatief tot planrealisatie;
- het Ontwikkelbedrijf verbindt de maatschappelijke vraag van 'buiten' met de provinciale opgave 'binnen';
- het Ontwikkelbedrijf stuurt primair op creatie van integrale maatschappelijke meerwaarde van een ontwikkelopgave;
- het Ontwikkelbedrijf stuurt vanuit financieel oogpunt met name op de investeringsrisico's;
- het Ontwikkelbedrijf zet al haar instrumenten inclusief ontwikkelkrediet in ten behoeve van de doelrealisatie;
- het Ontwikkelbedrijf opereert vooral in de ontwikkelfase van een project en is kritisch om langdurig als 'bank' of belegger te functioneren.

Meerjarenperspectief

Met het voorliggend meerjarenperspectief streven wij ernaar om continue inzicht en beschikbaarheid van relevante informatie over voortgang, doelstellingen en risico's in zowel projecten in uitvoering als verkenningen te bieden. We doen dit niet alleen voor de projecten en verkenningen van het Ontwikkelbedrijf. In de rapportage zijn tevens de verkenningen en projecten van het programma werklocaties en de MIPP-projecten opgenomen. Hierdoor kunnen PS op elk moment beschikken over actuele informatie van alle ontwikkelingen. Dit maakt het voor PS mogelijk projecten uit alle fases, van verkenning tot uitvoering, te agenderen voor bespreking.

De in het meerjarenperspectief opgenomen verkenningen betreffen initiatieven waar nog geen besluitvorming over heeft plaatsgevonden.

Kaders Ontwikkelbedrijf

Het kader waarbinnen moet worden gehandeld is vastgelegd in het 'beheerstatuut Ontwikkelbedrijf'. Daarnaast werkt het Ontwikkelbedrijf binnen de kaders welke door het concern zijn vastgelegd. Voorbeelden hiervan zijn het kader voor risicomanagement en de nota financieringsinstrumentarium.

Invoering Wet vennootschapsbelasting

Vanaf 1 januari 2016 is de vennootschapsbelastingplicht voor overheden een feit. Ook de provincie moet 25% belasting afdragen over de fiscale winst die met commerciële activiteiten is verdiend. Inmiddels heeft de belastingdienst laten weten dat voor de meeste geclusterde activiteiten geen sprake is van een onderneming in fiscaalrechtelijke zin. Er is daardoor geen sprake van een vennootschapsbelastingplicht. De beoordeling van deze belastingplicht zal jaarlijks op onze portefeuille worden uitgevoerd.

Wijziging Besluit begroting en Verantwoording (BBV)

Conform genoemde notitie Grondexploitaties moeten de grondexploitaties van het Ontwikkelbedrijf worden vastgesteld door PS. In de toelichting op de balans bij de jaarrekening 2017 is een tabel opgenomen met de geactualiseerde grondexploitaties. Via vaststelling van de jaarrekening worden ook de grondexploitaties van het Ontwikkelbedrijf vastgesteld.

Discontovoet Exploitatieplannen

Als gevolg van aanpassingen in het Besluit begroting en verantwoording (BBV) dient er een methodiek te worden vastgesteld voor de te hanteren rente- en disconteringsvoet in exploitatieplannen, als volgt: de te hanteren rente- en disconteringsvoet wordt gebaseerd op marktconforme rente voor de financiering van het betreffende plan (projectfinanciering); de marktconformiteit wordt vervolgens bepaald op basis van (fictieve) offertestelling bij een voor de overheid gangbare externe financierier.

Het Ontwikkelbedrijf

Portefeuille inhoudelijk en financieel

Portefeuille Ontwikkelbedrijf

Inhoudelijk

De portefeuille van het Ontwikkelbedrijf beweegt. Waar het de afgelopen jaren het zwaartepunt lag op projecten uit afzonderlijke domeinen zoals erfgoed en economie, worden de vraagstukken aan de voorkant meer integraal verkend.

In de verkenningsfase van deze nieuwe projecten heeft het Ontwikkelbedrijf nadrukkelijk de rol om te zorgen dat met de inzet van de provincie in een gebiedsontwikkeling meerdere provinciale doelen worden gerealiseerd.

Een belangrijke actuele opgave waar het Ontwikkelbedrijf voor wordt ingezet is binnenstedelijke transformatie. Bij dit type gebiedsontwikkelingen komen thema's als wonen, werken, energie, klimaat, etc. bij elkaar. Daarnaast wordt de rol van het Ontwikkelbedrijf in het perspectief van de gewenste versnelling van de energietransitie verder verkend.

Thema's waarin het Ontwikkelbedrijf verder actief is zijn: campussen, werklocaties, erfgoed, ondermijning, wonen en land- en tuinbouw. Het Ontwikkelbedrijf is inzetbaar ten behoeve nieuwe thema's, welke voortkomen uit het nieuwe bestuursakkoord 2019.

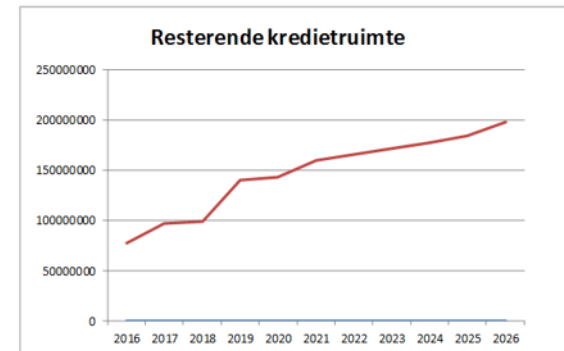
Financieel

De resterende ruimte in het investeringskrediet van het Ontwikkelbedrijf bedraagt ultimo 2019 € 139 mln.

Bij de inschatting van de resterende ruimte is rekening gehouden met de geraamde toekomstige inkomsten en uitgaven van alle projecten en is aangenomen dat de afgegeven garantstellingen volledig worden ingeroepen.

De risico's in de projecten worden afgedekt door de Risicoreserve van het Ontwikkelbedrijf. Ultimo 2019 bedraagt deze € 70,7 mln. Dit is onderverdeeld in een risicoreservering van € 30,5 mln en een voorziening van € 26,4 mln. Beide voor de bestaande projecten.

Sinds vaststelling van het nieuwe beheerstatuut Ontwikkelbedrijf op 23 februari jl. door PS hanteert het Ontwikkelbedrijf op het niveau van de totale risicoreserve dezelfde systematiek als het concern. Hierbij wordt uitgegaan van de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandcapaciteit; de ratio van het weerstandsvermogen. De beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt € 44,3 mln. (€ 70,7 - € 26,4 mln). De benodigde weerstandscapaciteit bedraagt € 30,5 mln. De ratio weerstandsvermogen komt daarmee op 1,45. Deze ratio is ruim voldoende om de risico's binnen het Ontwikkelbedrijf op te vangen.

De in het verleden gedane afwaarderingen van posities zijn ten laste gebracht van de risicoreserve (verlaging) en daarnaast worden bijvoorbeeld renteopbrengsten van een aantal leningen jaarlijks toegevoegd aan de risicoreserve (verhoging).

OVER

PORTEFEUILLE

ONTWIKKEL-

BEDRIJF

Actuele stand per project

Project	Looptijd	Boekwaarde 31-12-2019	geraamde uitgaven	geraamde inkomsten	Exploitatie- saldo	Risico	Dekking risico
Breda, Brouwhuis (lening)	2037	1.227.292		1.227.292		111.950	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf
Dongen, Moederhuis Franciscanessen Mariaoord Dongen	2020	1.154.141	82.460	1.236.601			
Eindhoven, Marienhage (lening)	2047	4.800.000		4.800.000			
Geertruidenberg, Dongecentrale	2020	800.000		800.000	0	85.000	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf
Oisterwijk, KVL (leerfabriek *)	verkocht	0			0	0	
Oisterwijk, KVL (leerfabriek) (lening)	2047	1.320.677		1.320.677		245.896	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf
Oosterhout, Sint-Catharinadal (lening)	2023	2.600.000		2.600.000		2.200.000	Cultuur
Vught, herfinanciering Monumentenfonds Brabant	2048	4.894.412		4.894.412		0	
Roosendaal, Klooster Mariadal	2019	0					
Veghel, CHV-terrein	2020	2.481.505		2.481.505		1.000.000	Cultuur
Veghel, CHV-terrein (lening)	2024	2.625.000		2.625.000			
Wanroij, Mob complex	2019	2.600.000		2.600.000			
Bedrijventerrein Land van Heusden en Altena (garantstelling)	2018	0				0	
Breda, Kloosterkapel Nieuwstraat 20	2025	5.200.000		5.200.000		115.000	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf
Eindhoven, Brainport Industries Campus (budgetreservering)	2032	0	468.000	468.000		110.000	Economie
Helmond, High Tech Automotive Campus (budgetreservering)	2027	1.500	10.970.357	10.971.857			
Moerdijk, Logistiek Park Moerdijk (LPM)	2019	0				0	
Oss, OLSP Vastgoed BV (deelneming)	2021	4.500.000		PM		3.897.915	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf
Oss, OLSP Vastgoed BV (lening)	2026	12.500.000		12.500.000		12.500.000	Algemene risicoreserve/economie
's-Hertogenbosch, A2-corridor	2019	0					
Van Gogh, (lening budgetreservering)	2023	7.000.000					
Geertruidenberg, Jachthaven Hermenzeil	2019	0					
Nuenen, herprioritering bedrijventerrein stedelijk gebied Eindhoven (lening)	2027	1.862.302		1.862.302			
Eindhoven, De Kazerne Klein Paradijs (lening)	2037	675.000		675.000		375.000	Economie
's-Hertogenbosch, Klooster Marienburg (lening)	2029	9.816.000	2.084.000	11.900.000			
Woensdrecht, Businesspark Aviolanda (lening)	2020	1.112.000		1.112.000			
Woensdrecht, Businesspark Aviolanda (deelneming)	2021	6.488.160		PM		6.488.160	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf
Zevenbergen, Caldic	2019	0					

ACTUELE
STAND

Actuele stand per project

Project	Looptijd	Boekwaarde 31-12-2019	geraamde uitgaven	geraamde inkomsten	Exploitatie- saldo	Risico	Dekking risico
Aarle Rixtel, Opstal 6	2019	0					
Borkel en Schaft, Hoeverdijk 76	2021	1.430.255	85.401	1.515.656			
Deurne, Helenaveen	2020	301.768		301.768			
Esch, De Ruiting 2	verkocht	0					
Etten Leur, Bankenstraat	2019	0					
Gilze Rijen, Laarspad	2019	0					
Loosbroek, locatie Schaapsdijk	2019	0					
Lierop, Steemertseweg	verkocht	0					
LOG Deurne	2022	899.000	82.878	981.878			
LOG Graspeel	2019	0					
LOG Stille Wille	2019	0					
O/W-en Middelbeers, Heiakkerweg 6	verkocht	0					
O/W-en Middelbeers, Straatsedijk 2b	2020	133.535	4.458	137.993			
Projectvestiging glastuinbouw Deurne (garantstelling)	2022	28.938.794		11.931.267	-17.007.527	17.007.527	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf
Someren, Hoijserstraat 13	2019	0					
Tilburg, Oostkamer	2025	2.040.134	50.676	2.090.810			
Tuinbouw Ontwikkelings Maatschappij (TOM) (garantstellingen)	2020	2.000.000	0	PM			Onderdeel geldlening TOM
Tuinbouw Ontwikkelings Maatschappij (TOM) (lening)	2021	10.854.284	311.634	7.825.918	-3.340.000	8.535.385	Algemene middelen, risicoreserve Ontwikkelbedrijf en rente
Ulicoten, Dorpstraat 4 en 7	2020	394.981		394.981			
Vught, Esscheweg (manege)	verkocht	0					
Zevenbergen, St Jozefplein Zuid	2020	178.741		178.741			
Helmond, Lightyear Automotive Campus (garantstelling)	2022	400.000	0	PM		60.000	Economie
Oss, Slow Care St. Elzeneindhuis	2036	2.060.285		2.060.285		0	

ACTUELE
STAND

[Terug naar inhoudsopgave](#)

MIPP Sleutelprojecten

De samenleving verandert en de provincie beweegt mee. Als gevolg van de veranderingen in de samenleving worden wij steeds vaker benaderd door maatschappelijke partners met de vraag of de provincie in initiatieven en projecten kan en wil participeren. Dit betreft vaak projecten geïnitieerd vanuit de samenleving, waarbij de betrokken partijen nadrukkelijk ook zelf willen investeren. Het blijkt voor ons nog dikwijls lastig dergelijke projecten te faciliteren. We vullen onze 'netwerkende rol' nog vaak in vanuit sectoraal ingevulde en belegde beleidsprogramma's. Om echter goed mee te kunnen bewegen met de veranderingen in de samenleving en om unieke kansen te verzilveren zullen wij ook ruimte moeten inbouwen in onze beleidsprogramma's om daarop te kunnen inspelen.

Door de Meerjaren Integrale Planning Projectbijdragen (MIPP) voor sleutelprojecten verrijken wij ons instrumentarium om sleutelprojecten te kunnen realiseren en kansen te verzilveren. Dat doen we door gelijke tred te houden met het ritme en de dynamiek van initiatiefnemers en partners binnen sleutelprojecten vanuit onze eigen ambities en met het oog op maatschappelijke meerwaarde.

MIPP SLEUTELPROJECTEN: KADERS EN PRINCIPES

In de MIPP 'Sleutelprojecten' wordt invulling gegeven aan flexibel financieren in een netwerk georiënteerde werkwijze. Deze werkwijze is ingericht volgens onderstaande principes:

- Eigen ambities centraal

Dit eerste principe lijkt wellicht paradoxaal. Een gedachte die op het oog mogelijk meer voor de hand ligt is dat in deze werkwijze juist de ambities van anderen centraal worden gesteld. Netwerk georiënteerd werken betekent echter niet dat de provincie met alle winden mee moet waaien.

Netwerk georiënteerd werken vraagt juist scherpte in de eigen ambities. Dit echter wel op een wijze die ruimte biedt aan de dynamiek van onze omgeving. Dit vraagt op termijn bijvoorbeeld om beleidsprogramma's die zijn geformuleerd vanuit de 'bedoeling' en minder vanuit een vooraf gedefinieerde instrumentele invulling. Bij dergelijke beleidsprogramma's wordt het beoogde doelbereik vastgelegd, maar de nadere invulling kan gedurende de looptijd veranderen of nog worden vormgegeven. Met de MIPP Sleutelprojecten wordt deze werkwijze geïnitieerd. Toekomstige sleutelprojecten worden ook altijd gefinancierd vanuit lopende beleidsprogramma's.

- Sturing en verantwoording

Er is gekozen voor een sturings- en verantwoordingsfilosofie die is gebaseerd op een kwalitatieve en ontwikkelgerichte aanpak. Zorgvuldige kaderstelling en verantwoording bij sleutelprojecten met daarin een heldere rolverdeling tussen Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten is daarin cruciaal.

In de werkwijze worden twee fases gehanteerd (verkenning en besluitvorming). Via de P&C-cyclus wordt twee keer per jaar inzicht in de sleutelprojecten gegeven.

Gelet op de opgedane ervaringen bij het Ontwikkelbedrijf en de Erfgoedfabriek én de kaderstellende rol stuurt Provinciale Staten op de doelen, voortgang en realisatie van (het totaal van) sleutelprojecten. De Staten vervullen ook de opdrachtgevende rol ten behoeve van de verkenningsfase.

Besluitvorming over de uitvoering binnen de individuele projecten ligt bij Gedeputeerde Staten, zodat kan worden ingespeeld op de dynamiek en het ritme van de buitenwereld door snel te kunnen schakelen op projectenniveau. De keuzes die op projectenniveau worden gemaakt worden zorgvuldig vastgelegd en verantwoord aan Provinciale Staten.

MIPP SLEUTELPROJECTEN: KADERS EN PRINCIPES

- Afwegen: maatschappelijke en financieel

In de systematiek worden projecten vanuit twee perspectieven gewogen; maatschappelijk én financieel.

Bij sleutelprojecten wordt de balans tussen financiële en maatschappelijke meerwaarde inzichtelijk gemaakt en wordt geprobeerd deze te optimaliseren. Met betrekking tot het definiëren van maatschappelijke meerwaarde worden naast de provinciale ambities de 'functionele waarde', 'belevingswaarde' en 'toekomstwaarde' centraal gesteld.

Deze waarden zijn uitgewerkt op pagina 21.

Naast deze maatschappelijk georiënteerde kaders, moeten projecten ook financieel haalbaar zijn.

Vanuit financieel perspectief worden onze arrangementen vanuit de onderstaande principes ingevuld:

- Uitgangspunt is dat sleutelprojecten zo maximaal mogelijk en minimaal voor 50% vanuit bestaande provinciale programma's worden gefinancierd. Het maatschappelijk rendement dat met sleutelprojecten

wordt gerealiseerd rechtvaardigt dit ook. De sleutelprojecten dragen immers bij aan doelstellingen van reeds vastgestelde programma's. Daarbij geldt dat, indien financiering vanuit bestaande programma's onvoldoende is om het sleutelproject tot uitvoering te brengen, de vrije begrotingsruimte als sluitsteen in beeld komt.

- De financiële inspanning bij sleutelprojecten is afhankelijk van en gerelateerd aan de context waarbinnen de ambities kunnen worden gerealiseerd. Dat betekent dat we bijvoorbeeld soms alleen kiezen voor impulsen in onrendabele (investering)gedeelten, soms kiezen voor een bijdrage in een (langdurigere) exploitatie of op een andere manier projecten meefinancieren.
- Er is sprake van een evenwichtige bijdrage van derden aan het sleutelproject.

MIPP SLEUTELPROJECTEN: GEFASEERDE WERKWIJZE

Om ons te kunnen positioneren ten opzichte van initiatieven en projecten moeten de provinciale ambities helder zijn. Door een gefaseerde werkwijze zorgen we ervoor dat Provinciale Staten vanuit het portfolio van sleutelprojecten de totstandkoming van projecten kunnen initiëren, volgen, accenten kunnen leggen en kunnen bijsturen.

In de P&C-cyclus wordt de voortgang van de sleutelprojecten inzichtelijk gemaakt. Dit wordt gedaan aan de hand van 'facts en figures' en in elke fase vier vragen te beantwoorden:

- Wat betekent dit sleutelproject voor Brabant?
- Waar staan we nu?
- Waar willen we naar toe?
- Wat is de maatschappelijke meerwaarde? ('functionele waarde', 'belevingswaarde' en 'toekomstwaarde')

Twee fases

In de MIPP worden sleutelprojecten opgenomen die GS aan PS voorleggen. Deze projecten kunnen in de basis in twee fases zitten:

- de verkenningsfase;
- de besluitvormingsfase.

Verkenningsfase

Provinciale Staten geven opdracht aan GS om verkenningen van sleutelprojecten uit te voeren.

In deze fase worden projecten geselecteerd die mogelijk als sleutelproject worden uitgewerkt. De richting en de scope van het project worden in deze fase -met initiatiefnemers en andere betrokkenen- gedefinieerd.

De volgende elementen worden in deze fase tenminste uitgewerkt:

- Aan welke provinciale ambitie(s) draagt het project bij?
- Wat is de maatschappelijke meerwaarde van het project? (o.b.v. gebruikerswaarde, toekomstwaarde en belevingswaarde)
- Wat zijn de financiële implicaties van het project en hoe kan het worden gefinancierd?

In deze fase worden projecten kortom nader getoetst op de beweging en haalbaarheid. Ook worden de rollen en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen in deze fase vastgelegd.

MIPP SLEUTELPROJECTEN: GEFASEERDE WERKWIJZE

Rol Provinciale Staten:

- Opdrachtgever voor de verkenningen van projecten.
- Kennisnemen van de status van verkenningen via de P&C-cyclus. Deze rapportage biedt de gelegenheid om bij te sturen.

Rol Gedeputeerde Staten:

- Voorstellen doen voor projecten t.b.v. de verkenningsfase.
- Verkennen, op basis van de opdrachtverlening door PS, van de projecten.

Besluitvorming

Voor projecten die zijn opgenomen in de besluitvormingsfase stemmen PS bij de vaststelling van de MIPP in met de definitieve scope en stellen ze de maximale aanvullende provinciale bijdrage uit algemene middelen daarvoor beschikbaar.

Het resultaat van de vorige fase is dat de scope voor de projecten is vastgelegd, de maatschappelijke meerwaarde in beeld is gebracht en voor realisatie van het project is een participerende of stimulerende rol van de provincie noodzakelijk. Daarover vindt in deze fase besluitvorming plaats.

- Stimuleren

De provincie is één van de partners die het initiatief verder wil helpen. De positie van de provincie in deze rol is niet die van investeerder.

We kunnen bij deze strategie wel beperkt procesmiddelen inzetten (geld, menskracht of specifieke expertise).

- Financieel participeren

Als een financiële bijdrage van de provincie noodzakelijk is construeren we een financieel arrangement conform de principes en uitgangspunten zoals eerder beschreven in 'afwegen: maatschappelijk en financieel'.

Rol Provinciale Staten:

- Via de P&C-cyclus kennisnemen van de uitgewerkte verkenningen en richting geven aan de sleutelprojecten ten behoeve van de verder besluitvorming en realisatie.
- De voortgang van de realisatie bewaken.
- De rapportage biedt de gelegenheid om bij te sturen.

Rol Gedeputeerde Staten:

- Op basis van verkenningen besluiten over provinciale rolneming.
- Rapporteren en verantwoorden over besluitvorming en realisatie via de P&C-cyclus.

De MIPP wordt tweemaal per jaar ter besluitvorming aan PS voorgelegd. Namelijk bij de Perspectiefnota (in april) en bij de begroting (in november).

MIPP SLEUTELPROJECTEN: GEFASEERDE WERKWIJZE

Tussentijdse besluitvorming

Het kan voorkomen dat in de periode tussen twee MIPP's over een sleutelproject dat in de verkenningfase zit, voordat over een volgend MIPP besloten wordt, al besluitvorming moet plaatsvinden, bijvoorbeeld om een bestuurlijke of wettelijke deadline te halen.

GS zijn in dat geval niet gemandateerd om hierover te besluiten.

Voor projecten, waarbij de verwachting is dat deze uitzonderingssituatie zich zal voordoen, kan in de MIPP bij het betreffende sleutelproject een voorstel voor een mandaat aan GS worden opgenomen. Voorwaarde is daarbij wel dat de projectscope vaststaat, maar dat er nog laatste elementen moeten worden ingevuld, voordat het project daadwerkelijk besluitvormings- en uitvoeringsgereed is, bijvoorbeeld dat (een) externe partij(en) nog moet(en) instemmen project.

Dat wil zeggen dat in ieder geval:

- de provinciale doelstellingen waaraan het project bijdraagt, duidelijk zijn en dat de meerwaarde van het sleutelproject is onderbouwd;
- de maximale bijdrage van de provincie aan het project vaststaat en tevens is aangegeven hoe minimaal 50% hiervan wordt afgedekt uit bestaande middelen.

Instrument in ontwikkeling

De MIPP is een relatief nieuw instrument, een instrument in ontwikkeling. Bij de totstandkoming van een nieuw MIPP evalueren wij het proces van de totstandkoming daarvan en betrekken wij de ervaringen en leerpunten bij de voorbereiding van een volgend MIPP.

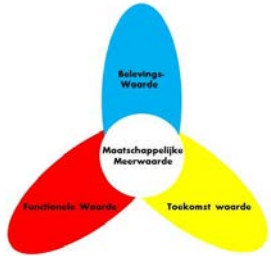
Samenvattende opdracht:

Aan Provinciale Staten worden gevraagd om:

1. in te stemmen met het beschikbaar stellen van een bijdrage uit algemene middelen voor de uitvoering van:
 - a. Zuiderwaterlinie;
 - b. Van Gogh Brabant en
 - c. MindLabs;
2. kennis te nemen van de geactualiseerde stand van zaken van de projecten in de verkenningfase van de MIPP en van het afvoeren van het project Schoolpleinen van de toekomst;
3. Gedeputeerde Staten de opdracht te geven om de projecten die in dit document in de verkenningfase zijn opgenomen nader te verkennen en uit te werken.

MIPP SLEUTELPROJECTEN: MAATSCHAPPELIJKE MEERWAARDE IN BEELD

De maatschappelijke meerwaarde wordt gedefinieerd vanuit de provinciale ambities en de 'functionele waarde', 'belevingswaarde' en 'toekomstwaarde'. Genoemde waarden dwingen ons om de maatschappelijke waarde vanuit verschillende invalshoeken te definiëren.

De vergelijkbaarheid van projecten wordt daarmee verbeterd en we leggen de basis voor een gemeenschappelijke taal.

De waarden vormen daarmee een startpunt en geen eindpunt. Het is geenszins de bedoeling om de waarden als dwingend keurslijf te gebruiken. Door de eigenheid van projecten krijgen de genoemde waarden wisselende invullingen. Sleutelprojecten worden dus ook vanuit de eigenheid gewogen. De begrippen tonen aan dat maatschappelijk waarde een balans van economische, ecologische, sociale en culturele aspecten kent. In de navolgende uitwerkingen van sleutelprojecten in de verkenningsfase is een eerste oriëntatie op het toepassen van het waarderingskader opgenomen. Vanuit het adagium: 'al doende leert men', moet dit worden beschouwd als een eerste (verkennde) oefening.

Functionele waarde

- Het project draagt bij aan de Brabantse doelen
- Het project is welvaart bevorderend
- Het project is risico beperkend
- Het project kent een multiplier (in- en extern)

Toekomstwaarde

- Het project is duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Het project is sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Het project is financieel exploitabel
- Het project is rolvast / -versterkend (in- en extern)

Belevingswaarde

- Het project vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Het project benut historische waarde
- Het project is iconisch of kan dat worden
- Het project heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

Deel 2: De factsheets

In dit deel van het Meerjarenperspectief zijn de project fiches opgenomen van de locaties waar het Ontwikkelbedrijf en het programma Werklocaties actief zijn. Daarnaast zijn de project fiches van de MIPP-Sleutelprojecten in dit deel opgenomen.

Bij een aantal projecten wordt de verkenning gezamenlijk uitgevoerd en voor Sleutelprojecten geldt dat er meerdere programma's bij betrokken zijn.

DE SLEUTELPROJECTEN

Provinciale Staten geven opdracht aan GS om verkenningen van sleutelprojecten uit te voeren.

In deze fase worden projecten geselecteerd die mogelijk als sleutelproject worden uitgewerkt. De richting en de scope van het project worden in deze fase -met initiatiefnemers en andere betrokkenen- gedefinieerd.

De volgende elementen worden in deze fase tenminste uitgewerkt:

Aan welke provinciale ambitie(s) draagt het project bij?

Wat is de maatschappelijke meerwaarde van het project? (o.b.v. gebruikerswaarde, toekomstwaarde en belevingswaarde)

Wat zijn de financiële implicaties van het project en hoe kan het worden gefinancierd?

In deze fase worden projecten kortom nader getoetst op de beweging en haalbaarheid. Ook worden de rollen en verantwoordelijkheden van de betrokken partijen in deze fase vastgelegd.

metalot

Metalot

In Brainport- en Keyport-regio

Wat betekent het voor Brabant?

De missie is het terrein te ontwikkelen tot het meest duurzame en innovatieve industriepark, op het gebied van circulaire economie, van Nederland. De ontwikkeling van Metalot en activiteiten gekoppeld aan het bedrijf Nyrstar en Budel-Dorplein kennen meerdere deelopgaven, die verschillende provinciale en maatschappelijke doelstellingen betreffen. Metalot is van groot belang voor de economische concurrentiekracht en werkgelegenheid. De ontwikkeling van een proeftuin voor de energietransitie, waaronder de aanleg van een zonnepark en het bedenken van oplossingen voor het opslaan van elektriciteit, sluit aan op de provinciale energieopgave. De natuurontwikkeling die gepaard gaat met de ontwikkeling van het terrein is daarnaast belangrijk voor de provinciale natuuropgave. Het project is, integraal/cross sectoraal van aard en is voor verschillende provinciale domeinen een belangrijk (sleutel)project.

Facts & figures

Status
Verkenning

Looptijd tot
n.t.b.

Ramingen: n.t.b.

Uitgaven
€

Inkomsten
€

Risico
€

Dekking risico
€

Bijdrage PNB
€ ...

Instrumenten
...

Partners
Nyrstar, Gemeente Cranendonck, Technische Universiteit Eindhoven, TELOS, BOM

metalot

Waar willen we naar toe?

Icoonproject

De potentie voor een icoonproject van de circulaire economie benutten. Al meer dan een eeuw wordt in de enige zinkfabriek van Nederland in de zuidpunt van de gemeente Cranendonck zink geproduceerd. Belangrijke sectoren als elektronica, metaalindustrie, machinebouw, automotive, chemie en medische technologie zijn sterk van deze fabriek afhankelijk. Het doel is het creëren van een (campus)werklocatie van de toekomst waar, naast vestiging van grote en duurzame bedrijven, wordt gewerkt aan de innovatieve oplossingen van de globale uitdagingen op het gebied van (steeds schaarser wordende) metalen en nieuwe vormen van energie (o.a. Solar- en Metaalfuels).

Verhaal van Brabant

Bij het realiseren van dit project krijgt de natuurontwikkeling en het verhaal van de zinkfabriek in Budel-Dorplein een prominente plek. Het herbergt ook een prachtig Brabants verhaal van een Company Town die eind 19de eeuw is ontstaan.

Werklocatie van de toekomst

Metalot wordt de (intern)nationale hotspot voor innovatie en circulair gebruik van metalen en energie. Door het combineren van de geavanceerde kennis en ervaring van bedrijven, wetenschappers, overheid, studenten en start-up's, versnelt Metalot de revolutionaire, duurzame, circulaire ontwikkelingen op het gebied van metalen en energie.

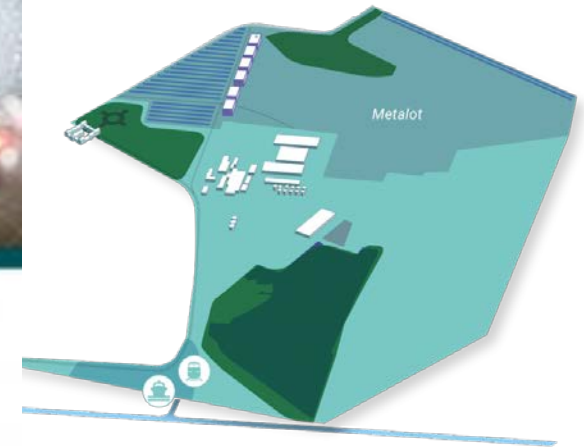
Een eerste kiem: Metal Power Demonstrator

Met het Metal Power project beogen de project partners een Metal Fuels demonstrator te realiseren. Het realiseren van de demonstrator betekent een belangrijke stap in de implementatie van de Metal Fuels technologie in de energiesector. Met de demonstrator wil men laten zien dat bestaande energiecentrales op relatief eenvoudige wijze, in plaats van fossiele brandstoffen, Metal Fuels kunnen gaan gebruiken. Doelstelling is om eind 2018 te starten met de demonstrator als een eerste living lab voor energie innovatie op Metalot.

metalot

Waar staan we nu?

Stand van zaken integrale campusontwikkeling Metalot

Momenteel doorlopen de samenwerkende partijen, Nyrstar, TU/e, gemeente en provincie onder leiding van de kwartiermaker de haalbaarheidsfase. Deze fase dient te resulteren in een Ontwikkelkader, met daarin een beschrijving van het ontwikkelconcept en een beschrijving van de organisatiestructuur waarin helder is welke partijen wat doen, in welk tempo, wat de financiële haalbaarheid is, hoe financiën en risico's zijn verdeeld en hoe partijen de werkzaamheden onderling afstemmen om te komen tot de gezamenlijke ambitie: een integrale ontwikkeling van Metalot.

De belangrijkste vragen, waarvoor de genoemde partijen werken aan de beantwoording, zijn:

1. Hoe ziet een succesvol onderzoeks- en innovatieprogramma (schaarser worden en recyclebare metalen, energie en energieopslag (solar en metaalfuels) dat kan 'landen' op Metalot en welke middelen zijn daarvoor beschikbaar?
2. Hoe kan een de organisatie van een langjarig onderzoeks- en innovatieprogramma gefinancierd worden?

3. Welke partijen willen en kunnen participeren in een grond- en/of vastgoedexploitatie-maatschappij, een maatschappij die de vestiging van bedrijven, onderzoeks- en onderwijsinstellingen (het ecosysteem) faciliteert?

De vier partners hebben vlak voor de zomer van 2018 besloten alvast te starten met het bouwen aan een campusorganisatie, die de ontwikkeling van Metalot zal helpen versnellen. Financiering is voor vier jaar geborgd.

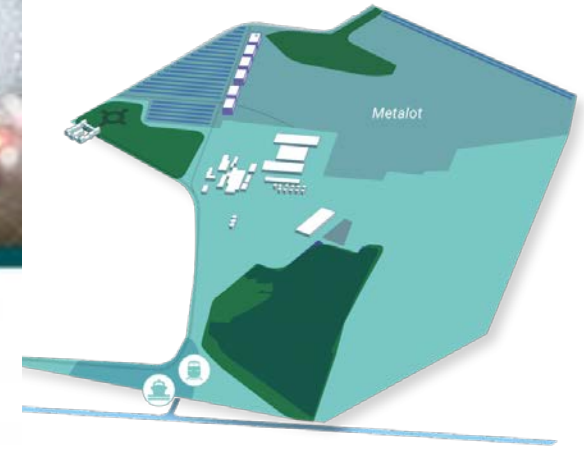
Planning

De haalbaarheidsfase dient in december 2018 afgerond te zijn. Het resultaat, het Ontwikkelkader, wordt daarna ter besluitvorming voorgelegd in de eigen organisaties. De verwachting is dat het project klaar is voor besluitvorming begin 2019. Beoogd wordt om daarna met een voorstel voor een begrotingswijziging naar de Provinciale Staten te gaan, om met de ontwikkeling van Metalot echt van start te kunnen gaan.

metalot

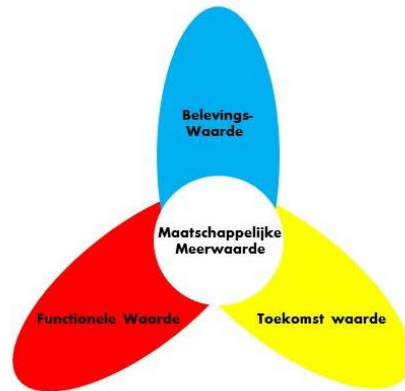
Uitdagingen en urgentie

Het initiatief Metalot kent momenteel een zogenaamd 'positief momentum'. De TU/e ziet goede kansen voor het koppelen van onderzoek aan de vestiging van bedrijven op Metalot Site, in combinatie met de aanwezigheid van Nyrstar. Het bestemmingsplan is vastgesteld en naar verwachting binnenkort onherroepelijk. Metalot kan een zeer belangrijke rol gaan spelen in de energietransitie van Nederland. Er is ruimte, er is visie, er is ambitie. Dat betekent dat partijen het momentum willen gebruiken om nu de basis te leggen voor een succesvolle ontwikkeling van Metalot.

Het ontbreekt echter nog aan belangrijke voorwaarden om te komen tot de ontwikkeling van een goed ecosysteem gebaseerd op de triple helix (ondernemers, onderwijs en overheid). Er is nog geen definitief research & development / innovatieprogramma (energieopslag, metal/solar fuels, nieuwe materialen, waterstof bijv.) waar middelen aan gekoppeld zijn. Bij de provincie zijn hier bijvoorbeeld nog geen middelen direct voor beschikbaar. Dit heeft te maken met het feit dit project niet direct onder een provinciaal innovatie topsector valt. Desalniettemin zijn deze middelen zeer gewenst om nu niet het momentum te verliezen en de kansen die er zijn te pakken.

Maatschappelijke meerwaarde Metalot

Functionele waarde

- Draagt bij aan de Brabantse doelen
- Welvaart bevorderend
- Risico beperkend
- Multiplier (in- en extern)

Toekomstwaarde

- Duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Financieel exploitabel
- Rolvast / -versterkend (in- en extern)

Belevingswaarde

- Vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Benut historische waarde
- Is iconisch of kan dat worden
- Heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

Toelichting op functionele waarde

De bijdrage aan verschillende Brabantse doelen is toegelicht op eerdere pagina's. Door een goede positionering/aansluiting van Metalot in Rijks- en EU programma's (zoals bijv. Fuelliance en Solarfuels) kan het DE locatie worden voor toekomstige (proef)ontwikkelingen op o.a.. duurzame energie en fuels waardoor de investeringen een grote multiplier kunnen realiseren.

Toelichting op toekomstwaarde

Metalot zal een belangrijke bijdrage leveren aan de versnelling van de energietransitie in Brabant /Nederland. Door het combineren van de geavanceerde kennis en ervaring van bedrijven, wetenschappers, overheid, studenten en start-up's, versnelt Metalot de revolutionaire, duurzame, circulaire ontwikkelingen op het gebied van metalen en energie.

Toelichting op belevingswaarde

Metalot staat in het dorp Budel-Dorplein. Dor is de achternaam van twee Waalse broers die in 1893 de zinkfabriek in Budel hebben gesticht. Er werd niet alleen een fabriek gebouwd, maar er kwamen ook o.a.. huizen, een school, een kerk en een klooster. Zo ontstond er een echte 'company town'. De ontwikkeling tot een company town en de industrialisatie van dit stukje Brabant herbergt een prachtig verhaal dat nog te onbekend is.

2021 Delta Zichtbaar in Beweging

Wat betekent het voor Brabant?

De Delta is het gebied waar de rivieren, de zee en het Brabantse land elkaar ontmoeten. Uniek in de wereld vanwege de eeuwenlange strijd tussen land en zee en menselijk handelen. Onlangs uitgeroepen tot een van de vier mooiste gebieden van Nederland. En inmiddels ook in beeld in de (ontwerp) provinciale en nationale omgevingsvisie.

Een gebied met een onwaarschijnlijke potentie, maar tegelijkertijd met veel bestuurlijke grenzen en complexe uitdagingen. Dat (daardoor) teveel in de wachtstand blijft, waardoor óók de uitvoering van (provinciale) doelen stopt.

In 2021 is het 600 jaar geleden dat de St. Elisabethsvloed dit unieke gebied vormde. Door in de aanloop daar naartoe samen met de partners uit de regio te werken aan een adaptief programma à la Brainport City kunnen we dit gebied (inter)nationaal op de kaart zetten én de samenhang én noodzakelijke samenwerking gestalte geven.

Dit sleutelproject zorgt er dan voor dat we de Delta letterlijk en figuurlijk in beweging zetten door middel van een 2021 Biesbosch/Deltajaar (met opbouwend en doorlopend programma) en verbeteringen van de fysieke belevingsmogelijkheden. Het geeft daarmee een multidisciplinaire impuls aan onze opgaven rondom water, natuur, erfgoed, (vrijtijds)economie en sociale veerkracht.

Facts & figures

Status Verkenning
Looptijd tot 2019-2021

Ramingen:

Totaal investering: 2019-2021: € 1 miljoen, waarvan provinciale bijdrage ca € 300.000 – €400.000 (dekking n.t.b. (mogelijk programma Natuur, Water, Milieu, (vrijetijd)Economie, Erfgoed)

Instrumenten

Middelen, kennis, network, agendering

Partners Overheden (Gemeenten, provincie Zuid-Holland en Zeeland, RWB)

Ondernemers (Waterbus, Mauritshuis, Visit, Brabant, NBTC)

Maatschappelijke organisaties (Droomfonds/WNF, Natuurmonumenten, SBB, ZLTO).

Waar staan we nu?

De Delta vraagt om een verankering als een belangrijk gebied tussen Rotterdam en Antwerpen (noord-zuid) en het Brabantse Mozaïek en de Zeeuwse Delta (oost-west). Een goede positionering en gezamenlijke agenda zijn daarvoor noodzakelijk.

Via het Sleutelproject richten we ons op investeringen die heel letterlijk en concreet die samenhang, betekenis en potentie van dit gebied zichtbaar maken.

Het themajaar Delta (Biesbosch) 2021, waarin de betekenis van water 600 jaar na de St Elisabethsvloed (1421) in verleden, heden en toekomst centraal staat en wat veel kansen biedt voor beleven, verbinden en benutten van de Delta-identiteit en -kwaliteit (economisch, ecologisch, sociaal-cultureel) is daarvoor een iconisch project dat we met dit sleutelproject willen ondersteunen.

Onderdeel daarvan is het verhogen van de fysieke belevingsmogelijkheden en kwaliteiten van het gebied.

De volgende concrete stappen zijn daartoe inmiddels gezet:

- Gezamenlijke (N-Brabant/Z-Holland) kwartiermaker van start met story-line en inventarisatie programma 2021 Biesbosch-Delta-jaar; met al enkele concrete initiatieven: reeks Delta-concerten door Nederlands Blazersensemble; Lange Afstand Wandelpad,

- Verkenning kansrijke aanmeerlocaties riviercruise-schepen (o.a. Willemstad als poort tussen Delta en Zuiderwaterlinie)
- Masterplan vaarverbindingen in de maak gericht op verbinden erfgoed, natuur, (vrijetijds)economie
- Overleg over continuering en uitbreiding Waterbus na succesvolle pilot
- Roadmap t.b.v. positief Rijksbesluit voor het Volkerak-Zoommeer november 2018.
- Delta als belangrijke gebiedsdrager in Brabantse omgevingsvisie en visie Z-Holland; tevens (ZW)Delta in beeld bij nationale omgevingsvisie (NOVI) en studie Raad vd Leefomgeving en Infrastructuur (Rli); start NOVI-gebiedsdialoog ZWDelta najaar 2018 (Nbr-ZH-Zld)
- Gezamenlijk fiche 3 provincies ZWDelta IBP Vitaal Platteland
- Promotie ZW/NL-Delta door NTBC en ministerie EZ op internationale (vakantie)beurzen

Al deze onderdelen hebben de betekenis en potentie van het gebied m.b.t. onze doelen natuur, erfgoed, water, (vrije)tijdseconomie beter op de kaart gezet.

De diverse verkenningen en initiatieven zijn belangrijk om ook de fysieke belevingsmogelijkheden van het gebied te vergroten en om zo naar 2021 toe nog meer bezoekers te ontvangen.

Waar willen we naar toe?

In 2021 willen we duidelijk laten zien dat de Delta zichtbaar leeft en betekenis heeft. In de aanloop daar naartoe (de jaren 2019-2021) werken we aan een aantal zaken die het gebied uit de wachtstand halen en letterlijk in beweging zetten.

- Programma 2021 met een aantal aanloopactiviteiten én met 2021 als hoogtepunt; daarbij wordt ook link gelegd met Waterpoort en Unesco GeoPark Schelde Delta, waarin het ook gaat om het zichtbaar en beleefbaar maken van de samenhang van landschap, economie en sociale veerkracht van dit deel van de Delta
- Projecten voor vergroten van de fysieke belevingsmogelijkheden van het gebied (waterbus/vaar/wandel/fietsverbindingen)
- Opname in Landschapstriënnale 2020 en NBTC-programma Ode aan het Landschap 2021
- Mogelijke uitwerking van een regiodeal ZW-Delta ikv 2^e tranche IBP
- Versterkte samenwerking tussen diverse partners binnen de ZWDelta over de bestuurlijke (provincie)grenzen heen gericht op een brede impuls voor het gebied. De recente studie Brabant aan Zee (<http://bit.ly/2DBgoni>) wijst op de kracht van dit gebied als belangrijke economische (vestigings)

factor en biedt daarvoor een interessant langere termijn handelingsperspectief

Planning

Samen met de partners werken we dit project de komende maanden verder uit gericht op een concrete investeringsvraag voor de perspectiefnota 2019.

Sept 2018:

- start kwartiermaker 2021 Biesbosch/Delta-jaar
- presentatie concept masterplan vaarverbindingen
- start NOVI-gebiedsdialoog ZWDelta

Okt -Nov 2018

- uitwerking masterplan
- uitwerking story-line en conceptprogramma 2021
- concretisering voorstel continuering waterbus

Dec 2018

- vaststellen masterplan vaarverbindingen
- oplevering conceptprogramma 2021

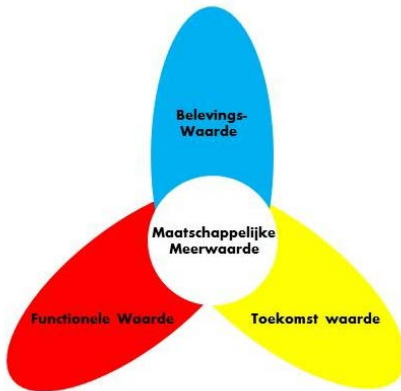
Jan-apr 2019

- uitwerking projecten
- financieringsvoorstellen diverse partners incl. investeringsvraag perspectiefnota

Maatschappelijke meerwaarde

Delta Zichtbaar in Beweging

Functionele waarde

- Draagt bij aan de Brabantse doelen
- Welvaart bevorderend
- Risico beperkend
- Multiplier (in- en extern)

Toekomstwaarde

- Duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Financieel exploitabel
- Rolvast / -versterkend (in- en extern)

Belevingswaarde

- Vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Benut historische waarde
- Is iconisch of kan dat worden
- Heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

Toelichting op functionele waarde

'2021 Delta zichtbaar in beweging' draagt bij aan provinciale doelen m.n. Water/Connecting Delta, (vrijtijds)economie, natuur en erfgoed. Dit geeft een impuls aan sociale veerkracht (o.a. vertrouwen in overheid) en versterking bestuurskracht. Het biedt tevens input voor klimaatadaptatie en energietransitie. Een duurzaam robuust en gezond watersysteem met goede verbindingen genereert extra bezoekers, vergroot de potentie als voedselschuur (agrofood) voor een grote regio en leidt tot een aantrekkelijk woon- en werkgebied. De economische impuls en investeringen bevorderen de welvaart en genereren een nadrukkelijke multiplier. Het duurzame watersysteem beperkt risico's van klimaatverandering.

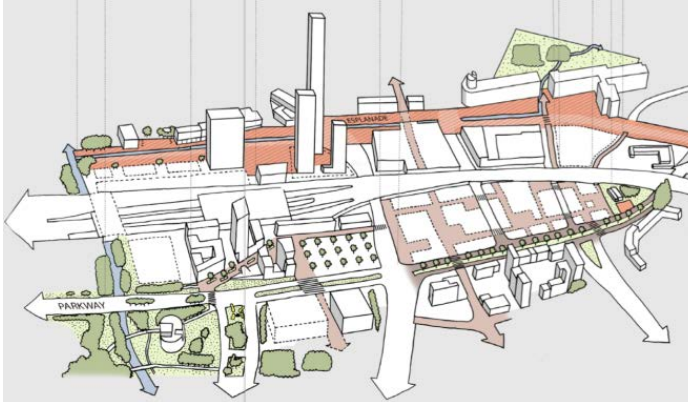
Toelichting op toekomstwaarde

De sleutelinvesteringen worden zodanig gekozen dat deze leiden tot een zichtbare verankering, beleving en benutting van de Delta. 2021 Delta zichtbaar in Beweging stimuleert samenwerking op alle niveau's binnen de verschillende initiatieven in het gebied en versterkt daarmee de rol van de provincie als betekenisvol middenbestuur. Dit draagt bij aan de sociale cohesie en binding/identiteit van bewoners met hun Delta. De realisatie en financiële exploitatie is in handen van actieve krachtige stakeholders. Provincie investeert op basis van degelijk onderbouwde business cases/investeringsplannen.

Toelichting op belevingswaarde

De geologische, landschappelijke, natuurlijke, cultuurhistorische en economische waarden en ontwikkelingen vertellen het verhaal van deze iconische hoog dynamische delta en de betekenis voor Brabant en Nederland vanuit verleden, heden en toekomst. 2021 Deltajaar en de veel betere toegankelijkheid vergroten de beleefbaarheid voor de (West)Brabantse inwoners en trekt ook (inter)nationale bezoekers en bedrijven.

Brainportcity – Internationale knoop XL

Wat betekent het voor Brabant?

Rijk en regio werken samen aan de realisatie van de gebiedsvisie Brainport City (2014). Deze visie geeft een toekomstperspectief waarmee Brainport Eindhoven internationaal kan blijven opereren. Brainport moet een schielsprong maken qua stedelijkheid om toekomstbestendig te blijven en aantrekkelijker te worden voor talent. Doelen zijn verbetering van de agglomeratiekracht, de bereikbaarheid (van o.a. Eindhoven Airport) en het vestigingsklimaat van Brainport Eindhoven als nationale Mainport en daarmee aan een Versterkt Stedelijk Netwerk in Noord-Brabant.

Eindhoven Internationale knoop XL is hierin het belangrijkste project. Dit moet het visitekaartje worden van de Brainport Eindhoven en daarmee van Noord-Brabant. Een stuk stad van de toekomst met een internationale stedelijke omgeving voor de nieuwe kennis-en diensteneconomie. Een hoogstedelijke omgeving met ruimte voor wonen, werken, recreëren, en interactie waarbij de energie- en klimaatdoelstellingen aan de voorkant worden meegenomen. Daarbij hoort een efficiënte overstapmachine van internationale, nationale en regionale treinen, HOV, auto tot (snelle) fiets- en wandelroutes.

Facts & figures

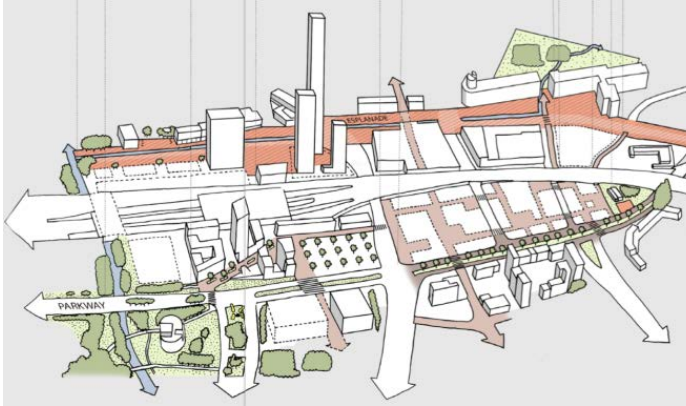
Status	Looptijd
Verkenning	tot 2030

Provinciale raming
n.t.b.

Dekking
n.t.b.

Partners
Gemeente Eindhoven,
Brainport Development, Provincie Noord-Brabant,
ministeries van Infrastructuur & Waterstaat (I&W)
Binnenlandse Zaken (BZK) en Economische Zaken en
Klimaat (EZK), ProRail, gemeenten rond Eindhoven
(Stedelijk gebied), NS, Eindhoven Airport

Waar staan we nu?

Tijdens het BO MIRT 2017 is afgesproken om de propositie Eindhoven Internationale Knoop XL (EIK XL) als basis voor verdere uitwerking te nemen. Voor EIK XL gaan we adaptief en programmatisch in tranches werken vanuit een gedeelde visie voor de lange termijn. Momenteel zijn er drie tranches in beeld. Inclusief kosten voor een schielsprong in het Openbaar Vervoer rondom en in Eindhoven kan het tot 2040 oplopen tot een orde van grootte van >2 miljard. Zowel te dragen door private als publieke partijen. Een bijdrage in het kader van de sleutelprojecten is nu niet opportuun; Momenteel loopt het overleg over de kostenverdeling met o.a. Eindhoven en het Rijk over de 1ste tranche (ordegrootte 55 miljoen). Tijdens het BO MIRT 2018 (nov) worden met het Rijk en Eindhoven nadere afspraken hierover gemaakt. Tevens wordt er gewerkt aan een samenwerkingsovereenkomst Rijk-Eindhoven-Provincie om vast te leggen hoe we het project verder gaan uitvoeren. De in de eerste tranche genoemde maatregelen bevatten drie infra maatregelen (HOV3, fietsenkelder Zuid, Eindhoven Düsseldorf) die samen met ministerie I&W en de gemeente Eindhoven binnen de portefeuille mobiliteit kunnen worden aangepakt. Momenteel wordt het gehele programma EIK XL verkent. Bedragen en onderdelen worden uitgewerkt. In deze verkenning zal ook het "Dedicated Conference Center" worden meegenomen

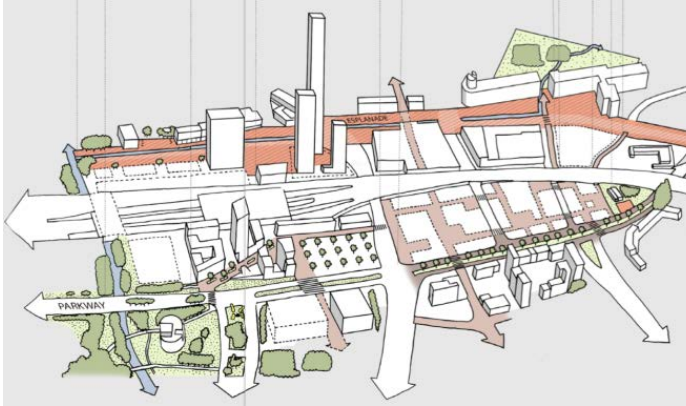
welke is opgenomen in de propositie Brainport Eindhoven voor de regio-envelop van het Rijk die begin 2018 aan het Rijk is aangeboden. Hierbij wordt gedacht aan de ontwikkeling van een congrescentrum in het Centrumgebied van Eindhoven. Op dit moment zijn daarmee geen aanvullende (algemene) middelen noodzakelijk.

Naast de lopende programma's (met name HOV, spoor en fiets) is er voor Brainport City - EIK XL geen aparte ruimte op de provinciale begroting. Verwachting is dat de gevraagde projectbijdragen bijdragen aan realisatie van beleidsdoelstellingen uit meerdere programma's (ruimte, mobiliteit en infra, economie (Brainport Nationale actieagenda), energie en klimaatadaptatie, en Brabantstad/stedelijk netwerk) en kunnen zodoende niet alleen aangepakt worden vanuit mobiliteit. De verwachte investeringen zijn hoog, maar faciliteren een veelvoud aan economische groeimogelijkheden, verbeterde bereikbaarheid, klimaat/CO2-verbetering, en directe werkgelegenheid. Vandaar zullen we richting een volgende P&C moment werken aan een nadere verkenning van dit sleutelproject inclusief een eventuele rol van het provinciale Ontwikkelbedrijf.

Planning

Oktober-November '18 ; BO MIRT
Begroting 2019 (MIPP)

Waar willen we naar toe?

-Sommige onderdelen worden onderzocht op haalbaarheid, effectiviteit en kostenplaatje-

- Ontwikkelen van station Eindhoven en omgeving tot internationaal XL-knooppunt door
- het verbeteren van de (inter-)nationale verbindingen, verbindingen met economische top- en productielocaties, zoals BIC en Eindhoven Airport (direct, frequent en snel).
- internationale Kwaliteitsverbetering van het knooppunt, onder meer door verdichting met woningen, kantoren en voorzieningen.

De infrastructuur moet op orde zijn om verwachte groei van Brainport aan te kunnen. Daarnaast draagt een hoge kwaliteit van het knooppunt bij aan een grotere vervoerwaarde op de verbindingen van en naar Eindhoven Centraal. Dit maakt investeringen in infrastructuur effectiever. Verder:

- Is het station en spoor geëquipeerd voor de groei van het (inter)nationale treinverkeer; de perrons zijn verlengd, de spoorinfrastructuur is aangepast. De tweede volwaardige entree aan de Dommelzijde is gerealiseerd
- wordt Fellenoord een nieuw internationaal hoogstedelijk gebied met een mix van wonen, werken, ontmoeten en

ontspannen. Een hoogwaardig duurzaam verblijfsgebied met groene verblijfskwaliteit.

- Is het gebied klaar voor de toekomst; klimaatadaptief en ruimte voor de energietransitie
- wordt het busstation Neckerspoel herontwikkeld en geïntegreerd met het station tot een OV-terminal (als onderdeel integrale gebiedsontwikkeling). Het wordt daarmee een hoogwaardige OV-overstapmachine, waar de transfer georganiseerd wordt van en naar de trein, de dedicated shuttle naar het vliegveld, de HOV-bus, de "gewone" stadsbus en de fiets.
- verbeteren we ons hoogwaardig vervoerssysteem ten behoeve van ov-ontsluiting van economische top- en productielocaties, zoals HTCE en Eindhoven Airport
- realiseren we een groene zone vanaf de Dommel, via de 'nieuwe' Gender en Lichthoven tot aan het Stationsplein en herontwikkeling onderdoorgang Dommeltunnel (inc. oostelijke perronopgang).
- District E (stationsplein Zuid)

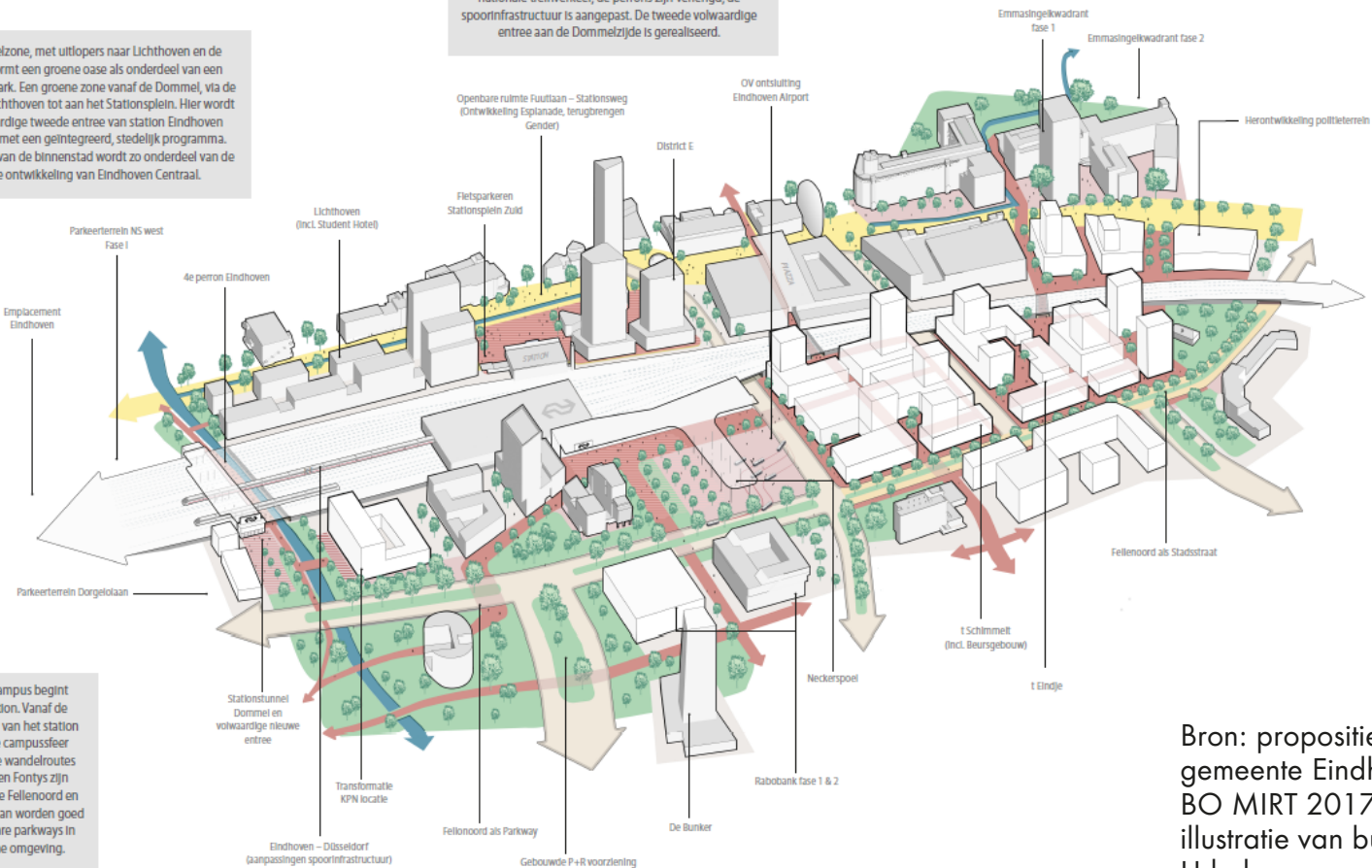
Propositie Internationale knoop XL

In deze impressie zijn alle projecten die onderdeel uitmaken van de Internationale Knoop XL verbeeld. Hiermee wordt de bereikbaarheid van Brainport Eindhoven, Brabant en Nederland verbeterd en wordt het vestigingsklimaat versterkt. De verstedelijkingsopgave draagt bij aan een compacte, efficiënte en aantrekkelijke, leefbare stad.

De Dommelzone, met uitlopers naar Lichthoven en de campus, vormt een groene oase als onderdeel van een lineair stadspark. Een groene zone vanaf de Dommel, via de Gender en Lichthoven tot aan het Stationsplein. Hier wordt een volwaardige tweede entree van station Eindhoven ontwikkeld met een geïntegreerd, stedelijk programma. De oostzijde van de binnenstad wordt zo onderdeel van de verdere ontwikkeling van Eindhoven Centraal.

Centraal ligt de efficiënte overstapmachine die alle vervoerstromen op alle schaalniveaus verbindt. Het Stationsplein Zuid en Neckerspoel zijn volledig vernieuwd. Het (hoogwaardige) ov heeft hier een logische plek. Goede fietsvoorzieningen en voetgangersroutes zijn gerealiseerd. Het station is geëquipeerd voor de groei van het (inter) nationale treinverkeer, de perrons zijn verlengd, de spoorinfrastructuur is aangepast. De tweede volwaardige entree aan de Dommelzijde is gerealiseerd.

Het gebied van Emmasingelkwadrant tot aan de Rabobank is hoogstedelijk, autoluw en heeft een fijnmazige mix van wonen, werken, ontmoeten en ontspannen. De Fellenoord is een mooie stadsboulevard. De zone Mathildelaan - Stationsweg is een aantrekkelijke esplanade waarin de Gender weer zichtbaar is. Woensel en het stadscentrum zijn via dit gebied weer optimaal verbonden. De hoogteverschillen zijn geslecht: wandelaars en fietsers gebruiken het maaiveld.

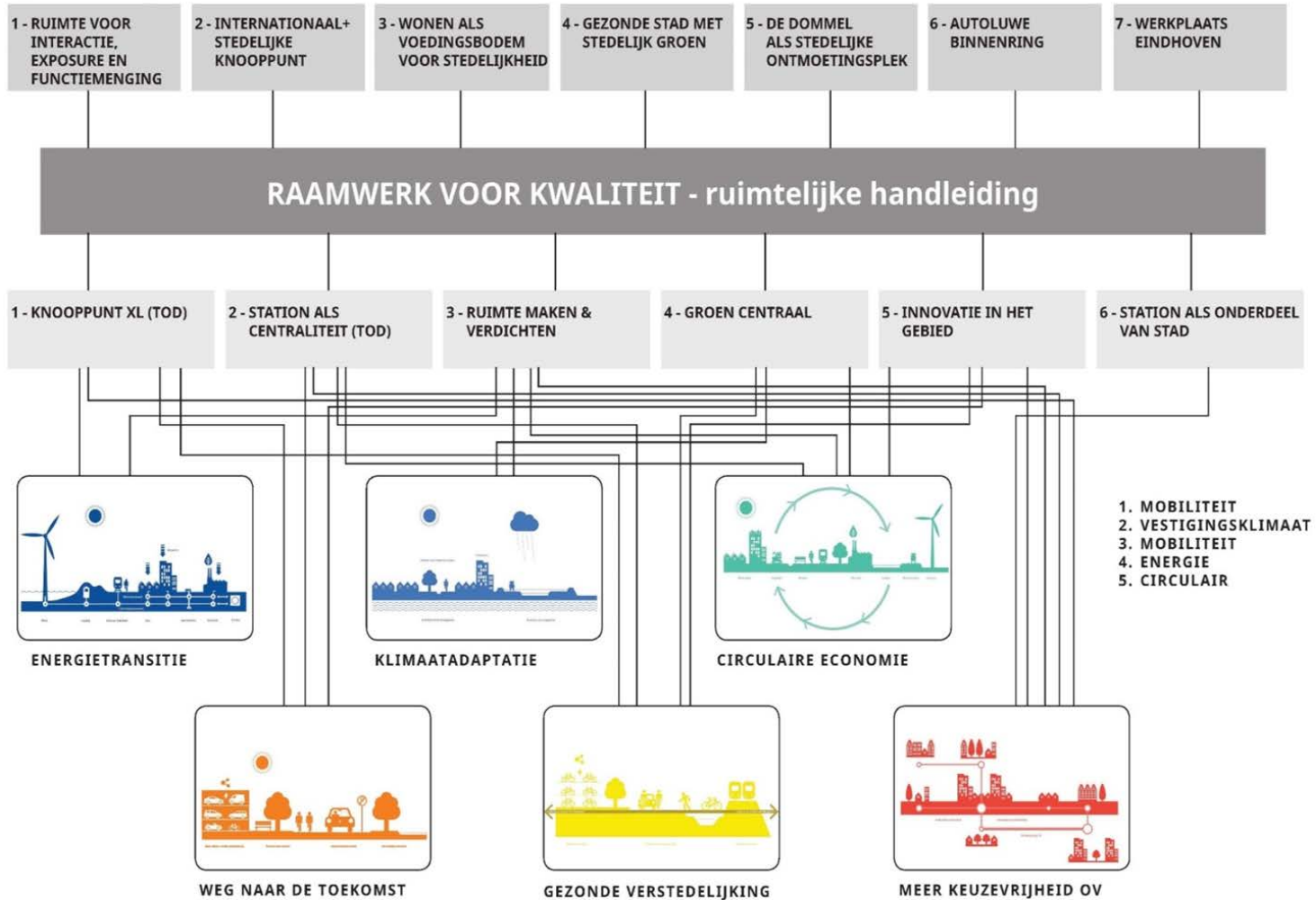
De TU/e-campus begint bij het station. Vanaf de noordentree van het station is direct de campusfeer voelbaar. De wandelroutes naar TU/e en Fontys zijn verbeterd. De Fellenoord en de Kennedylaan worden goed oversteekbare parkways in een groene omgeving.

Bron: propositie van gemeente Eindhoven BO MIRT 2017.
illustratie van bureau Urhahn

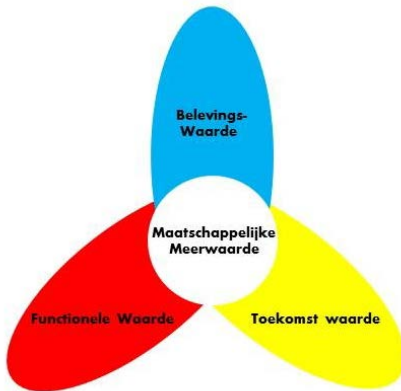

Centrum visie Eindhoven - ruimtelijke vertaling & grote thematieken

Op basis van analyse KCAP

Maatschappelijke meerwaarde Brainportcity – Internationale knoop XL

Functionele waarde

- Draagt bij aan de Brabantse doelen
- Welvaartsbevorderend
- Risico beperkend
- Multiplier (in- en extern)

Toekomstwaarde

- Duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Rolvast / -versterkend (in- en extern)

Belevingswaarde

- Vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Benut historische waarde
- Is iconisch of kan dat worden
- Heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

Toelichting op functionele waarde

De ontwikkeling van het centrumgebied en stationsknoop Eindhoven tot internationaal knooppunt en visitekaartje van Brabant en Brainport is een opgave van nationaal belang die Eindhoven onmogelijk alleen kan oppakken. De ontwikkeling is cruciaal voor het toekomstig verdienvermogen van Nederland en houdt direct verband met ontwikkeling andere kerngebieden NL (Noordvleugel Randstad, Zuidvleugel Randstad) en BrabantStad. De ontwikkeling past naadloos in eerder overeengekomen visies en agenda's (Brainport City [2014], REOS [2016] en Brainport Nationale Actieagenda [2017]). Tevens wordt dit stuk stad vormgegeven als 'de stad van de toekomst'. Hierdoor is er nadrukkelijk veel aandacht voor thema's als transformatie, energie, gezondheid en klimaat.

Toelichting op toekomstwaarde

Ontwikkeling van het gebied draagt bij aan duurzaamheid op meerdere fronten. Een betere OV bereikbaarheid en verdichting draagt bijvoorbeeld bij aan minder Co2 uitstoot. Groen en klimaatadaptatie wordt ook meegenomen. Het draagt ook bij aan de bereikbaarheid van andere locaties zoals Eindhoven Airport en de Brainport top werklocaties. Bereikbaarheid is een belangrijke onderdeel van de economische duurzaamheid van deze toplocaties. Een betere bereikbaarheid betekent ook dat voorzieningen beter bereikbaar worden.

Toelichting op belevingswaarde

Het moet laten zien dat economisch gezien Eindhoven internationaal een schaa sprong heeft gemaakt. Wordt dus een nieuw icoon van (Brainport) Eindhoven en Brabant. Tevens moet het een icoon worden als 'stad van de toekomst'. Oplossingen voor de grote maatschappelijke opgaven dienen op een slimme manier vormgegeven te worden in dit gebied.

Gebiedsopgave N261/N269

Wat betekent het voor Brabant?

Door de N261/N269 als gebiedsopgave te benaderen wil de regio vraagstukken in samenhang vormgeven. Het investeren in het samenbrengen van alle ontwikkelingen in het gebied moet leiden tot slimme oplossingen en meekoppelkansen.

Dit in relatie met de Leisure ambitie en de hierop gebaseerde Leisure kansenkaart en de logistieke agenda voor de regio en de aanwezige ecologische en landschappelijke belangen.

De vraagstukken zijn o.a.. Planvorming Efteling 2030, uitbreidingsplannen Beekse Bergen, logistieke ontwikkelingen, Leisure ambitie, natuurpoorten, landschappelijke opgaven, energietransitie.

.

Facts & figures

Status	Looptijd tot
Verkenning	Eind 2018

Ramingen: n.t.b.

Uitgaven	Inkomsten
€	€

Risico	Dekking risico
€	€

Bijdrage PNB

€ ...

Instrumenten

n.t.b.

Partners

De stakeholders moeten nog worden bepaald, evenals wanneer en op welke wijze ze betrokken worden in het proces. Gedacht wordt aan: regio Hart van Brabant, PNB, Midpoint, House of leisure, omgevingspartners zoals Efteling en Beekse Bergen, ZLTO, Waterschap, Natuurmonumenten

Waar staan we nu?

Op de OntwikkelDag Ruimte en Mobiliteit van 21 december 2017, is het Plan van Aanpak Verkenningfase van de gebiedsopgave vastgesteld, inclusief de bijbehorende financiering voor 2018:

- vanuit de regio Hart van Brabant	€ 30.000
- vanuit provincie	€ 30.000

Tevens is afgesproken dat er vanuit de regiogemeenten en de provincie voldoende capaciteit wordt vrijgemaakt om deze verkenning te realiseren.

Voor het uitvoeren van de eerste fase van het proces is het bureau Royal Haskoning DHV ingehuurd.

Het streven is om op de 4e OntwikkelDag d.d. 19 december 2018 het eindresultaat van deze verkenningfase te agenderen. Dit zal dan tevens de start voor de vervolgfase zijn.

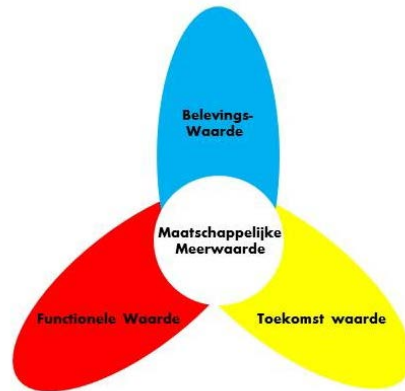
Waar willen we naar toe?

De doelstellingen van de gebiedsopgave N261/N269 zijn onder andere:

- Faciliteren van de Leisure
- Faciliteren van de (groei van) de mobiliteit rondom de N261/N269
- Faciliteren van de energie opgave
- Faciliteren van de groei van logistiek
- Versterken en ontwikkelen van het landschap, natuur en cultuurhistorie
- Afstemming met Gebiedsopgaven zoals Westelijke Langstraat, Loons en Drunense Duinen en Landschapspark Pauwels en gebiedsopgave A58.

Maatschappelijke meerwaarde Gebiedsopgave N261/N269

Functionele waarde

- Draagt bij aan de Brabantse doelen
- Welvaartsbevorderend
- Risico beperkend
- Multiplier (in- en extern)

Toekomstwaarde

- Duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Rolvast / -versterkend (in- en extern)

Belevingswaarde

- Vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Benut historische waarde
- Is iconisch of kan dat worden
- Heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

Toelichting op functionele waarde

Deze gebiedsopgave draagt bij aan diverse provinciale doelen. De groei van de Efteling en andere kleine leisure ondernemingen en een mogelijke derde grote speler op Leisuregebied dragen bij aan de ambitie van ons programma Vrijtijdseconomie, namelijk meer banen en meer bestedingen. Het faciliteren van de groei van de logistiek, de energieopgave en de mobiliteit draagt bij aan de provinciale ambitie "Brabant energieneutraal in 2050". Door de leefbaarheid van het gebied te versterken en natuurontwikkeling te stimuleren wordt bijgedragen aan het Natuurnetwerk Brabant en de PAS (westelijke Langstraat, Loonse en Drunense Duinen en landschap Pauwels). Deze gebiedsopgave heeft een grote multiplier en kan risico beperkend zijn indien multiple-helix partners worden betrokken.

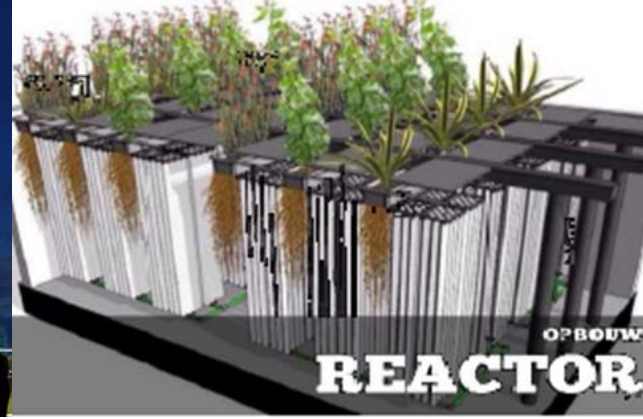
Toelichting op toekomstwaarde

De gebiedsopgave draagt bij aan verduurzaming. Door in beeld te brengen welke sectorale ontwikkelingen welke effecten met zich meebrengen en deze integraal te benaderen worden koppelkansen, oplossingen en investeringen in beeld gebracht wat moet leiden tot slimme oplossingen en meer regionale slag- en daadkracht. Te denken valt aan alternatieve vervoerssystemen, innovatieve concepten, smart mobility, duurzame energie etc. Door de aanpak wordt de samenwerking op alle schaalniveaus gestimuleerd. Het project draagt bij aan sociale cohesie (leefbaarheid betrekken partners).

Toelichting op belevingswaarde

De N261/N269 is dé centrale noord-zuid verbinding in de regio. De N261 heeft een belangrijke functie in de regionale afwikkeling van het (auto)verkeer en in de ontsluiting van regionale bedrijventerreinen en andere werklocaties en Leisure bestemmingen als de Efteling en Beekse Bergen. Als Leisureboulevard bereikt het gebied heel Brabant en een groot gebied daarbuiten en vertelt daarmee een belangrijk verhaal van Brabant. Met de aanwezigheid van de Efteling en Beekse Bergen en mogelijk een nieuw groot Leisureproject, krijgt het mogelijk internationaal bereik.

Biomakerij

Smart Water in een Smart City

Wat betekent het voor Brabant?

Strijp-S in Eindhoven is een innovatieve plek waar experimenten in stadsontwikkeling, technologie, kracht van natuur, design en kennis samenkomen. Park Strijp-S Beheer, waterschap De Dommel, provincie Noord-Brabant en gemeente Eindhoven hebben vanaf 2017 een uniek concept verkend waarbij de zuivering van huishoudelijk afvalwater wordt gecombineerd met het schoon maken van vervuild grondwater. Schoon, circulair en klimaatbestendig!

Micro-organismen en waterplanten vormen het hart van de zuivering; slimme technologieën zorgen vervolgens voor een maximaal zuiveringseffect. De biomakerij is smart; de specifieke samenstelling en hoeveelheden afvalwater worden herkend en het probleem van vervuild grondwater wordt ter plekke aangepakt. Het gezuiverde water is toepasbaar voor meerdere functies en door de synergie van oplossingen ontstaat ruimte om meer regenwater op te vangen. Bovendien ziet de biomakerij er fantastisch uit en voegt kwaliteit toe aan de stedelijke omgeving.

Facts & figures

Status

Verkenning

Looptijd tot

n.t.b.

Ramingen:

€ 1,3 mln voor Provincie op totaal van € 3,9 mln

Uitgaven

n.t.b.

Inkomsten

n.t.b.

Risico

n.t.b.

Dekking risico

n.t.b.

Bijdrage PNB

n.t.b.

Instrumenten

n.t.b.

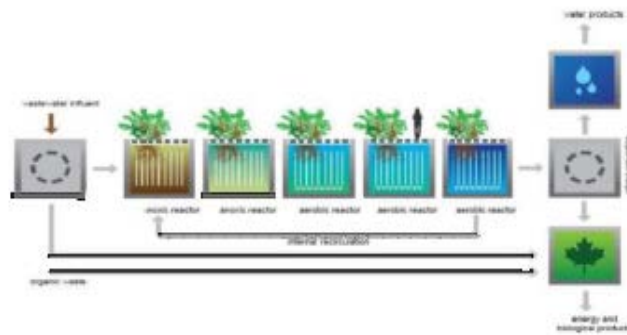
Partners

Direct betrokken:

Provincie Noord-Brabant, Waterschap De Dommel en Eindhoven (publiek-publieke samenwerking)

Indirect betrokken: PSB, Stam De Koning, M.J. Oomen, IPStar, BioArts en Signify,.

Waar staan we nu?

Er dienen zich nu op Strijp-S meerdere locaties aan waar de biomakerij realiseerbaar is, rekening houdend met de belevingswaarde en toegankelijkheid voor inwoners en praktische zaken. Gezien de veelzijdige positieve aspecten, is er commitment over de realisatie van de biomakerij, bij voorkeur in combinatie met nieuwbouw. Als onderdeel van het opstellen van een definitief ontwerp vindt Q3/Q4 2018 een hercalculatie van eerdere ramingen en businesscases plaats om in 2019 definitief te besluiten over beschikbare middelen.

Voorstel is een publiek-publieke samenwerking aan te gaan om de innovatieve-aspecten te borgen. De vervolgstap is het toewijzen van de financiering bij elk van de drie overheden. Mogelijkheden voor Europese subsidiëring worden verkend.

Waar willen we naartoe?

Met de biomakerij kan worden ingespeeld op de groei en trends van decentrale verwerking van afvalwater en uitdagingen door klimaatverandering. Het bespaart op infrastructuur om het afvalwater over grote afstanden te transporteren.

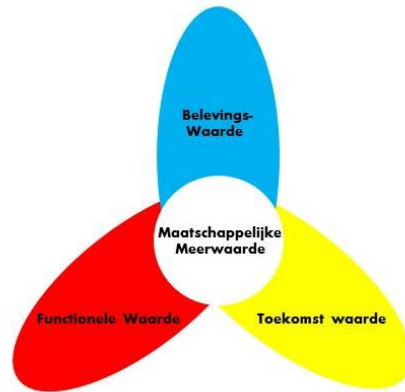
De wens om flexibel te kunnen zijn en te kunnen inspelen op ontwikkelingen en specifieke zuiveringen leeft ook op andere plaatsen in de regio Eindhoven. Wanneer de biomakerij succesvol wordt uitgevoerd, is opschaling naar andere regio's/steden kansrijk. Bovendien zijn er mogelijkheden voor de export van opgedane kennis en ontwikkelde technologie.

De biomakerij smart water heeft als beoogd resultaat:

- Nieuwe vormen van waterzuivering te ontwikkelen die goed inpasbaar zijn in de stedelijke woonomgeving (herstructurering en nieuwbouw) en ter plaatse bijdragen aan vasthouden en benutten van water voor aanpassing aan het klimaat;
- Inwoners meer bewust te maken van de waarde van schoon water en de inspanningen die nodig zijn om huishoudelijk afvalwater weer bruikbaar te maken;
- Vliegwielen voor de circulaire economie en technologische innovaties door praktijkervaring;
- Nieuw businessmodel en financieringsconstructie;
- Meer groen en ecologie in de woonomgeving;
- Versnelde en definitieve grondwaterzuivering ter plaatse van Strijp-S.

Maatschappelijke meerwaarde Biomakerij

Functionele waarde

- Draagt bij aan de Brabantse doelen
- Welvaart bevorderend
- Risico beperkend en inspeland op klimaatverandering
- Multiplier (in- en extern)

Toekomstwaarde

- Duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Financieel exploitabel
- Rolvast / -versterkend (in- en extern)

Belevingswaarde

- Vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Benut historische waarde
- Is iconisch of kan dat worden
- Heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

MEER- WAARDE

Toelichting op functionele waarde

Waterzuivering zonder stankoverlast, herbestemming van gezuiverd water in de stedelijke omgeving, inspelen op klimaatveranderingen (met openbaar groen, tegengaan hittestress), stedelijk groen, beleving van natuur, technologische innovaties. Het concept is een vliegwiel voor sociale, ecologische, economische en technologische innovatie.

Toelichting op toekomstwaarde

Bewustwording van burgers van waarde van schoon water, hergebruik van water en van reststoffen (circulaire waterzuivering), living lab, besparing van energie en grondstoffen, zuivering grondwatervervuiling, financieel exploitabel.

Toelichting op belevingswaarde

Combinaties van de kracht van natuur, beleving van natuurlijke waterzuivering en educatieve aspecten, technologie en innovatie geeft de biomakerij een iconisch karakter.

Toegankelijk voor alle Brabanders, door kennisontwikkeling van zuiveringsprocessen en technologische innovaties (mate name sensortechnieken en ICT) dient zich een nieuwe exportmarkt aan. Biomakerij geeft inhoud aan het imago van Brainport (regio van kennis en innovaties).

Talent in Brabant

Wat betekent het voor Brabant?

Onze ambitie is Brabant aantrekkelijk(er) maken voor nationaal en internationaal talent om te kunnen blijven behoren tot de Europese top van kennis- en innovatieregio's en om de concurrentiekracht van Brabant in Europees perspectief te verbeteren. De aanleiding tot het geven van een extra impuls voor het aantrekken, behouden en ontwikkelen van talent is dat binnen verschillende sectoren (techniek, ICT, onderwijs en zorg) tekorten aan personeel is ontstaan. Dit als gevolg van de opbloeiende economie, maar ook dat bestaande talenten onvoldoende erkent en benut worden. Daarnaast verlaat veel (jong) talent Brabant, wat slechts deels wordt gecompenseerd door aanwas van talent uit andere provincies, met name Limburg en Zeeland. Alle talenten (MBO, HBO, WO en internationaal) zijn echter nodig om in de toekomst de gevolgen van vergrijzing en ontgroening te verzachten en de (internationale) positie van Brabant te versterken en te behouden. Buitenlands talent is daarnaast niet alleen van belang voor het versterken van de slagkracht van Nederlandse bedrijven en onderzoeksinstituten, het speelt ook een steeds grotere rol in de vestigingsplaatskeuze van buitenlandse bedrijven.

Facts & figures

Status

Verkenning

Looptijd tot

Ramingen:

Uitgaven

€

Inkomsten

€

Risico

€

Dekking risico

€

Instrumenten

Partners

Waar staan we nu?

Middels de Brainport Nationale Actieagenda geeft de Provincie Noord-Brabant zowel inhoudelijk als financieel ondersteuning voor het aantrekken, ontwikkelen en behouden van internationaal talent. In het Provinciaal beleid zal daarom de focus komen te liggen op nationaal talent, uitgewerkt naar het thema onderwijs-arbeidsmarkt. Met de B5 en de arbeidsmarktregio's wordt daarnaast bezien of er flankerende maatregelen op de thema's huisvesting en infrastructuur mogelijk zijn.

De afgelopen maanden heeft er een uitgebreide inventarisatie plaatsgevonden naar bestaande acties/programma's op het gebied van het aantrekken, ontwikkelen en behouden van talent. De teller staat momenteel op ruim 200 acties/ projecten, waarbinnen met name het ontwikkelen van talent aan bod komt. Het thema 'behouden van talent' blijft hierbij sterk achter. Je ziet een sterke samenwerking tussen de arbeidsmarktregio's en de B5-steden.

De gemeenten hebben hierin een aantal basistaken en wettelijke verplichtingen op het terrein van het begeleiden van jongeren van 0-23 jaar naar zelfredzaamheid, te weten: bestrijden van onderwijsachterstanden, handhaven leerplichtwet, tegengaan van voortijdig schoolverlaten en het uitvoeren van de Wet Educatie Beroepsonderwijs (WEB). Het thema 'behouden van talent' omvat de minste projecten. Momenteel vindt afstemming plaats met de arbeidsmarktregio's en de B5-steden over bestaande leemtes, van waaruit stimuleringsmaatregelen worden benoemd en weggezet.

Het Economisch Programma Brabant heeft de ambitie uitgesproken om een Brabantse actieagenda Human Capital op te stellen. Hiertoe heeft het onderzoeksbureau Etil recent een analyse uitgevoerd naar de belangrijkste trends en ontwikkelingen die op Brabant afkomen (economie/ arbeidsmarkt), de grootste knelpunten en uitdagingen nu en in de toekomst en welke (regionale) initiatieven zijn/worden opgepakt om sectoren te ondersteunen op het gebied van human capital. Zowel de Talentenagenda 2025 als de Human Capital Agenda worden in nauwe afstemming met elkaar opgesteld en daar waar mogelijk samen gebracht.

Waar willen we naartoe

Een Brabantbreed, door de arbeidsmarktregio's, B5-steden, onderwijs en bedrijfsleven, gedragen talentenagenda 2025. Waarbinnen de stimuleringsmaatregelen worden uitgezet naar korte- en middellange termijn acties, met een specificatie per maatregel naar doel, trekkende partij, kosten, tijdsplanning en randvoorwaarden (fiches)

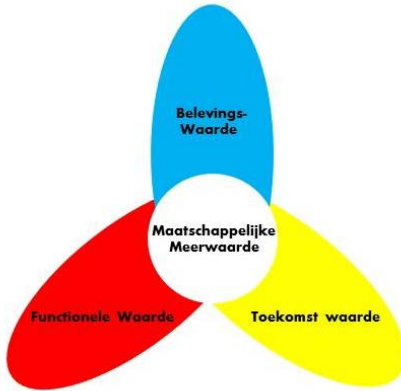
Planning

4^e kwartaal 2018: definitieve talentenagenda 2025

1^e kwartaal 2019: start uitvoering

Maatschappelijke meerwaarde Talent in Brabant

Functionele waarde

- Draagt bij aan de Brabantse doelen
- Welvaart bevorderend
- Risico beperkend
- Multiplier (in- en extern)

Toekomstwaarde

- Duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Financieel exploitabel
- Rolvast / -versterkend (in- en extern)

Belevingswaarde

- Vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Benut historische waarde
- Is iconisch of kan dat worden
- Heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

Toelichting op functionele waarde

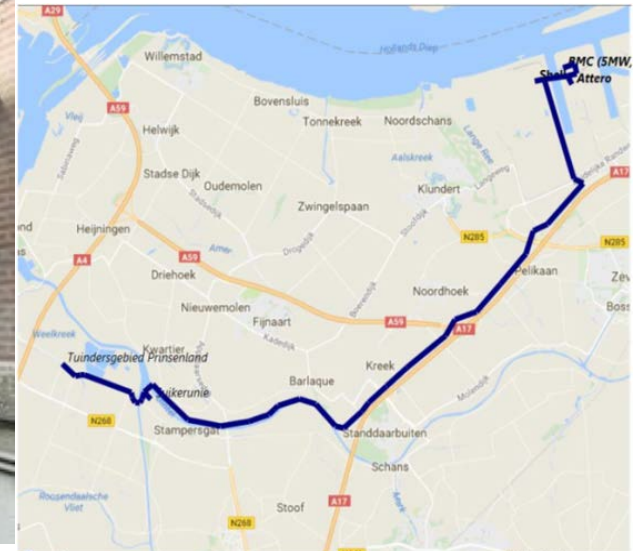
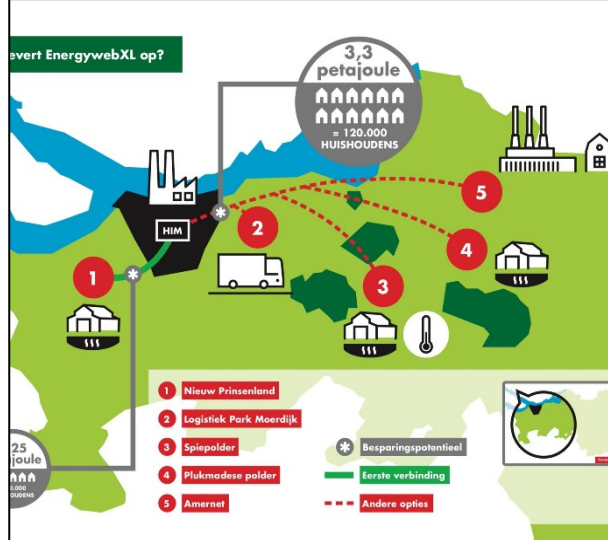
Brabant moet voor behoud van welvaart en welzijn in staat zijn om snel en adequaat in te spelen op nieuwe omstandigheden. Technologische veranderingen, schaarste, vergrijzing en ontgroening vragen om een optimale talentbenutting van leerlingen/ studenten en werknemers. We moeten zorgen voor een optimale/ sterke concurrentiepositie.

Toelichting op toekomstwaarde

Duurzame inzetbaarheid van personeel is een belangrijke voorwaarde om tijdig en juist in te kunnen spelen op de steeds veranderende vraag. Door hierbij ieders talent (sociaal inclusief) te benutten, vergroot je de marktkansen van zowel de werknemer als de werkgever.

Toelichting op belevingswaarde

Binnen de talentenagenda 2025 worden maatregelen opgenomen om een extra stimulans te geven aan het aantrekken, ontwikkelen en behouden van nationale talenten.

Energyweb XL

Van Moerdijk naar Nieuw Prinsenland

Wat betekent het voor Brabant?

In lijn met de landelijke doelstellingen richten we ons beleid op een energie neutrale Provincie in 2050. Tussenstep is het doel 14% duurzame energie in 2020. Met EnergywebXL brengen we in dit project restwarmte en CO₂ van Moerdijk naar het Agro-food cluster Nieuw Prinsenland. De bedoeling is dit als een opstap te gebruiken naar een bredere gebiedsontwikkeling en verduurzaming van de regio, waarbij de mogelijkheden voor aansluiting van kernen op het warmtenet worden bekeken.

14% duurzame energie en 6% energiebesparing in 2020 is een van de speerpunten uit het Energieprogramma 2010-2020 en het PWMP 2014-2021

Facts & figures

Status

Verkenning /
besluitvorming

Looptijd tot

2021 en verder

Ramingen:

Uitgaven

€ n.t.b.

Inkomsten

€ n.t.b.

Risico

€ n.t.b.

Dekking risico

€ n.t.b.

Instrumenten

Partners

Tuinbouwcoöperatie Nieuw Prinsenland / TOM, Shell Moerdijk, Suiker Unie, Enpuls, Provincie Noord-Brabant.

Waar staan we nu?

Zomer 2018 zijn de voorbereidingen voor de warmte- en CO₂-koppeling in een beslissend stadium gekomen. De stakeholders hebben de businesscase verder uitgewerkt en zijn in de laatste fase van onderhandeling over de levering van warmte en CO₂. Er is nog een tekort op de businesscase, partijen zoeken met elkaar nog naar oplossingen, onder andere subsidiemogelijkheden bij het ministerie van EZK. Eind oktober 2018 wordt in een CEO-bijeenkomst een besluit genomen over het ingaan van de engineeringfase.

Tegelijkertijd wordt een toekomstvisie opgesteld voor de robuuste afronding van het AFC Nieuw Prinsenland. Het aspect duurzaamheid en energie zijn binnen deze toekomstvisie belangrijke onderwerpen. Samen met de stakeholders en omwonenden worden meerdere toekomstscenario's uitgewerkt. De keuzes die gemaakt zullen worden op basis van de toekomstvisie kunnen aanleiding geven om scenario's uit te werken voor aansluiting van woonkernen op het warmtenetwerk.

Waar willen we naartoe?

We werken met elkaar toe naar een schop in de grond 2020/2021. Zodat de verbinding daadwerkelijk tot stand komt tussen de industrie en de tuinders.

Planning

Belangrijke mijlpalen:

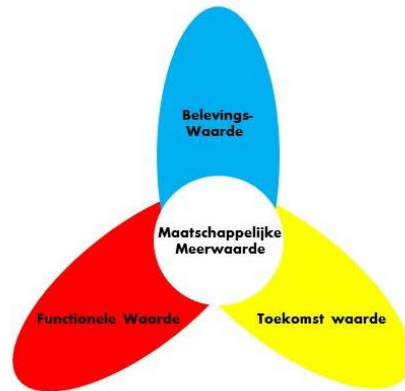
Go-No go moment eind oktober 2018

Fase 2 project (engineeringfase) start november 2018

Besluit over financiële impact businesscase einde 2018

Maatschappelijke meerwaarde Energyweb XL

Functionele waarde

- Draagt bij aan de Brabantse doelen
- Welvaart bevorderend
- Risico beperkend
- Multiplier (in- en extern)

Belevingswaarde

- Vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Benut historische waarde
- Is iconisch of kan dat worden
- Heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

Toekomstwaarde

- Duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Financieel exploitabel
- Rolvast / -versterkend (in- en extern)

Toelichting op functionele waarde

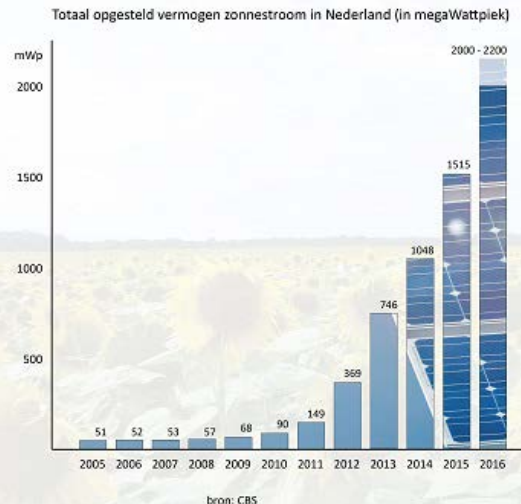
Als we bij de top innovatieregio's in Europa willen horen kan dat in de toekomst alleen met een energieneutrale industrie. Warmtevraag en restwarmte zijn inherent aan diverse productieprocessen, nu met fossiele brandstoffen maar later ook met duurzame voeding. Door grote bronnen van restwarmte aan warmtevraag te verbinden besparen we fors op de energiebehoefte van het totale systeem en verlagen zo de productiekosten. De aanwezigheid van de restwarmteleiding opent de mogelijkheid andere bedrijven en woonhuizen van warmte te voorzien.

Toelichting op toekomstwaarde

EnergywebXL levert CO₂ besparing op, is een innovatieve samenwerking van het bedrijfsleven en publieke sector. Directe koppeling met actualiteit: Per 2022 moeten bedrijven van het Groningse gas af (laag calorisch gas). Ook gemeenten moeten plannen ontwikkelen om woningen af te koppelen van het Gronings aardgas. Dit project levert daar een bijdrage aan. Bovendien is het project uitbreidbaar. Als eerste worden tuinders Nieuw Prinsenland en Suiker Unie aangesloten, voor een deel van hun warmtevraag. De warmteleiding wordt zo uitgevoerd dat later meer warmte aan het gebied geleverd kan worden. Op Moerdijk is meer warmte beschikbaar. Na realisatie van deze eerste koppeling en het "bewijs" dat een rendabele businesscase haalbaar is, is er uitbreiding mogelijk naar andere gebieden en afnemers (LPM, Dordrecht, Spijepolder, warmtenetten voor woonkernen, etc.).

Toelichting op belevingswaarde

De meeste warmtenetten in Nederland zijn in handen van de warmteleverancier. De meeste werken bovendien met slechts 1 warmtebron. Het realiseren van een publiek, open warmtenet is iconisch en kan de acceptatie van warmtenetten een stap verder brengen. Daarnaast laten we zien dat maakindustrie en duurzaamheid hand in hand kunnen gaan.

SOLARGE

One-day-makeover energiedaken

Wat betekent het voor Brabant?

In lijn met de landelijke doelstellingen richten we ons beleid op een energie- neutrale Provincie in 2050. Tussenstap is het doel 14% duurzame energie in 2020 te realiseren. Het doel van SOLARGE is om grootschalig en goedkoop energiedaken te produceren en in een one-day-make-over grootschalig toe te passen. Hierdoor worden Brabantse huizen makkelijker en sneller energieneutraal. Ook kunnen huizen sneller aardgasvrij worden gemaakt. De nieuw ontwikkelde daken krijgen een heel ander aanzien dan de tot op heden bekende zonnedaken zoals op de foto zichtbaar is. Door een veel beter design vergroot het ook de maatschappelijke acceptatie van zonnedaken.

Facts & figures

Status

Verkenning

Looptijd tot

Tot 2021

Ramingen:

Uitgaven

€ n.t.b.

Inkomsten

€ n.t.b.

Risico

€ n.t.b.

Dekking risico

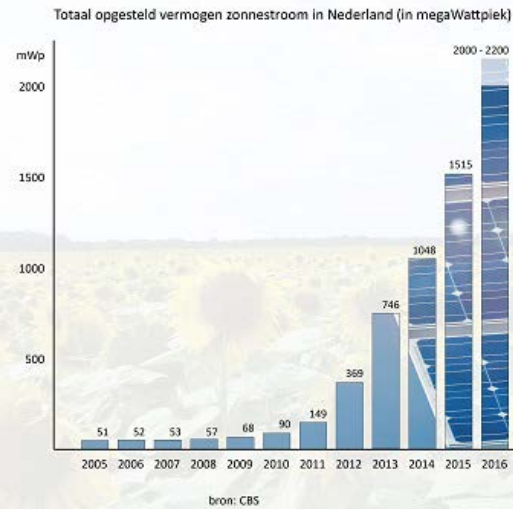
€ n.t.b.

Instrumenten

Mogelijke instrumenten: Energiefonds, Cleantechfonds, NLLInvest, OP-Zuid, Subsidie via ministerie BZK

Partners

SOLARGE B.V., SABIC, EnShared

Waar staan we nu?

De in het verleden ontwikkelde zonneceltechnologie van Solliance bereikt het moment van marktintroductie. Begin 2018 is het bedrijf SOLARGE B.V. opgericht. SOLARGE heeft samen met sterke marktpartijen een initiatief om een one-day-make-over energiedak voor de agro sector (zon op stal) en voor woningen grootschalig te gaan produceren. Vanaf januari staat een demonstratieopstelling op het dak van de TU/e.

Een werkhal is ingericht bij Kameleon Solar. Begin 2019 verwachten we het eerste agrodak te realiseren.

Waar willen we naartoe?

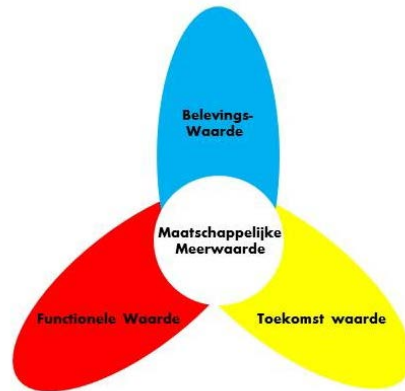
Mede door de impuls die het Rijk geeft aan het aardgasvrij maken van wijken, gaan er de komende jaren in heel Nederland grootschalige renovatieprojecten uitgevoerd worden. Daarbij is er grote behoefte aan een combinatie van isolatie en opwekking van duurzame energie. We zien graag dat medio 2020 in Brabant de grootschalige productie van het Energiedak van SOLARGE van start gaat en dat dit dak zoveel mogelijk gerobotiseerd geplaatst kan worden. Zo zijn we in Brabant in staat om met onze innovaties nieuwe werkgelegenheid te creëren en ook de energietransitie te versnellen.

Planning

De renovatie van 100 rijtjeswoningen in een aardgasvrije wijk met een energiedak van SOLARGE is voor het einde van 2021 gereed.

Maatschappelijke meerwaarde SOLARGE

Functionele waarde

- Draagt bij aan de Brabantse doelen
- Welvaart bevorderend
- Risico beperkend
- Multiplier (in- en extern)

Toekomstwaarde

- Duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Financieel exploitabel
- Rolvast / -versterkend (in- en extern)

Belevingswaarde

- Vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Benut historische waarde
- Is iconisch of kan dat worden
- Heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

Toelichting op functionele waarde

Als we bij de top innovatieregio's in Europa willen horen kan dat in de toekomst alleen met een bedrijfsleven wat innovaties in de markt kan zetten. Energie neutraal bouwen door een one-day-makeover met een elektrisch dak op een woonhuis tegen een zeer gunstige marktprijs levert een bijdrage aan het vergroten van duurzame energiebronnen.

Toelichting op toekomstwaarde

In Brabant willen we behoren tot de top van Europese innovatieregio's en hebben we stevige ambities op het gebied van energiebesparing en duurzame energie. In dit project worden innovaties uit Brabant door het Brabantse bedrijfsleven grootschalig naar de markt gebracht waarbij tegelijkertijd wordt bijgedragen aan onze energiedoelstellingen.

Toelichting op belevingswaarde

Ook hebben geïntegreerde zonnecellen in bouwelementen een langere levensduur en zijn esthetisch mooier om te zien. Dit draagt bij aan de acceptatie van burgers dat ze hun eigen woning energie neutraal moeten maken. Zij zijn een samenwerking aangegaan met bedrijven uit de Brabantse maakindustrie. Het energiedak vertelt daarmee het verhaal van succesvolle Brabantse innovaties.

MEER-
WAARDE

[Terug naar inhoudsopgave](#)

DE SLEUTELPROJECTEN

Voor projecten die zijn opgenomen in de besluitvormingsfase stemmen PS bij de vaststelling van de MIPP in met de definitieve scope en stellen ze de maximale aanvullende provinciale bijdrage uit algemene middelen daarvoor beschikbaar.

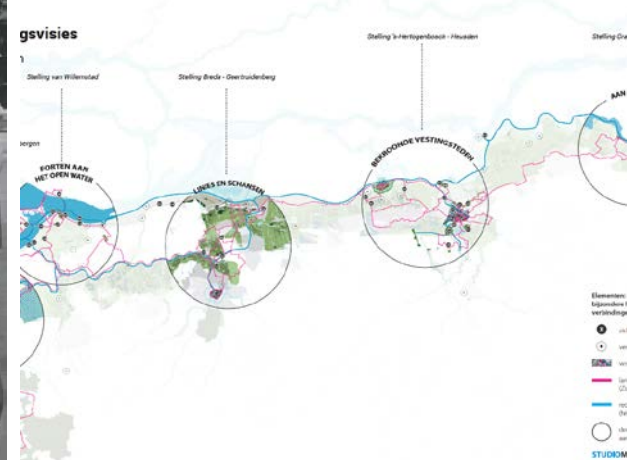
Het resultaat van de vorige fase is dat de scope voor de projecten is vastgelegd, de maatschappelijke meerwaarde in beeld is gebracht en voor realisatie van het project is een participerende of stimulerende rol van de provincie noodzakelijk. Daarover vindt in deze fase besluitvorming plaats.

Stimuleren

De provincie is één van de partners die het initiatief verder wil helpen. De positie van de provincie in deze rol is niet die van investeerder. We kunnen bij deze strategie wel beperkt procesmiddelen inzetten (geld, menskracht of specifieke expertise).

Financieel participeren

Als een financiële bijdrage van de provincie noodzakelijk is construeren we een financieel arrangement conform de principes en uitgangspunten zoals eerder beschreven in 'afwegen: maatschappelijk en financieel'.

De Zuiderwaterlinie

Van Bergen op Zoom naar Grave

Wat betekent het voor Brabant?

De geschiedenis van Nederland en het water is een uniek cultuurhistorisch verhaal. Al eeuwenlang verdedigen we ons niet alleen tégen het water maar gebruiken we het water ook om ons te verdedigen. Dat zien we terug in een ingenieus stelsel van waterlinies dat dwars door ons land heen loopt. De Zuiderwaterlinie is daarvan de oudste, langste en meest benutte linie. De linie loopt in Brabant van Bergen op Zoom tot Grave en verbindt elf historische Brabantse vestingsteden met elkaar. Het is een samenhangend stelsel van waterstaatkundige werken, landschap en militaire werken. De linie is niet alleen belangrijk militair erfgoed maar ook een culturele grens: tussen noord en zuid, rooms-katholiek en protestant, zand en klei, de harde en de zachte 'g'. De Zuiderwaterlinie vertelt ruim 350 jaar Brabantse militaire historie, van het eind van de middeleeuwen tot en met de Koude Oorlog en de bijzondere positie die Brabant heeft gehad als buffer voor Holland. Het is daarmee een belangrijk icoon voor de verhaallijn 'Bevochten Brabant' uit het Kader Erfgoed 2016-2020.

Facts & figures

Status

Besluitvorming

Looptijd tot

2029

Uitgaven:

Maximaal € 4,5 mln PNB, waarvan € 2,25 mln vanuit 06.02 Erfgoed en € 2,25 t.l.v. alg. middelen.

Minimaal 50% cofinanciering overige partners

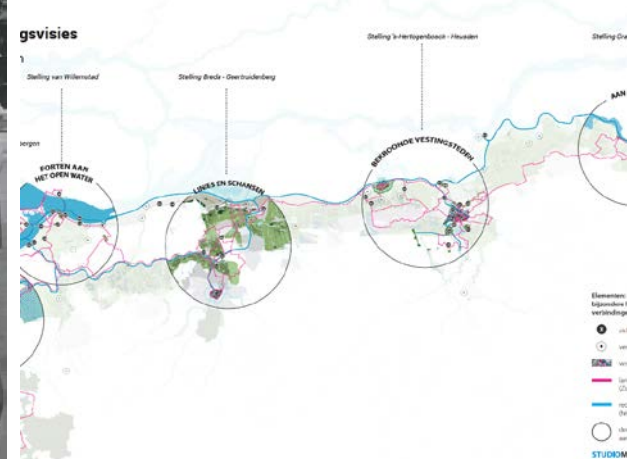
Instrumenten

Subsidie, waar mogelijk lening of garantstelling (n.t.b.)

Partners

Gemeenten Bergen op Zoom, Moerdijk, Vught, Sint-Michielsgestel, 's-Hertogenbosch en Grave

Waar staan we nu?

Met de partners is in 2017 een korte termijn uitvoeringsprogramma ontwikkeld (de 'Linieplanner'), om de Zuiderwaterlinie in de periode 2017-2019 nationaal en internationaal te positioneren als totaalproduct in aanbod voor bezoekers. Dit programma is nu volop in uitvoering en zorgt in 2018 (het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed) al voor de nodige spin-off.

De Linieplanner is een korte-termijn vliegwiel voor lange-termijn ontwikkeling. Momenteel werken we visie en meerjarenprogrammering voor de Zuiderwaterlinie en de vijf deelgebieden verder uit, dit moet de eerste helft van 2019 gereed zijn. Waar de korte-termijn Linieplanner zich voornamelijk richt op het 'in de markt zetten' van de Zuiderwaterlinie, richten we ons hiermee op de Zuiderwaterlinie als 'vector' voor ontwikkeling in relatie tot (ruimtelijke-) opgaven van de toekomst, zoals waterveiligheid (o.a. Deltaprogramma,

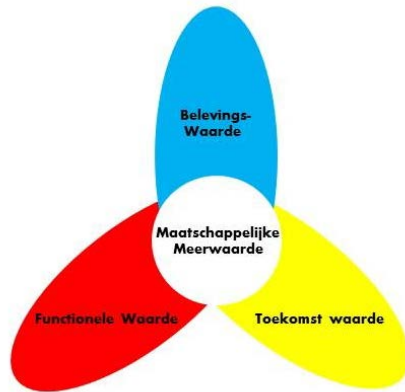
Bedijkte Maas en MIRT project Meanderende Maas), klimaatadaptatie en energietransitie. En leggen we ook nadrukkelijk de relatie met de Omgevingsvisie.

Waar willen we naar toe?

Vooruitlopend op lange-termijn visievorming willen we met het MIPP Sleutelproject Zuiderwaterlinie initiatieven ondersteunen die zich nú voordoen en niet kunnen wachten op de visievorming en meerjarenprogrammering, maar er wel aan bijdragen. Het gaat bij de Zuiderwaterlinie om een totaalproject (Linieplanner) met diverse deelprojecten in de stellingen, die soms parallel en soms opeenvolgend in uitvoering gebracht kunnen worden. Dit vraagt om maatwerk.

Maatschappelijke meerwaarde Zuiderwaterlinie

Functionele waarde

- Draagt bij aan de Brabantse doelen
- Welvaart bevorderend
- Risico beperkend
- Multiplier (in- en extern)

Toekomstwaarde

- Duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Financieel exploitabel
- Rolvast / -versterkend (in- en extern)

Belevingswaarde

- Vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Benut historische waarde
- Is iconisch of kan dat worden
- Heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

Toelichting op functionele waarde

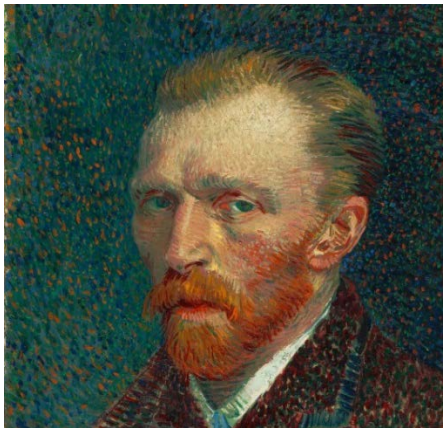
De Zuiderwaterlinie vertrekt vanuit het erfgoedbeleid, maar verbindt het verhaal aan andere Brabantse doelen: inundatiegebieden i.r.t. klimaatadaptatie en waterveiligheid, het Brabants natuurnetwerk, ruimtelijke kwaliteit en landschapsontworp, vrijetijdseconomie en mobiliteit. Erfgoed is een 'waardevermeerderaar' voor het omliggende (ruimtelijke- en vastgoed-) ontwikkelingen en het kan de toeristisch-recreatieve aantrekkingskracht van steden en regio's vergroten. Erfgoed is een belangrijke vestigingsplaatsfactor in de hedendaagse betekenseconomie, waarin steden en regio's met elkaar concurreren om bezoekers, bedrijven en bewoners.

Toelichting op toekomstwaarde

Met de Zuiderwaterlinie creëren we met partners een cultuurtoeristische bestemming van formaat. Daarmee delen partners in een gezamenlijk, toonaangevend cultuur-toeristisch aanbod en krachtige promotie voor de (inter)nationale markt. Met het vermarkten van de Zuiderwaterlinie wordt de toeristische potentie in de stellingen en op de verschillende locaties substantieel versterkt en wordt ook bijgedragen aan meerdaags verblijf en herhaalbezoek in Brabant. Met samenwerking binnen het Zuiderwaterlinienetwerk creëren we eveneens (cultuurhistorische) massa.

Toelichting op belevingswaarde

De Zuiderwaterlinie vertelt het verhaal van 'Bevochten Brabant': ruim 350 jaar Brabantse militaire historie (en militaire en waterstaatkundige ingenieurskunst), van het eind van de middeleeuwen tot en met de Koude Oorlog. Daarmee is het een icoon voor het verhaal 'Bevochten Brabant'. De potentie van de belevingswaarde van de Zuiderwaterlinie als totaal hangt in belangrijke mate samen met de wijze waarop de Zuiderwaterlinie binnen de stellingen verder vorm krijgt. De vestingsteden aan de Zuiderwaterlinie ontvangen nu gezamenlijk reeds 4 à 5 miljoen bezoekers per jaar: een enorm potentieel voor meerdaags (herhaling-s)bezoek en voor onderlinge verwijzing.

Van Gogh Brabant

Wat betekent het voor Brabant?

Vincent van Gogh is een Brabander. Om Van Gogh's herkomst extra onder de aandacht te brengen, droeg Brabant in 2015 bij aan de herdenkingen van het 125e sterfjaar. Het van Gogh-jaar toonde welke enorme potentie er schuilt in het erfgoed van Van Gogh in Brabant.

Wie benieuwd is naar Vincents leven en werk, kan niet om Brabant heen. Hij woonde en werkte er het grootste deel van zijn leven, en dat vormde hem als mens en schilder. Vincent hield altijd heimwee naar Brabant, waar zijn grote liefde voor de natuur en het boerenleven was ontstaan. Veel plekken in Brabant herinneren nog aan Vincent van Gogh. Ze vertellen je over zijn kindertijd, zijn jeugd, zijn roots, zijn dromen, passies, liefdes en ervaringen.

In de internationale rankings behoort Van Gogh samen met da Vinci en Picasso tot de top drie van meest gekende en geliefde kunstenaars ter wereld. Ondanks die enorme aantrekkingskracht wordt hij door een beperkt aantal mensen met de regio verbonden, en komen er relatief weinig mensen voor Van Gogh naar Brabant. Er ligt daarom een grote kans om Van Gogh's naamsbekendheid in te zetten voor een nadere ontwikkeling van de regio. Niet alleen in economische zin, maar ook op tal van maatschappelijke terreinen.

Facts & figures

Status	Looptijd
Besluitvorming	n.t.b.

Provinciale raming

€7,05 miljoen vastgoedinvestering
 € 1,5 miljoen subsidie aan Van Gogh Heritage Foundation (2017-2019)
 € 0,45 mln jaar van van Gogh (via Visit Brabant) (2016)

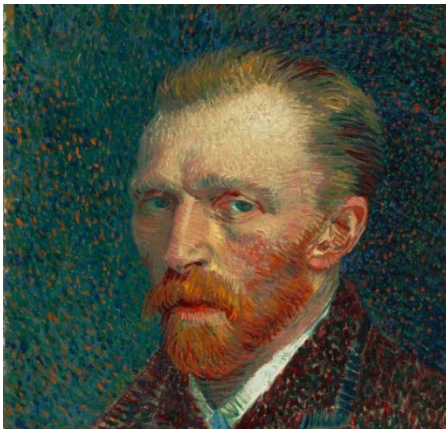
Dekking

€7,05 miljoen ontwikkelbedrijf tbv lening
 €2,5 miljoen MIPP/vrije begrotingsruimte tbv aanschaf certificaten plus 1,5 miljoen MIPP/vrije begrotingsruimte tbv afdekking risico lening in Van Gogh Brabant door PNB

Partners

Van Gogh Heritage Foundation; Van Gogh Brabant; Gemeente Nuenen; Gemeente Zundert; Gemeente Ettenleur
 Particuliere investeerders (via aankoop van certificaten)

Waar staan we nu?

Van Gogh Brabant heeft de Provincie verzocht om het Ontwikkelbedrijf in te zetten voor de begeleiding en mogelijke participatie bij de verwerving en uitbreiding van de Van Gogh voorzieningen in Nuenen, Zundert en Etten-Leur.

De in Van Gogh Brabant samenwerkende lokale Van Gogh locaties in Brabant hebben een ambitieus plan uitgewerkt om het Van Gogh erfgoed voor toekomstige generaties te kunnen behouden. Om dit de komende decennia ook succesvol te kunnen exploiteren is er een investering van tussen de €11 en €12 miljoen nodig zodat de benodigde schaa sprong gemaakt kan worden. Op alle drie de locaties zijn grootschalige veranderingen nodig om de gewenste groei te kunnen faciliteren. Augustus 2018 is door GS het besluit genomen PS hierover in het kader van de behandeling van de Begroting 2019 een definitief voorstel aan PS voor te leggen (zie Statenmededeling Investering in vastgoed Van Gogh Brabant, documentnummer 4375948).

VAN GOGH BRABANT

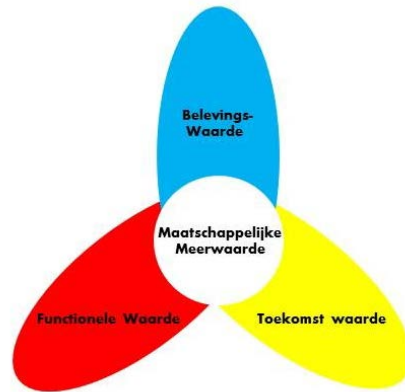
Waar willen we naar toe?

Gestimuleerd door de successen van het Van Gogh-jaar en gedreven door de niet optimale huidige situatie, hebben de Provincie en marketingorganisatie VisitBrabant en de Stichting Van Gogh Brabant een aantal doelstellingen geformuleerd: De culturele erfenis van Vincent van Gogh in Brabant behouden en delen met de wereld, nu, straks en in de verre toekomst
De maatschappelijke en economische betekenis van Vincent van Gogh voor de provincie Brabant vergroten

Door de uitgifte van certificaten à €1.000 per stuk door de Van Gogh Heritage Foundation, kunnen de Brabanders en het Brabants bedrijfsleven mede eigenaar worden Van Gogh Brabant. Analoog aan de certificaten van het concertgebouw in Amsterdam wordt er geen financieel, maar cultureel dividend uitgekeerd. Met de uitgifte van certificaten wordt uiteindelijk de lening van de provincie afgelost.

Met de aankoop van 2.500 certificaten, geeft de provincie blijkt van haar langjarige betrokkenheid.

Maatschappelijke meerwaarde Van Gogh Brabant

Functionele waarde

- Draagt bij aan de Brabantse doelen
- Welvaart bevorderend
- Risico beperkend
- Multiplier (in- en extern)

Toekomstwaarde

- Duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Financieel exploitabel
- Rolvast / -versterkend (in- en extern)

Belevingswaarde

- Vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Benut historische waarde
- Is iconisch of kan dat worden
- Heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

Toelichting op functionele waarde

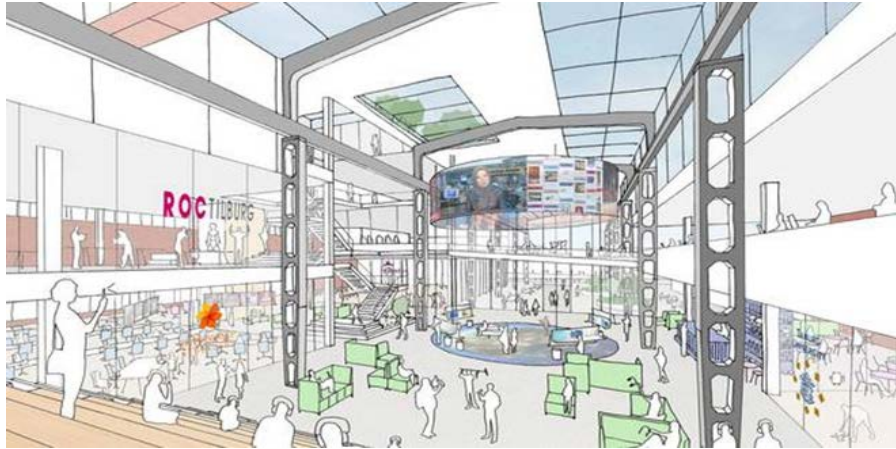
Project met enorme potenties op het vlak van vrije tijdseconomie en Brabantbranding. Indirect draagt het bij aan de aantrekkelijkheid van Brabant als vestigingsplaats van bedrijven en kenniswerkers door de iconische kracht van Van Gogh. Deelname van de provincie aan het project betekent op zich al, los van de economische consequenties, een geweldige stimulans voor het cultureel voorzieningenniveau van de provincie omdat Brabant als gehele provincie in internationale context sterker met Van Gogh geassocieerd gaat worden: Brabant als bakermat van een wereldwijd erkend kunstenaarsgenie.

Toelichting op toekomstwaarde

Het project draagt bij aan trots van de Brabantse inwoners vanwege 'onze' Vincent, en heeft hiermee een hoge inclusiviteitspotentie. Vincent is van ons allemaal. Wil je weten hoe onze Brabantse voorouders in grote delen van Brabant geleefd hebben en hoe onze leefomgeving eruit zag: kijk naar de vroege schilderijen van Vincent. Vincent is mede-drager van de Brabantse identiteit. Lokale vrijwilligers zullen worden ingezet als belangrijke ambassadeurs. Vanwege de verwachte hoge groei van bezoekersaantallen in de Brabantse Vincent-locaties, naast de te verstrekken certificaten als cultureel dividend, is er sprake van een goede businesscase (financieel exploitabel project)

Toelichting op belevingswaarde

Extreem hoge belevingswaarde: het verhaal van Brabant zonder Vincent is geen compleet verhaal. Het verhaal van Brabant mét Vincent geeft het Brabants verhaal een extra kers op de taart. Een enorm bereik onder de Brabanders en internationaal (zie ook bij functionele en toekomstwaarde) precies vanwege de iconische kracht. Juist de verbinding van verschillende Van Gogh-locaties en -monumenten geeft het project extra belevingskracht. Idee van de initiatiefnemers is om heel actief ook jonger publiek bij het vertellen van het verhaal te betrekken. En Van Gogh legt de band tussen Brabant en Europa en verder (denk aan zijn grote populariteit in Japan).

MindLabs Spoorzone Tilburg

Wat betekent het voor Brabant?

Tilburg University, Fontys, de Onderwijsgroep Tilburg (ROC) en De Persgroep hebben het initiatief genomen voor Mind Labs. De gemeente Tilburg en de Provincie Noord Brabant, ondersteunen en helpen mee bij de tot stand koming van de Business case Mind Labs en de ontwikkelingen in de spoorzone.

Mind Labs wordt een centrum voor onderwijs, onderzoek en ondernemerschap op het snijvlak van interactieve technologieën en 'human behavior (gedrag)'. In de spoorzone willen de betrokken partijen een nieuw ecosysteem op het gebied van de ontwikkeling van interactieve technologieën, nieuwe toepassingen voor MKB en start-ups en andere wijzen van kennis- en informatieoverdracht realiseren. Digitale netwerktechnologie, Social Media, robotica en kunstmatige intelligentie maken dat het voor alle betrokken partners als grote kans gezien wordt om op dit vlak samen te werken. Ook het versterken van de in Brabant aanwezige kennis, het verbinden van en met het bedrijfsleven en daarmee het creëren van kansen voor (nieuw) ondernemerschap is een doel van Mind Labs.

Facts & figures

Status Looptijd tot

Besluitvorming doorlopend

Ramingen:

Uitgaven Inkomsten

€ 2.500.000 € 2.500.000 (3e tranche investeringgelden)

Risico Dekking risico

Max. € 1.500.000 Max. € 1.500.000 (vrije begrotingsruimte)

Instrumenten

Uitgaven: Subsidie (5 ton) en lening organisatie mindlabs (2 ton), Subsidie onderwijsinstellingen 1,8 miljoen: totaal 2,5 miljoen

Risico: Investering onrendabele top nieuwbouw en Afgifte Huurgaranties leegstand: 1,5 miljoen

Partners

Gemeente Tilburg 4,2 mln: onrendabele top nieuwbouw en huurgaranties; 2 mln labs TiU, Fontys hogeschool 16,7 mln, Tilburg University 12,4 mln, Onderwijsgroep 3,9 mln

Waar staan we nu?

Ecosysteem MindLabs komt in de Spoorzone van Tilburg naast de LoCHal, in één van de hallen van de voormalige NS-werkplaats. De locatie is gekozen vanwege de centrale ligging nabij het station met goede bereikbaarheid, mogelijkheden tot synergie met directe omgeving, bedrijvigheid en behoud/inpassing in cultuurhistorische elementen.

Fontys neemt hiervan ongeveer 4.000 m² voor haar rekening als eigenaar. Circa 4.000 m² zal worden verhuurd aan de Universiteit Tilburg, het ROC en De Persgroep. Tenslotte zal circa 5.000 m² worden verhuurd aan bedrijven en startups. Momenteel zijn de 4 samenwerkende partners gezamenlijk gevestigd in het Deprez-gebouw in de spoorzone van Tilburg. Vanuit de inhoud is een businesscase en een waardepropositie voor de organisatie mindlabs opgesteld. Deze organisatie moet kennisinstellingen en bedrijven met elkaar gaan verbinden. Ook is een kwartiermaker aangesteld die de oprichting van deze organisatie verder moet voorbereiden en bedrijven gaat verbinden met het ecosysteem (letters of intent). Op dit moment komen de onderhandelingen tussen gemeente Tilburg en de voorziene belegger in een laatste fase om een contract te sluiten voor het nieuwbouwcomplex mindlabs.

Waar willen we naartoe?

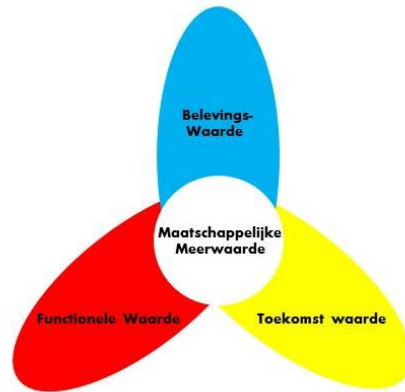
Het streven is om per 1 januari 2019 door de samenwerkingspartners een Organisatie Mindlabs opgericht te hebben. De provincie zal met een lening en een subsidie (totaal: 7 ton) deze organisatie in de opstartfase ondersteunen en zal aan de samenwerkingspartners voor de eerste 5 jaar subsidie verstrekken om zich te equiperen voor de samenwerking met het bedrijfsleven (1,8 miljoen).

Daarnaast zal de provincie investeren in de onrendabele top van de nieuwbouw en huurgaranties afgeven. Op basis van de beschikbare globale businesscase zal de provinciale bijdrage tot maximaal € 1,5 miljoen kunnen bedragen. Het daadwerkelijk in te zetten bedrag is echter afhankelijk van de feitelijke onderhandelingen tussen belegger en de gemeente Tilburg met daaraan gekoppeld private en publieke belangen.

Samenwerkingspartners stellen daar tegenover ook financiële bijdragen beschikbaar (zie facts and figures).

Maatschappelijke meerwaarde MindLabs

Functionele waarde

- Draagt bij aan de Brabantse doelen
- Welvaart bevorderend
- Risico beperkend
- Multiplier (in- en extern)

Toekomstwaarde

- Duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Financieel exploitabel
- Rolvast / -versterkend (in- en extern)

Belevingswaarde

- Vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Benut historische waarde
- Is iconisch of kan dat worden
- Heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

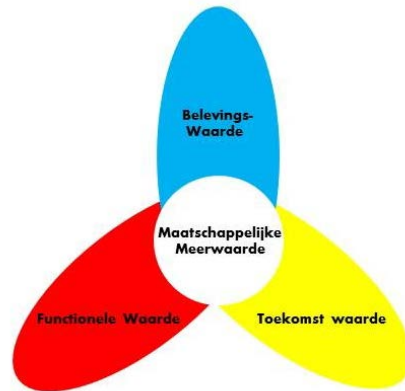
Toelichting op functionele waarde

Veel Brabantse doelen komen in MindLabs samen: behoud en herontwikkeling van cultureel erfgoed (goede inpassing in NS-Werkplaats, die als een 'must' i.h.k.v. beleidskader Erfgoed is gedefinieerd), unieke onderwijsamenwerking bij de realisatie van onderwijsdoelstellingen met doorlopende leerlijnen MBO-HBO-universiteit (en daarmee een bijdrage leverend aan de verhoging en verbreding van het opleidingsniveau van de Brabantse beroepsbevolking), toekomstbestendige zorg realiseren (slimme zorg, inzet informatica en robotica, relatie onderwijs-zorg), stimulans voor het Brabants MKB, met name voor de innovatiekracht ervan, verbetering van de kennistransfer tussen onderzoek en bedrijfsleven, verbetering van de digitale infrastructuur, het intensiveren en transformeren van bestaand stedelijk gebied. En niet op de laatste plaats de positionering als internationale regio (met Eindhoven als brainportregio met haar accent op technologische ontwikkeling en Tilburg als de plek waar technologische ontwikkeling vertaald wordt naar maatschappelijke toepassingen via onderzoek van menselijk gedrag).

Toelichting op toekomstwaarde

MindLabs heeft een hoge toekomstwaarde en inclusiviteitspotentie (denk aan het huidige VIBE-project met de inzet van robotica in de zorg die hulpbehoevenden zo lang mogelijk zo volwaardig mogelijk laat participeren in de samenleving). Er is in beginsel sprake van een goede businesscase voor de organisatie mindlabs i.o. Het verdienmodel hieronder zal de komende jaren wel verder moeten worden verstevigd om de duurzaamheid van dit initiatief te vergroten. Op dit moment is echter een combinatie van lening en subsidie nodig voor de opstartfase van organisatie mindlabs i.o. om het mindlabs concept niet in gevaar te brengen. Het equiperen van de onderwijsinstellingen voor samenwerking met het bedrijfsleven in mindlabs vraagt om inzet van middelen die niet uit de reguliere rijksmiddelen voor onderwijs bekostigd kunnen worden. >>>

Maatschappelijke meerwaarde MindLabs

Functionele waarde

- Draagt bij aan de Brabantse doelen
- Welvaart bevorderend
- Risico beperkend
- Multiplier (in- en extern)

Toekomstwaarde

- Duurzaam / draagt bij aan verduurzaming
- Sociaal inclusief / draagt bij aan sociale cohesie
- Financieel exploitabel
- Rolvast / -versterkend (in- en extern)

Belevingswaarde

- Vertelt het verhaal / de verhalen van Brabant
- Benut historische waarde
- Is iconisch of kan dat worden
- Heeft bereik onder Brabanders en (inter)nationaal

MEER-
WAARDE

Ook hier is een lening geen optie omdat het verdienmodel van onderwijsinstellingen niet sterk genoeg is om een lening te kunnen dragen. Er is geen sprake van een rendabele business case. Dit hangt in dit specifieke geval ondermeer samen met het feit dat onderwijsinstellingen geen winst mogen maken en kostendekkend moeten werken. Het verstrekken van een subsidie wordt daarom voorgesteld. Deze investering is voor die activiteiten waarvoor geen middelen uit de 1e, 2e of 3e geldstroom beschikbaar zijn en stelt de onderwijsinstellingen in staat de benodigde samenwerking en kennisdeling met het bedrijfsleven beter vorm te geven.

Toelichting op belevingswaarde

De belevingswaarde is tweërlei: benutten van historisch vastgoed in de NS Werkplaats, aldus een bijdrage leverend aan de duurzame herbestemming van dit icoon van Brabant. Maar ook aansluiten bij de intussen in Brabant opgebouwde reputatie als provincie van hoogwaardige technologie (Brainport): Tilburg als betrekkelijk nieuwe loot aan deze intussen historische stam, met Tilburgs focus op de relatie tussen technologie en menselijk gedrag. De belevingswaarde zal nog worden vergroot door een uitnodigende entree te realiseren waarbij de burger wordt verleid kennis te nemen van innovaties die in mindlabs worden gerealiseerd.

[Terug naar inhoudsopgave](#)

Het Ontwikkelbedrijf

Projecten en verkenningen

In de verkenningen van het Ontwikkelbedrijf worden uitgevoerd voor verschillende programma's en thema's.

Economisch vestingsklimaat

Het economisch beleid richt zich op het versterken van economische structuur, het verbeteren van de innovatiekracht en het versterken van onze internationale positie. Daarbij is de ambitie om toe te groeien naar een internationale topkennis- en innovatieregio.

Daarbij hoort ook een excellent vestigingsklimaat voor bedrijven. Ruimtelijk wil de provincie de prioritaire economische clusters zo goed mogelijk faciliteren. Door het ontwikkelen van innovatieve campussen, door het herontwikkelen van bedrijventerreinen of door het faciliteren van bedrijven met een provinciaal belang ter versterking van het regionale ecosysteem.

Het Ontwikkelbedrijf en het programma Werklocaties participeren in diverse (kennis)sectoren zoals Life Sciences & Health (Pivot Park), Maintenance & Services (BPA), High Tech (BIC), Automotive (Automotive Campus), Logistics (LPM) en Leisure (Hotel Nassau). De oorsprong van de participatie ligt niet alleen vanuit het economisch beleidsterrein, maar ook verbetering van de ruimtelijke kwaliteit ten aanzien van bedrijventerreinen speelt een belangrijke rol.

Economisch vestigingsklimaat Verkenningen

In het hoofdstuk verkenningen zijn project fiches opgenomen van de locaties waar het Ontwikkelbedrijf, het programma werklocaties of waar voor MIPP-projecten een verkenning wordt uitgevoerd.

Een aantal projecten wordt de verkenning gezamenlijk uitgevoerd en voor MIPP-projecten geldt dat er meerdere programma's bij betrokken zijn.

Op het moment dat de verkenning gereed is voor besluitvorming wordt deze voorgelegd aan GS-PS.

Rodenburg biopolymers In Oosterhout

Wat betekent het voor Brabant?

Rodenburg BioPolymers is een pionier op het gebied van de productie en toepassing van biobased plastics. Het bedrijf is een zeer actieve stakeholder binnen de biobased Delta en een belangrijke speler voor de provincie op het gebied van Cirulaire Economie/Biobased Economie.

Vanwege de toenemende vraag naar haar producten heeft Rodenburg BioPolymers uitbreidingsplannen voor een nieuwe fabriek. Daarbij bestaat de wens om met een ander, nieuw te vestigen, complementair bedrijf in synergie samen te werken op de uitbreidingslocatie.

Facts & figures

Status

verkenning

Looptijd tot

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Risico

Dekking risico

Instrumenten

Partners

Gemeente Oosterhout, Rodenburg biopolymers.

BOOMDORSCH
VEESTING-
ROMAAT

Rodenburg BioPolymers is gevestigd op het bedrijventerrein Vijf Eiken in Oosterhout. Een aangewezen locatie om de uitbreidingsplannen te realiseren is een eigen kavel direct naast de huidige fabriek. Aangrenzend is ook nog ruimte voor het complementair bedrijf. Totaal gaat het om 15 hectare uitbreidingsgebied. Om de uitbreidingsplannen mogelijk te maken moet de huidige agrarische bestemming worden herzien.

Projectinitiatief

Het doel van de verkenning is te onderzoeken of de provincie de uitbreidingsplannen samen met de gemeente financieel kan ondersteunen. Daarnaast zet de provincie expertise in bij de benodigde bestemmingsplanprocedure, waarmee het bedrijventerrein Vijf Eiken wordt vergroot en de uitbreidingsplannen ruimtelijk mogelijk worden gemaakt.

Waar staan we nu?

In overleg tussen Rodenburg BioPolymers, provincie, gemeente Oosterhout en de BOM wordt momenteel de financiële en ruimtelijke haalbaarheid van de uitbreidingsplannen onderzocht. Begin 2018 verkeert het onderzoek nog in een verkennend stadium.

Spark

Wat betekent het voor Brabant?

SPARK Campus is de innovatiecampus voor de bouw. De eerste cross-over voor technologie en vernieuwing in de gebouwde omgeving in Nederland. De ideeën van SPARK maken de ruimtelijke omgeving duurzamer, veiliger en gezonder. Dat wordt bereikt door kennis, testlabs, start-up's en technologie aan elkaar te verbinden. SPARK is een netwerk van creativiteit en kennis en bevindt zich aan de Zuid-Willemsvaart, in de oksel van de A2 en A59 in 's-Hertogenbosch.

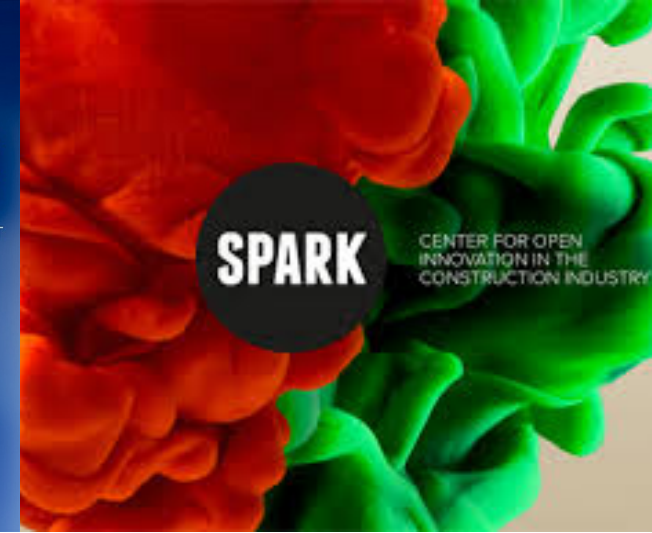
Nieuwe technologie, in combinatie met het breed beschikbaar zijn van tooling en informatie, heeft er toe geleid dat het fabriceren van nieuwe producten of het vormgeven van ideeën laagdrempeliger en makkelijker is geworden. Deze democratisering van innovatie heeft verstrekkende gevolgen voor de manier waarop onderwijs wordt ingericht, talent zich ontwikkelt en bedrijven omgaan met business development. De maakindustrie kent hierdoor een opleving, ambacht krijgt nieuwe betekenissen.

ECONOMISCH
VERSTERKING-
ROMAAN

Facts & figures

Status	Looptijd tot
verkenning	
Ramingen:	
Uitgaven	Inkomsten
Risico	Dekking risico
Instrumenten	
Partners	

Waar staan we nu?

SPARK is in 2014 gestart om vernieuwing van de gebouwde omgeving te versnellen. De provincie Noord-Brabant is een van de *5 founding fathers* die SPARK vanaf het begin ondersteunen. Gaandeweg is gebleken dat deze vernieuwing sneller verloopt wanneer partijen met een verschillende achtergrond samenwerken. Cross-sectorale samenwerking genaamd. Dit effect wordt nog eens gestimuleerd door dit verschil niet alleen te zoeken in inhoudelijke achtergrond, maar ook in type organisatie. De samenwerking onderwijs, bedrijfsleven en overheid, in combinatie met krachtige en creatieve individuen wordt hierin als optimum gezien.

Maken, leren en doen

Daarnaast heeft SPARK geconstateerd dat het leren over, en ontwikkelen van nieuwe technieken en ideeën sneller verloopt en bovendien meer beklijft als dit gebeurt door te 'doen'. Het maken van een prototype, het testen van een gedachte en het in elkaar zetten van een product levert ongekende winst op. Voor de kracht van het idee en de kracht van het leren.

Waar willen we naar toe?

Vanaf 2014 heeft de provincie Spark financieel ondersteund door samen met de gemeente 's-Hertogenbosch SPARK te subsidiëren voor de projectorganisatie, het Lab, het talentenprogramma en het opzetten van living labs.

Visie: sterke impuls aan de makersbeweging en de stad

Om deze boven genoemde uitgangspunten van een sterke impuls te voorzien wil SPARK een groot makerslab ontwikkelen. Groot omdat hiermee groepen kunnen worden aangetrokken, een statement wordt gemaakt en opschaling naar bedrijfsleven en outdoor toepassingen mogelijk zijn. Dit grote lab is vervolgens een impuls voor andere ontwikkelingen: werkplekken, commerciële functies, onderwijs of kennisfuncties en andere industriële maakfuncties. Zo wordt de levenscyclus van een idee op een ruime wijze gefaciliteerd. Bovendien heeft deze >>>>

ECONOMISCH
VERSTELING-
ROMAAT

ruimtelijke impuls een effect voor de stad en haar positionering: het valt op en trekt mensen aan.

Concreet doel van het project is het makerslab in het voorjaar van 2019 te openen in 's-Hertogenbosch op de beoogde locatie binnen de randvoorwaarden zoals deze aan de locatie gesteld zijn (omvang, onafhankelijke uitstraling, 24/7 toegankelijkheid, ruimte voor industriële opschaling en bereikbaarheid). In het SPARK Lab wordt voor deze ontwikkeling ruimte gecreëerd. Het is het eerste openbaar toegankelijke makerslab van deze omvang, waar high end techniek en old school samenwerken elkaar versterken. Via werkplaatsen wordt de technologie en de verschillende materialen aangeboden, om zo aan de slag te gaan met ideeën, tests en prototypes.

Waarom een groot makerslab?

Een groot makerslab biedt de kans voor bedrijven in de regio om samen te werken, nieuwe technieken te verkennen en medewerkers vaardigheden te laten ontwikkelen. Gezien de identiteit en economische pijlers van 's-Hertogenbosch liggen kansen om vanuit IT, energie, de bouw en installatiesector zelf, samenwerkingen en projecten op te zetten in dit maaklab.

Daarnaast kunnen onderwijspartners, zoals de founding fathers, maar ook aanvullende onderwijspartijen als HAS, KWC1 en St Lucas elkaar verder versterken door samen te werken in het lab en hierin onderwijs onder te brengen. Dit kan (een deel van) het eigen labonderwijs vervangen. De gemeente en regio kunnen, mede door de aantrekkingskracht van het lab op net afgestudeerden, de maakindustrie en start-ups, de economische en sociale aantrekkelijkheid van de stad bovendien verder vergroten. De gemengde samenstelling van de founding fathers biedt de kans deze wijze samenwerking verder te vergroten en aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, stedelijke economie en vestigingsklimaat, alsmede talent- en ontwikkeling van vaardigheden op te pakken. Hierbij bestaat een wederzijdse afhankelijkheid tussen partijen (de een biedt onderwijs, de ander de praktische voorbeelden) waarvoor het maaklab een aanjager en platform kan zijn.

De rol van het Ontwikkelbedrijf is belangrijk. Gesprekken met Spark over een lening vanuit het Ontwikkelbedrijf zijn in een vergevorderd stadium. De te verstrekken lening en de voorwaarden zijn sterk afhankelijk van de betrokkenheid en zekerheden van de andere partners, bedrijven en kennisinstellingen in de regio.

ECONOMISCH
VESTIGINGS-
KIMMIAAT

Protix

In Bergen op Zoom

Wat betekent het voor Brabant?

Agritechbedrijf Protix produceert hoogwaardige eiwitten gemaakt van insecten, vooral van de larves van de zwarte soldatenvlieg. Die eiwitten vinden hun weg in vis- en veevoeder. Als vervanging voor dierlijke eiwitten of soja die van de andere kant van de wereld moet worden gehaald. In 2015 werd het Nederlandse bedrijf door het gezaghebbende World Economic Forum al aangeduid als een van de meest veelbelovende technologiepioniers ter wereld. Nu zet Protix de volgende stap: een enorme uitbreiding van de productiecapaciteit. Naast het bedrijf in Dongen. Want dat blijft. Goed voor 80 a 100 banen in Bergen op Zoom.

Facts & figures

Status
verkenning

Looptijd tot

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Risico

Dekking risico

Instrumenten

Partners
Protix.

ECONOMISCH
VEESTING-
FONDS

Protix gaat een uitbreidingslocatie bouwen op bedrijventerrein Noordland in Bergen op Zoom. Deze fabriek komt als toevoeging naast de fabriek in Dongen.

Projectinitiatief

Het doel van de verkenning is te onderzoeken of de provincie de uitbreiding kan ondersteunen, in samenwerking met gemeente Bergen op Zoom. Daarnaast zet de provincie expertise in bij het verkennen van opties voor industriële symbiose met bedrijven in de omgeving van de nieuwe fabriek van Protix.

Waar staan we nu?

We staan vooraan in het proces. In overleg tussen Protix en provincie, wordt onderzocht of in samenwerking met de gemeente Bergen op Zoom financieel ondersteund kan worden in de uitbreiding. Half 2018 verkeert het onderzoek nog in een verkennend stadium.

Bedrijventerrein Heesch West

In Heesch

Wat betekent het voor Brabant?

De gemeenten Den Bosch, Oss en Bernheze zijn de planprocedure opgestart voor de ontwikkeling van bedrijventerrein Heesch-West ten zuiden van de A58. Ambitie is in de komende 3 jaar een bedrijventerrein van 50 ha. bestemmingplan-technisch mogelijk maken, het beleid en organisatie op te zetten, de infrastructuur te aanleggen en de eerste gronden uitgeven. Het plan geeft ruimte aan bedrijven van groter dan 5 ha., die elders in de regio niet gehuisvest kunnen worden. Het plan is van belang vanwege de combinatie van **de topsector logistiek** en de ambitie dit tot een van de **meest duurzame terreinen** van Nederland te ontwikkelen. Heesch West richt zich bovendien op bedrijven met meerwaarde voor de regio op het gebied van **circulaire economie en nieuwe concepten in de bouw**.

Facts & figures

Status

Verkenning

Looptijd tot

Boekwaarde

Ramingen:

Uitgaven

€,-

Inkomsten

€

Expl. saldo

Risico

€ n.t.b.

Dekking risico

Instrumenten

Partners

BOOMDORSCH
VEESTINGS-
ROMAAT

Projectinitiatief

Het bestemmingsplan wordt een flexibel plan, dat de komende jaren ruimte geeft aan 30 ha. zeer grootschalige logistiek en 20 ha. circulair en bouw.

Daarnaast zijn 2 zonneparken en 3 windmolens in het gebied voorzien. De vestigers worden maximaal uitgedaagd op duurzaamheid en energietransitie. Hierdoor wordt het terrein waarschijnlijk netto energieproducent. In de loop van het traject wordt het energie- en circulariteitsconcept verder doorontwikkeld. Dat is van belang, omdat dit concept ook essentieel is in de aantrekkingskracht van de locatie voor bedrijven en de "licence to operate" van het terrein.

Waar staan we nu?

Op dit moment wordt de haalbaarheid van alle ambities en eisen uitgewerkt. De opgave is, gezien de gewenste flexibiliteit en snelle technologische ontwikkelingen, wat het best in het bestemmingsplan geregeld kan worden of beter in de uitgifte/exploitatie. Dit speelt vooral voor energie, duurzaamheid en circulariteit.

Het resultaat (concept voorontwerp-bestemmingsplan en MER) is binnenkort beschikbaar. November 2018 wordt de planprocedure opgestart. Naar verwachting kan het bestemmingsplan eind 2019 door de raden worden vastgesteld.

BOONDRISCH
VESTIGING-
ROMAAT

Economisch vestigingsklimaat Projecten

In het hoofdstuk projecten zijn project fiches opgenomen van de locaties waar het Ontwikkelbedrijf, het programma werklocaties of waar voor MIPP-projecten een project wordt uitgevoerd.

Een aantal projecten wordt de verkenning gezamenlijk uitgevoerd en voor MIPP-projecten geldt dat er meerdere programma's bij betrokken zijn.

Besluitvorming over deze projecten door GS-PS heeft reeds plaatsgevonden, de rapportage geeft inzicht in de huidige stand van zaken.

Kazerne

in Eindhoven

Wat betekent het voor Brabant?

In de regio Zuidoost Brabant zijn technologie en design belangrijke speerpunten voor de economische ontwikkeling. De verdere ontwikkeling van Eindhoven tot designhoofdstad van Nederland past daar in. Internationalisering is daarbij een voorwaarde, ook vanuit het perspectief van Vrijtijdseconomie en Leisure. >>

ECONOMISCH
VEERTOEGANG-
ROMAAT

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	2037	€ 675.000
Ramingen:		
Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 675.000	€ 0
Risico	Dekking risico	
€ 375.000	€ 375.000	
Instrumenten		
lening		
Partners		
'Stichting ter behoud van Klein Paradijs', Gemeente Eindhoven, eigenaar Kazerne.		

Projectinitiatief

De Kazerne is een private onderneming gevestigd in de voormalige Marechaussee Kazerne in Eindhoven. Dit centrum ontwikkelt zich tot hét designplatform van Eindhoven met internationale uitstraling. Daarvoor is het noodzakelijk dat zowel het gebouwencomplex wordt verbouwd (2e fase) als de programmering wordt verbreed.

Waar staan we nu?

Er is in september 2017 een besluit genomen om voor dit project een budget te reserveren voor het op een later moment onder nadere voorwaarden verstrekken van een subsidie in de vorm van een geldlening. Die subsidiebeschikking is januari 2018 genomen ten behoeve van de aanschaf van voorzieningen, installaties en inventaris voor restaurant, guesthouses, terras, boardrooms & sociëteit in de voormalige Marechausseekazerne.

BOONDRISCH
VEESTING-
ROMAAT

Aviolanda Aerospace in Woensdrecht

Wat betekent het voor Brabant?

Aviolanda Aerospace (AA), de nieuwe, commerciële naam van het Business Park Aviolanda (BPA), is een aan de vliegbasis Woensdrecht grenzend terrein voor bedrijven in de sector Aerospace & Maintenance. Samen met het op de vliegbasis gevestigde Logistiek Centrum Woensdrecht (LCW) is het BPA een belangrijke werkgever voor West-Brabant. Het BPA en het LCW zijn samen een van de opkomende hotspots voor de ontwikkeling van de sector Aerospace & Maintenance in (West-) Noord-Brabant en (Zuid-) Nederland. Op het terrein bevindt zich ook de Aerospace Maintenance & Training School (AM&TS), een onderdeel van het ROC West-Brabant.

>>

ECONOMISCH
VEESTIGING-
KONSAAT

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	2021	€ 7.600.160

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
	€ 1.112.000	

Risico

€ 6.488.160

Dekking Risico

Risicoreserve Ontwikkelbedrijf

Instrumenten

Inbreng in deelneming, hypothecaire lening, Leningen, krediettoezegging

Partners

Gemeente Woensdrecht, Fokker Technologies, BOM (adviseur), Defensie en Luchtmacht Logistiek Centrum Woensdrecht, Rewin.

Waar staan we nu?

In 2015 hebben de aandeelhouders van Business Park Aviolanda BV en van de toen nog bestaande GEM Aviolanda Woensdrecht CV/BV (hierna: de GEM) vastgesteld dat de koers moet worden verlegd van grondexploitatie en vastgoedontwikkeling naar business development in het kader van de ontwikkeling van het cluster Aerospace & Maintenance in (West-) Noord-Brabant.

Om de koerswijziging van de grond te krijgen zijn het beheer en de ontwikkeling van het park in 2016 geheel ondergebracht bij BPA BV. Aandeelhouders zijn de provincie Noord-Brabant (60%), de gemeente Woensdrecht (20%) en Fokker Technologies Holding BV (20%). Verder is eind 2016 een nieuwe directeur aangetreden en is ongeveer gelijktijdig de Raad van Commissarissen bijna geheel vernieuwd. De BOM is als adviseur nauw betrokken bij het bedrijvenpark, vanwege haar deskundigheid op het gebied van foreign investments en business development.

De ontwikkeling van het cluster Aerospace & Maintenance heeft een impuls gekregen door het besluit van de luchtmacht van de VS om het motorenonderhoud van de F-35 van enkele Europese landen te laten plaatsvinden op het LCW. Provinciale Staten hebben in december 2015 ingestemd met de verstrekking van een lening van maximaal € 22 miljoen voor een faciliteit (gebouw en technische uitrusting) voor het motorenonderhoud.

In het afgelopen jaar is de bouw van de Aviolandahal verder voorbereid. De bouw zal dit jaar beginnen en naar verwachting vóór 2019 gereed zijn. Het gaat hier om een multifunctionele hangar die huisvesting biedt aan verschillende operators voor onderhoud aan militaire en lesvliegtuigen en helikopters, ruimte biedt voor innovatieve activiteiten en tevens als een ontmoetingscentrum fungeert. De provincie verstrekt een hypothecaire lening aan de ontwikkelaar.

BOOMDORSCH
VESTING-
ROMAAT

Waar willen we naar toe?

De aandeelhouders willen dat Aerospace Aviolanda zich samen met het LCW ontwikkelt tot een brandpunt voor de ontwikkeling van de sector Aerospace & Maintenance in Noord-Brabant en (Zuid-) Nederland. Verder wensen zij dat BPA BV over vijf tot tien jaar financieel zulke goede resultaten heeft dat de aandelen kunnen worden verkocht aan een of meer marktpartijen.

ECONOMISCH
VEESTIGING-
KONSAAT

High Tech Automotive Campus in Helmond

Wat betekent het voor Brabant?

Provincie Noord-Brabant stimuleert dat de Automotive Campus de nationale en internationale hotspot, ontmoetingsplek en vestigingslocatie wordt op het gebied van automotive en slimme mobiliteit. Dit draagt bij aan de ambities van het (i) Economisch Programma Brabant om sterke economische clusters te stimuleren en aan (ii) Uitvoeringsprogramma Werklocaties. De Automotive Campus draagt weer bij aan de concurrentiekracht van de Braiport Eindhoven>>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	2027	€ 1.500
Ramingen:		
Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 10.970.358	€ 10.971.858	€ 0
€ 400,000	€ 400,000	
Garantstelling Lightyear	Garantstelling Lightyear	
Risico	Dekking Risico	
€ 0	n.v.t.	

Instrumenten

Deelneming in grondexploitatie, oprichten campusorganisatie en uitvoeren parkeerexploitatie

Partners

Gemeente Helmond, Bouwbedrijf Van de Ven bv.
Hurks Vastgoedontwikkeling bv.

ECONOMISCH
VESTIGINGS-
PROGRAMMA

Waar staan we nu?

In 2012 sprak de provincie met de gemeente af de parkeerplaatsen op de Campus te exploiteren. Deze afspraak is echter nog niet geëffectueerd. Er wordt momenteel hard gewerkt aan de vestiging van nieuwe bedrijven en instellingen. Dat werpt zijn vruchten af: momenteel vindt de eerste nieuwbouw plaats. Andere nieuwbouwplannen zijn in voorbereiding.

Begin 2017 heeft de provincie de participatie van de BOM in de grondexploitatie van de gemeente overgenomen. Als vervolg hierop dienen in 2018 overeenkomsten geactualiseerd te worden. Om de campusontwikkeling te versnellen hebben de ontwikkelpartners in 2017 een campusorganisatie opgericht. Op 1 oktober 2018 is de campusdirecteur 1,5 jaar in functie.

Lightyear

De volgende stap in de ontwikkeling van Lightyear is de bouw van de eerste prototypes en productie voor de eerste modellen. Hiervoor is bedrijfsruimte nodig in vorm van productiefaciliteit en r&d-kantoren.

Het gaat om een productiefaciliteit van 3000m² (eerste fase), volgens verwachting operationeel in september 2018. Daarnaast gaat het om een kantoorruimte van circa 1500m², gereed rond mei 2019. Met de subsidie overbrugt de provincie het verschil tussen wat de start up Lightyear aan huurprijs en huurgarantie kan bieden en wat een ontwikkelaar aan zekerheid nodig heeft. Lightyear biedt met de auto een duurzame oplossing voor de groeiende mobiliteitsvraag wereldwijd. De komst van de productiefaciliteit zorgt ook voor werkgelegenheid in de regio Helmond. Het levert daarnaast een belangrijke toegevoegde waarde voor de innovatie- en concurrentiekracht van Brabant op het gebied van automotive en high tech.

Waar willen we naar toe?

De ambitie is helder: de Automotive Campus is dé nationale en internationale vestigingslocatie en ontmoetingsplek voor automotieve en smart mobility gerelateerde bedrijven, organisaties en kennisinstellingen. Op de middellange termijn staat de doorontwikkeling van de campus centraal met een verdubbeling van de werknemers en studenten in 2022 als doelstelling. Het einddoel is een volwaardig ontwikkelde campus, waar bedrijven (start up/scale up/grote bedrijven) en kennis- en onderwijsinstellingen gevestigd zijn en waar samen wordt gewerkt aan ontwikkeling van innovatieve producten en diensten.

De campus is geen doel op zich maar een middel om de unieke en sterke positie van Brabant op het gebied van automotieve (grotendeels 50% van de landelijke industrie is gevestigd in Brabant) te versterken en uit te bouwen. Het realiseren van de campus in Helmond met een top ecosysteem en vestigingsklimaat zal een krachtige innovatieve automotieve cluster ondersteunen.

JADS Mariënborg

in 's-Hertogenbosch

Wat betekent het voor Brabant?

In het centrum van 's-Hertogenbosch, langs de St.-Janssingel ligt het kloostercomplex Mariënborg. Dit franciscanessen klooster werd tot 2015 bewoond door de 'Zusters van de Sociëteit van Jezus, Maria en Jozef (zusters JMJJ)'. Het klooster is gelegen op het terrein van een ouder kloostercomplex, waarvan de - in 1929 ingrijpend verbouwde - kapel (oorspronkelijke bouwdatum 1488) nog resteert. Dit belangrijke en fraaie complex, een icoon voor Brabant en 's-Hertogenbosch blijft behouden door het huisvesten van een nieuwe functie: Jheronimus Academy for Data Science. Data Science is een moderne opleiding met kansen voor de verdere ontwikkeling van Brabant.>>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	2029	€ 9.816.000

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 2.084.000	€ 11.900.000	€ 0

Risico	Dekking Risico
€0	n.v.t.

Instrumenten

Geldlening
Subsidie (Erfgoed)
Subsidie (Kenniseconomie)

Partners

Kadans BV, Zusters JMJJ, Gemeente 's-Hertogenbosch, Huurders (TuE, UvT)

BOONDRISCH
VEESTIGING-
ROMAAT

Waar willen we naar toe?

Bij het zoeken naar een passende herontwikkeling hebben de zusters diverse ideeën onderzocht voor de herbestemming van het klooster tot een kennis- of onderwijscentrum, een woon-zorgcomplex of pelgrimshotel.

De planvorming voor de vestiging van een Graduate School voor Data Science in 's-Hertogenbosch bleek naadloos aan te sluiten op het onderzoek naar de herbestemming. Deze Graduate School is een samenwerkingsverband van de universiteiten van Tilburg en Eindhoven. Kadans Vastgoed heeft begin 2015 het klooster gekocht van de zusters. Vervolgens heeft Kadans de universiteiten een huuraanbieding gedaan op basis van een programma van eisen voor de school. De Graduate School huurt sinds dit jaar ca. 1/3 deel van het kloostercomplex. De overige delen worden gebruikt voor de huisvesting van een deel van de studenten van de Graduate School en voor de huisvesting van aan de opleiding relatieve bedrijven (spin off's).

Waar staan we nu?

Inmiddels is het gehele complex opgeleverd en in gebruik voor zijn nieuwe functies. Eind 2015 besloten de universiteiten, de gemeente 's-Hertogenbosch en de provincie de benodigde financiële middelen voor de oprichting en vestiging van de Graduate School beschikbaar te stellen. Met onder andere een lening van de provincie en een bijdrage uit het programma Grote Erfgoedcomplexen lukte het de eigenaar, Kadans Vastgoed de business case voor de gehele herbestemming van het klooster (waaronder vestiging van de Graduate School) sluitend te krijgen. In het voorjaar van 2016 ontvingen de universiteiten de benodigde accreditatie voor de nieuwe opleiding. In juni 2016 tekenden de betrokken partijen diverse overeenkomsten: de uitwerking van de besluiten van eind 2015. Op basis van de overeenkomsten nam Kadans de uitvoering ter hand: september 2016 startte de nieuwe opleiding van de GS in het verbouwde complex Mariënborg.

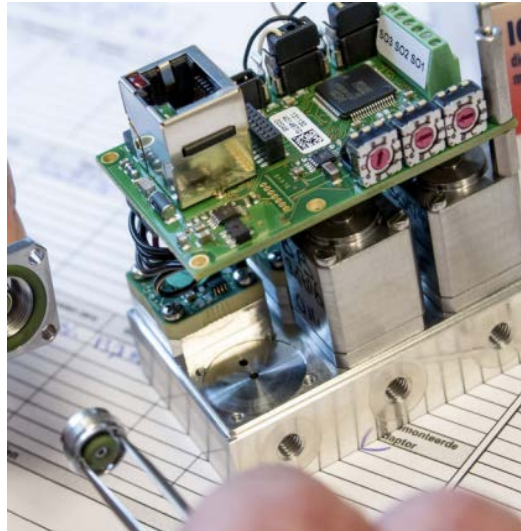

De inzet van de provincie richt zich komende periode op kennisvalorisatie, het bewaken van de voorwaarden die opgenomen zijn in de subsidiebeschikking (beleefbaar, toegankelijk, bescherming kloostertuin) en het beschikbaar stellen van de gevraagde financiële middelen (lening). Het totale leenbedrag zal naar verwachting in de loop van 2018 geheel opgenomen zijn.

BOONDRISCH
VEESTING-
ROMAAT

Brainport Industries Campus in Eindhoven

Wat betekent het voor Brabant?

Het aantrekken en behouden van de high tech maakindustrie is van groot belang voor de economische (mondiale) concurrentiepositie van de Brainport Eindhoven en Brabant. Provincie Noord-Brabant stimuleert daarom dat de Brainport Industries Campus (BIC) de nationale hotspot, ontmoetingsplek en vestigingslocatie wordt voor (toeleverende) bedrijven in de high tech maakindustrie. En wel zodanig dat hier een nieuw concept ontstaat wat uniek is in de wereld en tevens de ruimtelijke structuur van de Regio Brainport versterkt.

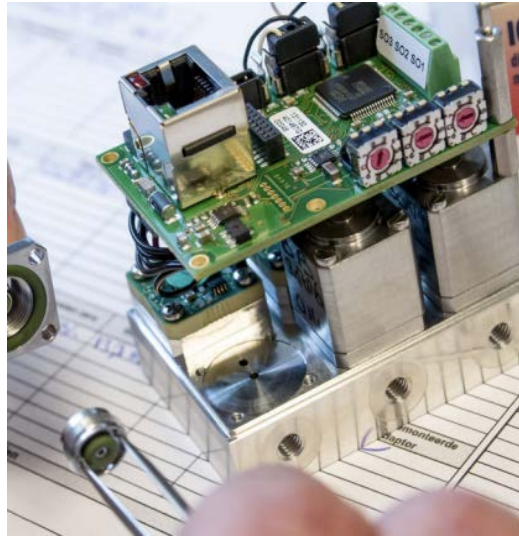
BIC draagt bij aan de ambities van het (1) Economisch Programma Brabant om sterke economische clusters te stimuleren en aan (2) Uitvoeringsprogramma Werklocaties. >>

ECONOMISCH
VESTIGINGS-
PROGRAMMA

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in ontwikkeling	2028	€ 0
Ramingen:		
Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 468.000	€ 468.000	€ 0
Risico	Dekking Risico	
€ 110.000	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf	
Instrumenten		
Huurovereenkomst voor 400 m ²		
Partners		
Gemeente Eindhoven, SDK Vastgoed bv		

Waar staan we nu?

in 2016 hebben de Provincie, de gemeente Eindhoven en de particuliere ontwikkelaar SDK Vastgoed een akkoord gesloten over de financiering van het Atrium, het centrale gedeelte van de Campus. De financiële afspraken uit het akkoord zijn uitgewerkt in huurovereenkomst voor een paviljoen (één laag van 400 m²) en subsidiebeschikkingen. Het paviljoen zal gebruikt worden door één van de innovatieprojecten uit het Innovatieprogramma HTSM dat PS in december 2016 hebben vastgesteld. Ook de andere projecten die op basis van dit programma zijn opgestart dienen bij voorkeur een plek in het Atrium te krijgen.

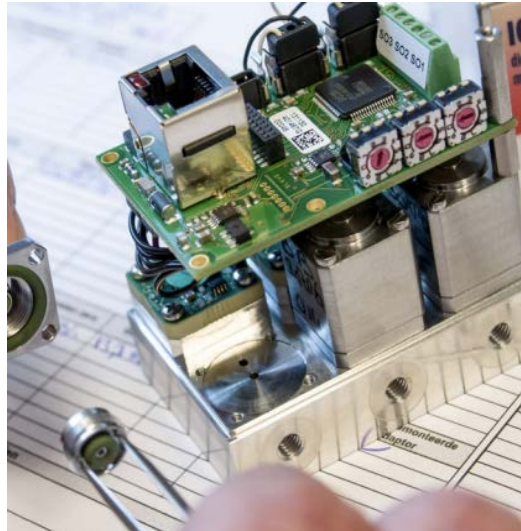
Inmiddels is ook de toekomstige governance-structuur van BIC inclusief de campusorganisatie gereed. De bouw van het 1e cluster is gestart en de eerste bedrijven hebben zich gevestigd. Ook de voorbereidingen voor het 2e cluster zijn gestart.

Waar willen we naar toe?

BIC moet dé nationale en internationale vestigingslocatie en ontmoetingsplek voor (toeleverende) bedrijven in de hightech maakindustrie worden: een internationale showcase. Op de middellange termijn staat de doorontwikkeling van de campus centraal waarin de komende jaren nog meerdere clusters worden ontwikkeld. Daarmee wordt een sterke toename van het aantal werknemers en studenten voorzien. Het einddoel is een volwaardig ontwikkelde campus waar bedrijven (start up / scale up / grote bedrijven) en kennis- en onderwijsinstellingen gevestigd zijn en waar samen wordt gewerkt aan de innovatie en ontwikkeling van producten en diensten binnen de toeleverketen van de OEM's in de high tech maakindustrie.

Vanuit het Ontwikkelbedrijf zijn de condities en risico's ten aanzien van de in te zetten instrumenten zoals een (eventuele) lening met betrokken partijen nader uitgewerkt.>>

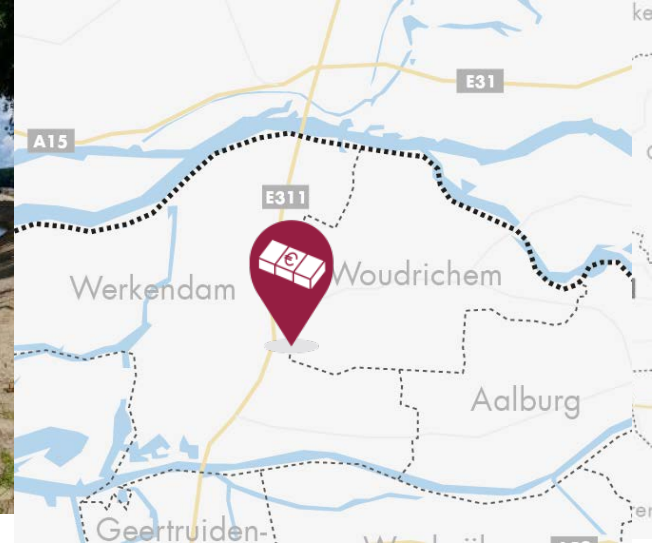

Een lening vanuit het Ontwikkelbedrijf stuitte op praktische bezwaren bij de aanvrager en bleek uiteindelijk niet nodig te zijn. Met een huurovereenkomst heeft het Ontwikkelbedrijf één van de innovatieprogramma's gefaciliteerd in het Atrium van BIC.

Doorontwikkeling en verdere groei van de Campus. Voor de doorontwikkeling van de Brainport Industries Campus zijn nog geen afspraken gemaakt over de rol van de provincie en de mogelijke betrokkenheid van het

ontwikkelbedrijf. Gelet op de actuele ontwikkelingen, de enorme druk die er vanuit de industrie op de schaarse grond rond de westkant van Eindhoven wordt uitgeoefend, wordt samen met Eindhoven verder vorm gegeven aan een strategische visie op de doorontwikkeling van de Campus. De ontwikkelingen van cluster 2 en verder kan daarmee ook in een stroomversnelling komen waarbij ook moet worden nagedacht over de inzet en betrokkenheid van het Ontwikkelbedrijf.

RBT Land van Heusden en Altena/Kop van Brabant

Wat betekent het voor Brabant?

Het regionaal bedrijventerrein Kop van Brabant, voorheen RBT Land van Heusden en Altena genoemd, is een bij Werkendam gelegen terrein voor bedrijven uit de regio die niet op de lokale bedrijventerreinen terecht kunnen vanwege de benodigde oppervlakte (meer dan 5000m²) of de milieucategorie. Het is een van de drie regionale bedrijventerreinen buiten de stedelijke concentratiegebieden waarin de provinciale Structuurvisie ruimtelijke ordening 2010 (partieel herzien 2014) voorziet.

Waar staan we nu?

In 2012 hebben drie gemeenten in het land van Heusden en Altena (Werkendam, Woudrichem, Aalburg) het Regionaal Ontwikkelingsbedrijf Bedrijventerreinen (ROB) opgericht.

Facts & figures

Status

Project in uitvoering

Looptijd tot

2020

Boekwaarde

€ 0

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Expl. Saldo

Risico

Dekking Risico

Instrumenten

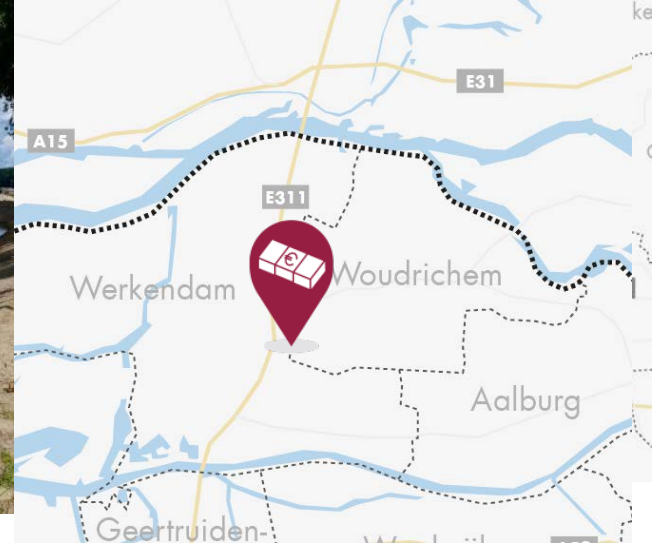
Subsidie

Partners

Gemeente Werkendam, Woudrichem en Aalburg
Aandeelhouders, ROB CV/BV, BOM

BOONDRONK
VEESTUIG-
ROMAAT

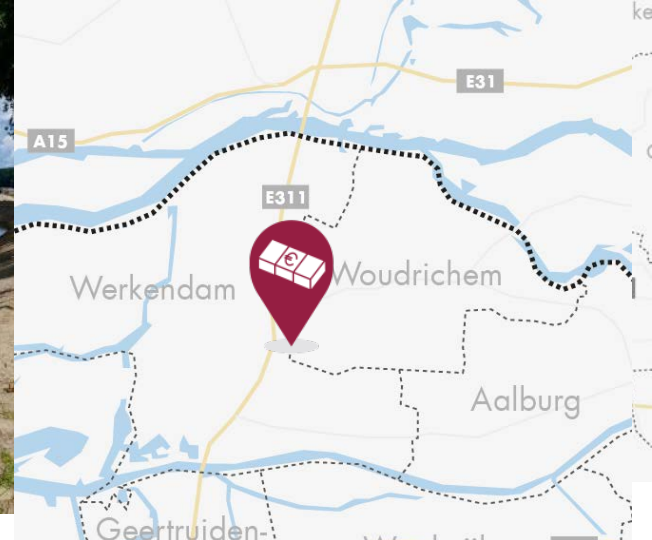

De hoofdtaak van dit bedrijf is om de Kop van Brabant te ontwikkelen. In 2014 is het bestemmingsplan voor de eerste fase van de Kop van Brabant vastgesteld door de gemeenteraad van Werkendam. In 2015 is begonnen met het bouwrijp maken van de eerste fase. Op dit moment zijn van de 15 hectare uitgeefbare grond in de eerste fase 3,75 hectare verkocht en 7 hectare gereserveerd.

In 2016 hebben de gemeenten en de provincie gezamenlijk vastgesteld dat de tweede fase van de Kop van Brabant niet kan worden ontwikkeld, vanwege de ligging in de Nieuwe Hollandse Waterlinie (NHW). Op verzoek van de Nederlandse regering is de NHW op de voorlopige lijst voor nominatie als Werelderfgoed van de Unesco geplaatst. Naar verwachting vindt de definitieve nominatie in 2019 plaats.

Over de gevolgen van het niet doorgaan van de tweede fase hebben de gemeenten en de provincie verscheidene malen bestuurlijk overleg gevoerd. Daarin hebben de gemeenten een beroep gedaan op de uit 2010 daterende toezegging van Gedeputeerde Staten dat de provincie in beginsel bereid is om voor maximaal € 2,5 miljoen garant te staan voor eventuele verliezen van het toen nog in oprichting zijnde ROB. Volgens de gemeenten leidt het niet doorgaan van de tweede fase tot een verlies van het ROB van tussen € 4 en € 8 miljoen in 2031. >>>

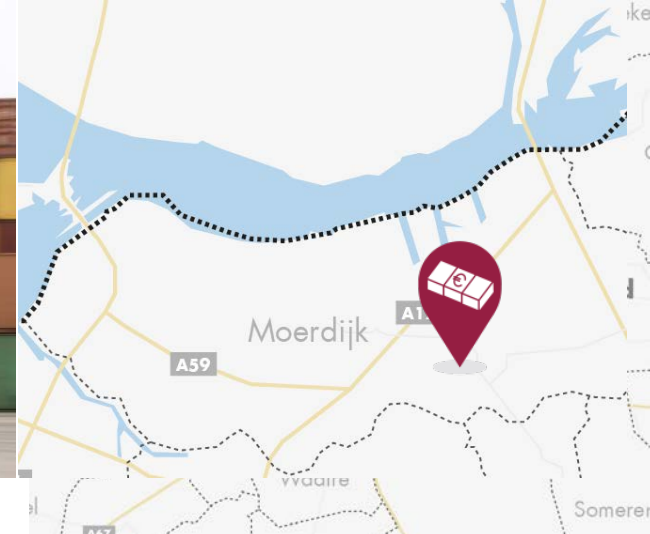
In mei 2018 hebben GS het beroep op de toezegging van 2010 gehonoreerd in de vorm van een subsidie van € 2,5 miljoen aan de gemeenten. Daarbij hebben zij aangegeven dat zij een verzoek om de subsidieverlening te wijzigen om het geld mede te mogen gebruiken ten behoeve van de havenontwikkeling bij Werkendam in welwillende overweging zullen nemen, als mocht blijken dat het verlies van het ROB lager uitvalt dan nu voorzien.

Waar willen we naar toe?

De gemeenten willen de ontwikkeling en herstructurering van de bedrijventerreinen in hun regio, waaronder de Kop van Brabant, gezamenlijk tot een goed einde brengen, onder respectering van de cultuurhistorische belangen van de NHW. De provincie heeft dit streven ondersteund door de subsidie van € 2,5 miljoen. De subsidie is in 2018 gedekt uit de risicoreserve van het Ontwikkelbedrijf. Het ontwikkelbedrijf sluit dit project af.

BOONDRISCH
VEESTING-
ROMAAT

Logistiek Park Moerdijk in Moerdijk

Wat betekent het voor Brabant?

De provincie wil met Logistiek Park Moerdijk tegemoet komen aan de behoefte aan relatief grote, kwalitatief hoogwaardige locaties voor logistiek met een uitstekende multimodale ontsluiting. De regio West-Brabant biedt daarvoor volop kansen en de locatie van Logistiek Park Moerdijk is in dat kader uniek. Met Logistiek Park Moerdijk wordt de economische structuur van (West-)Brabant versterkt en voorzien in de bovenregionale ruimtevraag naar grootschalige en haven gerelateerde Value Added Logistics (VAL) bedrijven. >>

Facts & figures

Status

Project in ontwikkeling

Looptijd tot

2019

Boekwaarde

€ 0
(incl. Caldic)

Ramingen:

Uitgaven

€ 0

Inkomsten

€ 0

Expl. Saldo

€ 0

Risico

€ 0

Dekking Risico

Instrumenten

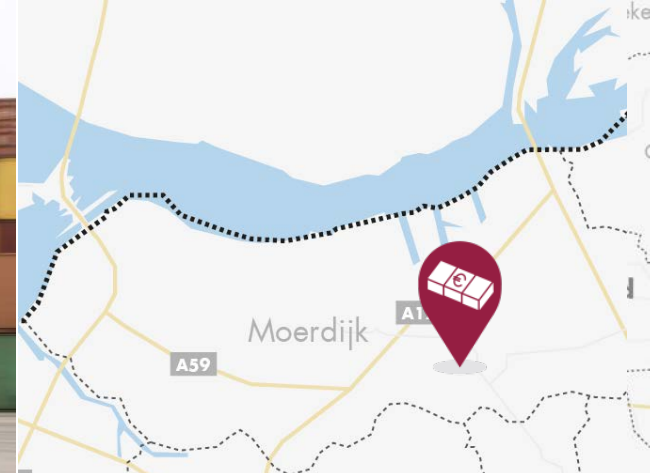
Eigendom

Partners

Gemeente Moerdijk, Havenschap Moerdijk, Roosen van Hoppe

ECONOMISCH
VEESTUIG-
KONSAAT

Waar staan we nu?

De provincie maakt Logistiek Park Moerdijk ruimtelijk mogelijk aan de hand van een provinciaal inpassingsplan. Een inpassingsplan is te vergelijken met een bestemmingsplan van de gemeente.

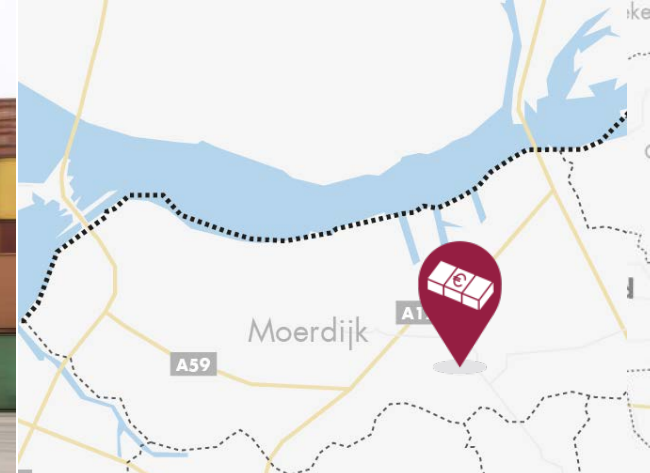
In eerste instantie is het inpassingsplan en het bijbehorende exploitatieplan voor Logistiek Park Moerdijk op 6 februari 2015 op vastgesteld door Provinciale Staten. Door een vormfout in het uitvoeringsbesluit van de Crisis- en herstelwet is dit besluit door de Raad van State vernietigd en moest een deel van de procedure opnieuw doorlopen worden. Op 15 juli 2016 zijn het inpassingsplan en het exploitatieplan opnieuw door Provinciale Staten vastgesteld. Door drie partijen is beroep bij de Raad van State ingesteld tegen de plannen.

Voor LPM is in november 2017 een geactualiseerde passende beoordeling toegestuurd aan de Raad van State met het verzoek de beroepsprocedure voor LPM te hervatten. Met de geactualiseerde passende beoordeling is

het de bedoeling om aan te tonen dat LPM ook uitgevoerd kan worden onafhankelijk van het PAS. Op deze manier is getracht om alsnog op korte termijn tot een uitspraak van de Raad van State te komen over het LPM. De RvS heeft begin 2018 aangegeven te willen wachten op de reactie van het Europese Hof. Omdat een uitspraak pas in 2019 te verwachten is, beraden de Provincie, Gemeente en het Havenbedrijf zich de mogelijkheden om tot snellere uitvoering te kunnen komen.

Nadat het inpassingsplan en exploitatieplan onherroepelijk in werking zijn getreden draagt Havenschap Moerdijk zorg voor de verdere ontwikkeling en exploitatie van Logistiek Park Moerdijk.

Naast het ruimtelijk mogelijk maken van Logistiek Park Moerdijk heeft de provincie ook gronden aangekocht om de aanleg van het logistieke park feitelijk mogelijk te maken. De door de provincie aangekochte gronden zijn eind 2016 overgedragen aan Havenschap Moerdijk.

Waar willen we naar toe?

Het einddoel is een goed functionerend, multimodaal ontsloten bedrijventerrein, die de economische structuur van (West-)Brabant versterkt en bijdraagt aan de werkgelegenheid in de regio.

Pivot Park

in Oss

Wat betekent het voor Brabant?

Het Pivot Park is een innovatieve campus voor medicijnontwikkeling op industrieterrein Moleneind te Oss. Pivot Park, aanvankelijk Oss Life Sciences Park (OLSP) genoemd, is in 2012 voortgekomen uit de Osse vestiging van het Noord-Amerikaanse farmaceutische bedrijf MSD (Merck, Sharp & Dohme). Dit naar aanleiding van de sluiting door MSD van haar research & development afdelingen in Oss.

Op het park zijn ruim 50 bedrijven gevestigd, die hoogwaardige werkgelegenheid bieden aan meer dan 550 mensen, hetgeen belangrijk is voor Noordoost Brabant. Daarnaast maakt het Pivot Park deel uit van een opkomend ecosysteem van bedrijven en instellingen voor de ontwikkeling en productie van medicijnen op de as Oss - Nijmegen >>

Facts & figures

Status

Project in exploitatie

Looptijd tot

2026

Boekwaarde

€ 17.000.000

Ramingen:

Uitgaven

€ 0

Inkomsten

€ 12.500.000

Expl. Saldo

€ 0

Risico

€ 16.397.915

Dekking Risico

Algemene risicoreserve, Economie en Risicoreserve Ontwikkelbedrijf

Instrumenten

Geldleningen en
Deelneming (in OLPS Vastgoed)

Partners

Gemeente Oss, BOM,
MSD, Ministerie van EZ

ECONOMISCH
VESTIGINGS-
BUREAU

Dit ecosysteem levert een bijdrage aan de regionale en nationale kenniseconomie.

Waar staan we nu?

Bij de start in 2012 heeft het Pivot Park gebouwen en onderzoeksfaciliteiten overgenomen van MSD. De gebouwen worden verhuurd aan bedrijven. Enkele faciliteiten worden door de parkorganisatie zelf geëxploiteerd, zoals de ultra High Throughput Screening robot.

De groei van het aantal bedrijven en arbeidsplaatsen is in lijn met de oorspronkelijke prognose. Verder is de verhuurbaarheid van de gebouwen minder groot dan in 2012 werd geschat, is de beoogde energiebesparing nog niet geheel waargemaakt en waren de servicekosten en de campusfee hoger dan begroot. Als gevolg van een en ander heeft het park een lening van € 13,9 miljoen nodig om zich verder te kunnen ontwikkelen. In januari 2017 hebben Provinciale Staten het krediet hiervoor beschikbaar gesteld.

In hun Statenvoorstel voor het krediet hebben Gedeputeerde Staten aangegeven dat ook de governance voor het Pivot Park zal worden gestroomlijnd. Als eerste stap heeft de provincie in juni 2017 de aandelen in OLSP Holding B.V. overgenomen van de BOM. De BOM blijft betrokken bij het park als adviseur voor business development en investeerder in op het park gevestigde bedrijven.

In juli 2017 hebben OLSP Holding BV, OLSP Vastgoed BV, de gemeente Oss en de provincie een samenwerkingsovereenkomst gesloten om tot een nieuwe inrichting van de governance voor het Pivot Park te komen. Dit heeft geleid tot het voorstel om het vastgoed onder te brengen in een dochtervennootschap van OLSP Holding en de gemeente Oss te laten toetreden als aandeelhouder van de holding. In maart 2018 hebben Burgemeester en Wethouders van Oss en Gedeputeerde Staten ingestemd met dit voorstel. De uitvoering wordt op dit moment vertraagd door overleg met de Belastingdienst over fiscale aspecten.

Waar willen we naar toe?

De provincie en haar partners willen dat het Pivot Park uitgroeit tot een volwaardige innovatieve campus voor medicijnontwikkeling die goed is ingebed in een regionaal en (inter)nationaal ecosysteem van bedrijven en instellingen voor de ontwikkeling en productie van medicijnen. Verder moet de parkorganisatie binnen vijf tot tien jaar zodanig positieve exploitatieresultaten zien te bereiken dat het vastgoed en de faciliteiten kunnen worden overgedragen aan een of meer private partijen.

BOONDRONNEN
VEESTELING-
ROMAAT

Hotel Nassau

in Breda

Wat betekent het voor Brabant?

Het hotel heeft betekenis voor zowel de toeristisch recreatieve als zakelijke infrastructuur van Midden- en West-Brabant. Voor de ambitie om tot de top vijf van de Europese kennis en innovatieregio's te behoren is een hoogwaardig hotel een noodzakelijke voorziening. Vijf rijksmonumenten worden door de bouw van het hotel gerestaureerd.

Waar staan we nu?

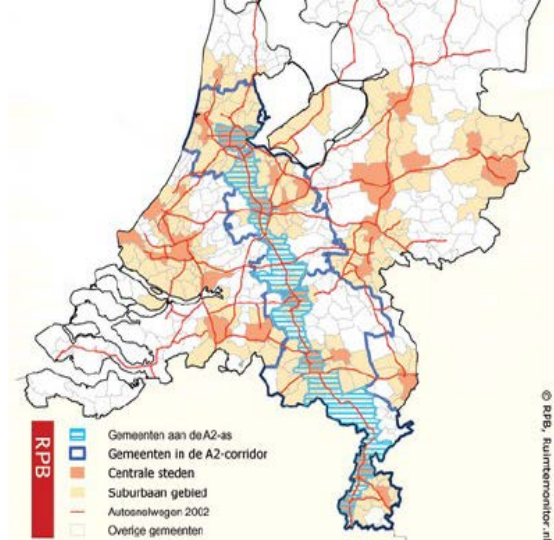
De provincie heeft een lening verstrekt van € 6,4 mln. ten behoeve van de restauratie. De restauratie is afgerond en het hotel is in exploitatie.

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in exploitatie	2025	€ 5.200.000
Ramingen:		
Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 5.200.000	€ 0
Risico	Dekking Risico	
€ 115.000	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf	
Instrumenten		
Geldlening		
Partners		
Gemeente Breda, Bouwbedrijf Van de Ven bv., Nationaal Restauratie Fonds		

BOOMDORSCH
VEESTUIG-
KUNST

A2-corridor in 's-Hertogenbosch

Het perceel is in juni 2009 aangekocht. Volgens de Verordening Ruimte is het gebied zoekgebied verstedelijking. De zeven percelen liggen aan de oostzijde van 's-Hertogenbosch in een hoek tussen de snelweg A2, de spoorbaan en het tracé van de Zuid-Willemsvaart. Het betreft een grondpositie voor ontwikkeling op de lange termijn.

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Strategische grondpositie	2018	€ 0
Ramingen:		
Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 0	€ 0
Risico	Dekking Risico	
€ 0		
Instrumenten		
Strategische grondaankoop		
Partners		
Niet van toepassing		

Derde haven Werkendam

Wat betekent het voor Brabant?

Maintenance gaat over het controleren, onderhouden en verbeteren van techniek. Daar liggen veel kansen, want expertise over onderhoud is in alle industrieën nodig. Brabant is een maintenance-hotspot en wil deze positie uitbreiden en versterken. Hiervoor wordt ingezet op een sterkere maritieme maintenance en waardevolle samenwerking tussen de aerospace en maritieme maintenance.

Waar staan we nu?

Gemeente Werkendam huisvest de maritieme maintenance industrie van Brabant en (gezamenlijk met de overkant van de rivier) Nederland. Het gebied zit vol, er zijn vrijwel geen uitbreidingsmogelijkheden meer voor scheepvaartbedrijven met watergebonden bedrijvigheid. Daarnaast is er een grote problematiek rondom de huisvesting van arbeidsmigranten.

Status

Verkenning

Looptijd tot

Boekwaarde

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Expl. Saldo

Risico

Dekking Risico

Instrumenten

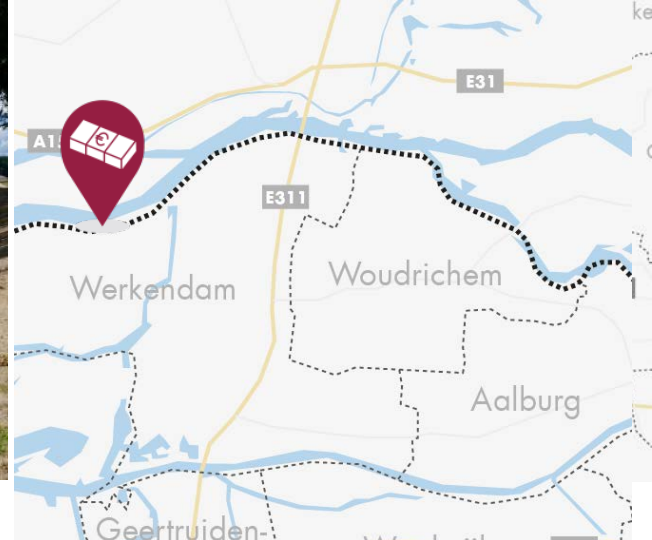
worden nog verkend

Partners

Gemeente Werkendam, Woudrichem en Aalburg (gemeente Altena in wording), Stichting Werkendam Maritime Industries)

ECONOMISCH
VESTIGING-
ROMAAT

Waar willen we naartoe?

Er liggen kansen om een derde haven te ontwikkelen in Werkendam, onderdeel hiervan is de insteekhaven bij de Biesbosch haven, die met inzet van het Regionaal Herstructureringsfonds (BOM) is voorbereid. Om de kans rijkheid van deze plannen te onderzoeken, dient een gedegen haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd te worden om zo de (on)mogelijkheden boven tafel te krijgen.

BOONDRISCH
VEESTING-
KONNAAT

AFC Nieuw Prinsenland

in Dinteloord

Wat betekent het voor Brabant

Direct aan de A4/A29 ligt het Agro & Foodcluster Nieuw Prinsenland. Dit bedrijventerrein is een knooppunt voor de agrofood en biobased economy en biedt alle ruimte voor moderne bedrijven actief in of gelieerd aan de agro- en levensmiddelensector, de biobased economy en hierbinnen value added logistics, dienstverlening, onderzoek en ontwikkeling.

Waar staan we nu?

Er liggen kansen om het AFC Nieuw Prinsenland op een toekomstbestendige manier af te ronden. Hiervoor dient, samen met de belangrijkste stakeholders, een toekomstvisie voor 2050 opgesteld te worden.

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	2019	€ 20.000

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 20.000	€ 0	-/- € 20.000

Risico	Dekking Risico
€ 20.000	Programmabudget Werklocaties

Instrumenten

Opstellen toekomstvisie

Partners

Gemeente Steenberg, Royal Cosun, Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij.

BOONDRONNEN
VEESTUIGEN-
ROMAAT

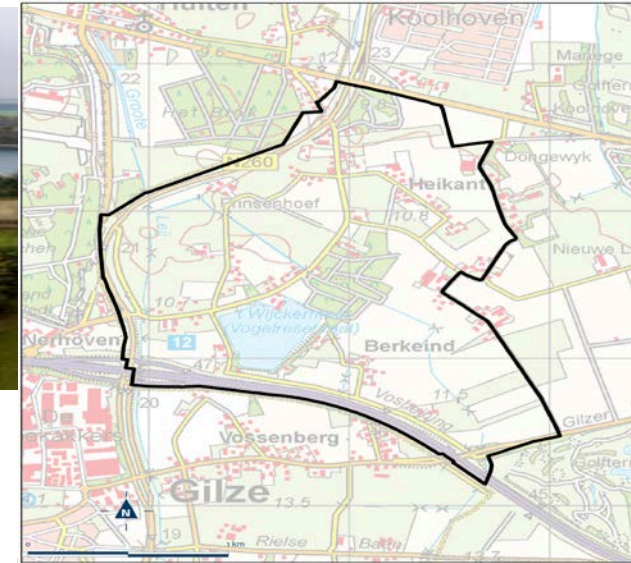

Waar willen we naartoe?

Het opstellen van een toekomstvisie is een stap om te komen tot een robuuste afronding van het AFC Nieuw Prinsenland. Dit draagt bij aan provinciale doelen op het gebied van innovatie agrofood, energie, biobased, circulair en daarnaast ook aan sociaal-maatschappelijke doelen zoals werkgelegenheid. In het proces wordt zo breed mogelijk gekeken en worden onder andere de volgende aspecten meegenomen: ruimte voor duurzaamheid, arbeidsmarkt, effect op omgeving, en de mogelijke link met Energyweb XL.

BOOMDORSCH
VEESTING-
ROMAAT

Ontwikkellocatie Wijkevoort in Tilburg

Wat betekent het voor Brabant?

Tilburg is samen met Waalwijk een logistieke topregio in Nederland en Europa. Op dit moment is er in Tilburg/Waalwijk veel vraag naar (zeer) grote kavels, terwijl het concrete aanbod beperkt is. Regionaal is afgesproken om in Tilburg op de locatie Wijkevoort ruimte te bieden aan grootschalige logistieke activiteiten waardoor bestaande en nieuwe bedrijven betere ontwikkel- en groeimogelijkheden krijgen. Het doel hiervan is groei van de Tilburgse en regionale economie en meer werkgelegenheid.

Waar staan we nu?

Het masterplan Wijkevoort is op 5 februari door de gemeenteraad vastgesteld.

Facts & figures

Status

Planfase

Looptijd tot

Boekwaarde

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Expl. Saldo

Risico

Dekking Risico

Instrumenten

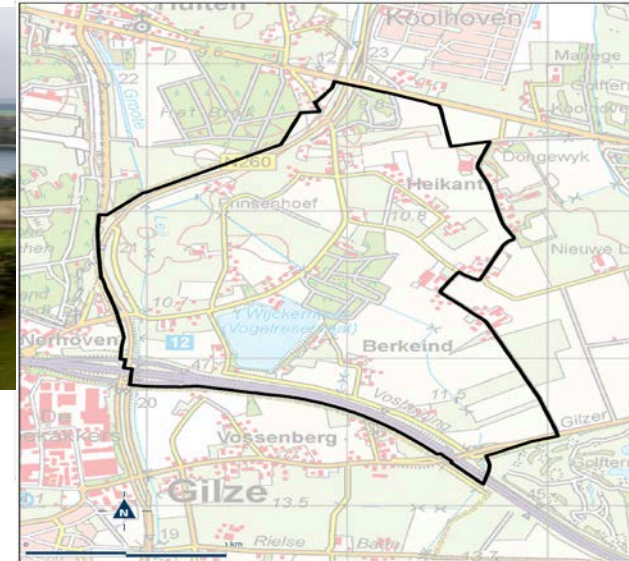
Samenwerken in planfase

Partners

Gemeente Tilburg

ECONOMISCH
VESTIGING-
KONSAAT

Er wordt nu gewerkt aan de benodigde onderzoeken om te komen tot een bestemmingsplan. Het terrein zal dan gefaseerd en vraaggericht ontwikkeld worden voor waarde toevoegende zeer grootschalige logistiek.

Waar willen we naartoe?

Werklandschap Wijkevoort wordt ontwikkeld met veel aandacht voor natuur en landschap. Bedrijven en natuur zijn er in evenwicht met elkaar. Wijkevoort zal ruimte bieden voor de hoogwaardige logistieke sector.

BOONDRISCH
VEESTING-
ROMAAT

Energietransitie

Het Ontwikkelbedrijf is samen met het Programma Energie aan het verkennen op welke onderdelen het Ontwikkelbedrijf kan helpen met het versnellen van de energietransitie. Voor de volgende onderwerpen wordt momenteel verkend of en zo ja welke rol het Ontwikkelbedrijf op zou kunnen pakken:

Aardgasvrije wijken: Er loopt vanuit het ministerie van BZK een programma Aardgasvrije Wijken. Aan de hand van proeftuinen wil het ministerie kennis stimuleren over het aardgasvrij maken van woonwijken. Vanuit Brabant hebben 7 gemeenten een initiatief ingediend. Uiterlijk 1 oktober maakt het ministerie de geselecteerde woonwijken bekend. Niet al deze initiatieven zullen gehonoreerd worden. Mogelijk kan de provincie een rol spelen bij de niet geselecteerde initiatieven.

Wind- en zonne-energie:

Met de Kempengemeenten is een samenwerkingsovereenkomst getekend. Resultaten van het haalbaarheidsonderzoek naar de mogelijkheden voor opwekking van grootschalige wind- en zonne-energie zijn eind september 2018 beschikbaar.

Met de gemeenten Den Bosch en Oss is een samenwerkingsovereenkomst gesloten en loopt een verkenning van de mogelijkheden van duurzame energie in het poldergebied tussen Den Bosch en Oss. Met de gemeenten Waalwijk en Geertruidenberg loopt overleg om tot een intentieovereenkomst te komen en gezamenlijk de mogelijkheden tot duurzame energie (wind en zon) te verkennen. De planning is om dit jaar de overeenkomst te sluiten en een eerste verkenning af te ronden.

Intentie is om de gemeenten zelf de benodigde ruimtelijke procedures te laten doorlopen. Gezien de omvang van projecten en de ligging in meerdere gemeenten is mogelijk een provinciaal inpassingsplan effectiever. Dit vraagt de komende jaren extra ambtelijke inzet vanuit de provincie.

Energienetwerk: Parallel aan de uitbreiding van duurzame energie moet ook het transport op orde gebracht worden (stopcontacten op strategische plekken aanleggen) Gezien de benodigde aanpassingen aan het net, ligt het voor de hand om voor ontwikkeling van grotere eenheden te gaan in plaats van overlaten aan de markt met versnippering tot gevolg en suboptimale aansluitingen op het net.

Dongecentrale in Geertruidenberg

Wat betekent het voor Brabant?

De Dongecentrale uit 1919 was de eerste elektriciteitscentrale van de Provinciale Noord-Brabant. De centrale heeft een belangrijke rol gespeeld in het toegankelijk maken van elektriciteit en hiermee in de industrialisering van Brabant. Nadat er een ontploffing plaatsgevonden in de centrale in 2010, besloot de voormalige eigenaar Essent (RWE) om de centrale te sluiten. Nadat BOEi in 2012 de centrale heeft aangekocht, heeft de Provincie besloten voor de helft mede-eigenaar te worden. Het doel is om gezamenlijk een herbestemming te vinden, zodat de gebouwen behouden blijven en het cultureel verhaal niet verloren gaat. Het assemble van gebouwen betreft de Centrale, het Filterhuis (waar het koelwater werd gefilterd), een kantoorgebouw en een zevental dienstwoningen. >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in ontwikkeling	2020	€ 800.000

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€	€ 800.000	€ 0

Risico	Dekking Risico
€ 85.000	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf

Instrumenten

Eigendom (50%)
Subsidie (Erfgoed)
Huurovereenkomsten

Partners

Stichting Boei , Gemeente Geertruidenberg,
Diverse huurders

Waar willen we naar toe?

Voor het gebruik en exploitatie van de centrale, wordt gericht op een tijdelijk programma (maximaal 10 jaar) en op een lange termijn programma. Het tijdelijk programma is gericht op 'evenementen en horeca', waarmee een bijdrage geleverd kan worden in de kosten van beheer, onderhoud, planontwikkeling en reuring. Het lange termijn programma is gericht op de 'voormalige functie van de centrale' energieopwekking, maar dan op duurzame wijze. Het filterhuis, met uitzicht op de weilanden en gelegen aan de rivier de Donge, is geschikt voor evenementen en bierbrouwerij. Het kantoorgebouw is geschikt om de voormalige functie 'kantoor' te handhaven. Voor de voormalige dienstwoningen wordt een programma uitgewerkt door studenten. >>

Waar staan we nu?

Centrale: De restauratie van de noordgevel en dak heeft in 2017 plaatsgevonden.

Centrale korte termijn: Met B&W van Geertruidenberg is overeengekomen dat de centrale tijdelijk voor 10 jaar bestemd mag worden voor evenementen en horeca (korte termijn programma). De vergunning kan in 2019 verleend worden, nadat de parkeervoorzieningen met de nieuwe burens (voormalige werkplaatsen Dongecentrale) zijn vastgelegd. Na het geschikt maken van de centrale, is deze in 2019 gereed voor evenementen en beurzen.

Centrale lange termijn: Het voormalige plan om op grote schaal duurzame energie op te wekken door hout te vergassen tot methaangas is losgelaten en tot vier keer toe geen SDE subsidie voor verstrekt. Inmiddels is een nieuwe energie-opwek-programma uitgewerkt om natte biomassa in 15 minuten om te zetten in methaangas, waterstof en warm water. De haalbaarheid hiervan moet in 2019 bekend zijn.

Filterhuis: Het gehele filterhuis is casco gerestaureerd in 2016. Met een brouwerij en evenementenbureau is een definitief ontwerp vastgesteld, wordt de bouwaanvraag in 2018 ingediend en na verbouwing vindt de opening in 2019 plaats.

Kantoor: Het kantoorgebouw is casco in goede staat. Bij provincie en BOEi is een extra investering aangevraagd voor het 'upgraden' van het kantoorgebouw tbv verhuur als kantoor. Momenteel vindt de aanbesteding plaats en kan na verbouwing het kantoor in 2019 verhuurd worden.

Dienstwoningen: Vanaf september 2017 is door GRUTS studenten een concept plan uitgewerkt, welke aansluit bij de lange termijn functie 'duurzame energie opwekken'. In 2018 wordt vooral de financiële haalbaarheid verkend.

Algemeen: De samenwerking met mede-eigenaar BOEi voor de gehele herontwikkelopgave liep begin 2018 af. Beide partijen hebben besloten om de samenwerking te verlengen met 10 jaar (tot 2028) en door te investeren in de centrale, filterhuis en kantoorgebouw. De verwachting is dat het filterhuis, kantoorgebouw en de centrale (korte termijn programma) in 2019 geschikt zijn voor de nieuwe functies, en dat exact 100 jaar na de opening van de Dongecentrale in 1919!

Cultureel Erfgoed

De geschiedenis van Brabant doorgeven aan toekomstige generaties. Dát is de ambitie. Daarbij richten we ons op de bescherming van collectie, de beleving van cultureel erfgoed, maar ook op duurzaam behoud door herbestemming of restauratie. Vooral op de thema's Religieus Brabant en in Innovatief Brabant is de herbestemmingsopgave groot en worden met inzet vanuit het Ontwikkelbedrijf tal van erfgoedcomplexen herontwikkeld. Zo is vanuit het thema Religieus Brabant de herbestemming opgepakt van onder andere Klooster Mariadal (Roosendaal), Klooster Catharinadal (Oosterhout) en Mariënhage (Eindhoven). Vanuit thema Innovatief Brabant zijn ook tal van erfgoedcomplexen herbestemd waaronder KVL (Oisterwijk), BergOss (Oss), Dongecentrale (Geertruidenberg) en Brouwhuis (Breda).

Ook voor de thema's Bevochten Brabant en Bestuurlijk Brabant wordt met name de expertise van het Ontwikkelbedrijf ingezet om tot optimale doelrealisatie te komen.

Cultureel Erfgoed Verkenningen

Verkenningen waarbij de Erfgoedfabriek betrokken partijen helpt bij de planontwikkeling wanneer het gaat om het herontwikkeling en herbestemmen van erfgoedcomplexen. De Provincie faciliteert en creëert beweging in herontwikkelingsinitiatieven om te komen tot haalbare businesscases.

NS Werkplaats in Tilburg

Betekenis voor Brabant

Het erfgoedcomplex biedt een staalkaart van de stijlontwikkeling van ongeveer anderhalve eeuw spoorwegarchitectuur. De spoorlijn en de werkplaats betekenden een grote stimulans voor de economie in de regio. In de hoogtijperiode rond 1920 trof je er ruim 1300 arbeiders. De NS-Werkplaats stond in Tilburg bekend als 'de Verboden Stad'. Want alleen wie er werkte, mocht op het terrein komen. Maar ook andere plekken in de Spoorzone kennen een rijk verleden. Zoals de voormalige Vormenfabriek, waar chocoladevormen geproduceerd werden voor export naar heel Europa.>>

COUNCIL
BRABANT

Facts & figures

Status

Verkenning

Looptijd tot

Boekwaarde

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Expl. Saldo

Risico

Dekking Risico

Instrumenten

Subsidie

Partners

Gemeente Waalre

En Uitgeverij Zwijssen, waar de katholieke variant van de leesmethode 'Aap, Noot, Mies' werd ontwikkeld. In 2010 verkocht de NS de grond met de gebouwen aan de gemeente Tilburg.

Waar willen we naartoe?

Je kan deze plek vergelijken met Strijp-S in Eindhoven. Het gaat over een groot gebied, prachtige gebouwen, verschillende projecten. Vanuit de provincie is de insteek primair het behoud van cultuurhistorisch erfgoed, maar er wordt ook gekeken naar de ruimtelijke opgave waarbij verbindingen mogelijk zijn met onder meer economie, mobiliteit, cultuur en sport.

Bij de gebiedsontwikkeling richt de gemeente zich op innovatie en het toevoegen van werkgelegenheid. Daarbij focust men op kennisintensieve MKB-dienstverlening en startende ondernemingen. De LocHal zal onderdak bieden aan vier huurders: Bibliotheek Midden-Brabant, Seats2Meat Tilburg, Brabants Kenniscentrum Kunst en Cultuur (bkkc) en de Kunstbalie.

Op termijn moet NS-Werkplaats een onderdeel worden van het centrum, waarbij de gebouwen ingevuld worden door een mix van wonen, werken, onderwijs en leisure. Daarnaast werkt de provincie financieringsvarianten uit, zodat bijvoorbeeld een of meerdere private partijen de Koepelhal tegen gunstige voorwaarden (leningstarief) kunnen kopen.

Waar staan we nu?

In 2015 nam de provincie een investeringsbeslissing om in de vorm van subsidies bij te dragen aan herontwikkeling van de volledige NS-Werkplaats. Sinds 2016 slaan gemeente en provincie de handen in elkaar om de herontwikkeling van de totale Spoorzone uit te werken. De samenwerkingsovereenkomst onder de titel "De Tien van Tilburg en Brabant voor de Spoorzone SPZ013)" bevat tien intentieafspraken met tien doelen voor tien jaar samenwerking.

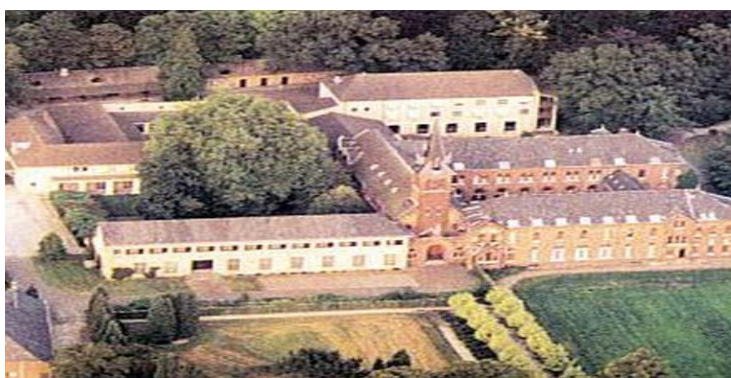

Eind 2016 is de eerste werkgroep van start gegaan om de samenwerking inhoudelijk en strategisch te versterken. Er zijn in 2017 in Tilburg activiteiten op touw gezet in het kader van het Jaar van de Stijl, met daarbij onder meer aandacht voor voormalig NS Werkplaats-medewerker Antony Kok (1882-1969), één van de grondleggers van De Stijl. Een deel van die activiteiten is uitgevoerd in 2018 (o.a. twee cultuurdagen 17 en 18 april met 280 brugklasleerlingen in de Spoorzone).

De LocHal is volop in de verbouw en de polygonale loods is gerestaureerd en herbestemd, er is nu een restaurant in gevestigd. Januari 2018 is door GS de subsidiebeschikking genomen voor het definitief ter beschikking stellen van gelden à €3,5 mln. over verschillende onderdelen van de NS Werkplaats. Voor

diverse andere onderdelen van de NS Werkplaats zijn tijdelijke of definitieve bestemmingen gevonden. Er zijn voorbereidingen getroffen voor de realisatie van Mindlabs (zie desbetreffend projectfiche) in de NS Werkplaats. Stadswandelingen met aandacht voor het verleden van de spoorzone en De Stijl (Antony Kok) zijn in voorbereiding.

Onze-Lieve-Vrouweabdij

in Oosterhout

COUNCIL
BRABANT

Wat betekent het voor Brabant?

De Onze-Lieve-Vrouweabdij maakt samen met Sint-Catharinadal en de Sint-Paulusabdij deel uit van de Heilige Driehoek in Oosterhout. Dit ensemble is van grote waarde voor het verhaal van Religieus Brabant.

De concentratie van drie levende kloosters, de priorij Sint-Catharinadal van de zusters norbertinessen, de Onze-Lieve-Vrouweabdij van de zusters benedictinessen en de Sint-Paulusabdij van de gemeenschap Chemin Neuf, vormt een stedenbouwkundig geheel dat uniek is voor Nederland. Het is in de Monumentenwet aangewezen als beschermd stadsgezicht.

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Verkenning	2020	

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo

Risico	Dekking risico

Instrumenten

Nader te bepalen

Partners

Leefgemeenschap, Gemeente Oosterhout

De Heilige Driehoek verenigt een groot aantal waarden in zich: religieus, cultuurhistorisch, monumentaal, landschappelijk, ruimtelijk-stedenbouwkundig en als ensemble. Jaarlijks brengen duizenden bezoekers uit binnen- en buitenland een (korte) periode door in de gastenverblijven van de kloosters om zich te bezinnen en te delen in de gebedsdiensten, het spirituele en culturele leven van de kloosterlingen.

Projectinitiatief

Het complex is te groot voor de huidige gemeenschap van Benedictinessen. De gemeenschap heeft de wens intern te verhuizen zodat een deel van het complex verhuurd kan worden. Daarin zitten verschillende opgaven zoals verbouwen, verhuren en verduurzamen. Samen met de gemeenschap de gemeente Oosternhout en de Stichting

Heilige Driehoek wordt verkend wat ervoor nodig is om deze complexe opgave tot uitvoering te brengen. Voor wat betreft de verduurzaming wordt onderzocht of dit een samenwerkingsthema kan zijn voor de gehele Heilige Driehoek.

Waar staan we nu?

Met de gemeente Oosternhout wordt samengewerkt om gemeentelijke goedkeuring te verkrijgen op de verbouwplannen. Parallel daaraan wordt onderzocht wat een goede projectorganisatie zou kunnen zijn voor de volledige opgave.

Abdy van Berne

in Bernheze

CUNTEL
BRABANT

Betekenis voor Brabant

De Abdy van Berne bestaat uit abdygebouwen naast en tegen het voormalig slotje of speelhuis van de abt van Berne. Vermoedelijk was dit oorspronkelijk een jachtslot van de hertog van Brabant. De abdy is een van de weinige nog resterende kloostergebouwen waar duidelijk herkenbare onderdelen nog grotendeels uit de Middeleeuwen dateren. Het slotje dateert uit 1546. De abdy is ook het thuis van één van de twee nog resterende kloostergemeenschappen in Brabant, die nog wonen op de plek waar zij in de Middeleeuwen een relatie mee hadden. De abdy ligt namelijk op de locatie van voormalige hoeve Bernhese, die in 1196 aan de Abdy van Berne werd geschonken. >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Verkenning		
Ramingen:		
Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
Risico	Dekking Risico	
Instrumenten		
Partners		

Daar woonden sinds de 13e eeuw Norbertijnen die pastoors waren van de omliggende parochies Berlicum en Heeswijk. In 1543 werd er de uithof Abdij van Berne gesticht en in 1857 werd de Abdij er opnieuw gevestigd. De abdij is een 'must' voor het religieuze verhaal van Brabant.

Waar willen we naartoe?

De Norbertijnen willen zolang het kan blijven wonen in de abdij, die daarmee haar religieuze functie behoudt. De abdij huisvest ook een uitgeverij, een religieuze boekwinkel, een proeflokaal voor abdijsbier en geeft plek aan lokale activiteiten en verenigingen zoals de **harmonie**. De Norbertijnen zijn op zoek naar een duurzaam exploitatiemodel voor de abdij. In hun zoektocht de exploitatielasten omlaag te brengen, willen zij de mogelijkheden om dit te doen via een duurzame energievoorziening, onderzoeken. Daarnaast zijn er plannen om woonruimten voor specifieke doelgroepen te realiseren en een bierbrouwerij op te zetten.

Waar staan we nu?

De Norbertijnen van de abdij hebben de provincie eind 2015 gevraagd mee te denken over de toekomst van de abdij. Norbertijnen en provincie hebben in februari 2016 besloten samen een verkenning naar een duurzaam concept voor de Abdij uit te voeren. De Norbertijnen zelf hebben in 2017 een 'dromendocument' opgesteld met daarin hun visie over de toekomst van de abdij. Er is begin 2018 een gezamenlijk plan van aanpak opgesteld, dat er toe moet leiden dat er eind 2018 een ontwikkelconcept met bijbehorende businesscase kan worden gepresenteerd. De inzet van de provincie richt zich op de inbreng van kennis, netwerken en ervaring.

Bovendonk

in Halderberge

Betekenis voor Brabant?

Het complex van het voormalige groot-seminarie Bovendonk, tegenwoordig naast parttime opleidingscentrum voor priesters en diakenen ook conferentiecentrum annex hotelaccommodatie, plek voor bijeenkomsten en feesten en 'huiskamer van Hoeven', is tot stand gekomen op het voormalige buitenverblijf Hof van Bovendonk van de bisschoppen van Breda vanaf medio negentiende eeuw. In de Middeleeuwen was het een uithof, de 'Uithof Halderberghe' van de Sint Bernardusabdij van Antwerpen en van hieruit werd noordelijk West-Brabant, geheel in de traditie van de Cisterciënzer monniken, vanaf het einde van de dertiende eeuw ontgonnen. Vanaf medio zeventiende eeuw werd het complex eigendom van het bisdom Antwerpen, >>

COUNCIL
OF BRABANT

Facts & figures

Status

Verkenning

Looptijd tot

Boekwaarde

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Expl. Saldo

Risico

Dekking Risico

Instrumenten

Partners

grotendeels verwoest in de tachtigjarige oorlog en vervolgens weer opgebouwd. Op dit omgrachte terrein groeide het buitenhuis van de Antwerpse bisschop C.F. de Nelis (1788) na 1816 uit tot seminarie. Hiertoe werden vleugels en een vroege Neogotische kapel gebouwd. Deze gebouwen werden na 1903 gesloopt ten behoeve van de bouw van een nieuw U-vormig complex, naar ontwerp van Pierre J.H. Cuypers. Het gebouw werd tussen 1903 en 1908 gerealiseerd. Ter plaatse van de oude kapel werd in 1922-1923 de binnenhof gesloten met een nieuwe Neogotische kapel, gebouwd naar ontwerp van Joseph Th. J. Cuypers (de zoon van Pierre). Een deel van het omgrachte park met lanen van Amerikaanse eiken is bebouwd met woningen. Het onmiddellijk aan het gebouw aansluitende parkgedeelte is behouden.

Waar willen we naar toe?

De Stichting Bovendonk, eigenaar van het gebouwencomplex, heeft een beroep op de provincie gedaan voor ondersteuning bij de herontwikkeling. De gebouwen zijn nu niet optimaal te gebruiken door belemmeringen vanuit het bestemmingsplan, het

achterstallige onderhoud en de noodzaak van investeringen voor het realiseren van eigentijdse voorzieningen (aanpassingen installaties en hotelkamers). De Stichting streeft naar meer exploitatieopbrengsten voor het noodzakelijke onderhoud, extra renovatie in de stijl van Cuypers, en aflossing van de leningen.

Waar staan we nu?

Met betrokken partijen wordt overlegd over de huidige problematiek en mogelijke oplossingsrichtingen. Intussen zijn in opdracht van de provincie energiescans uitgevoerd door een deskundig bureau met verschillende scenario's om het energieverbruik te optimaliseren en terug te dringen. Er is december 2017 een intentieovereenkomst met de betrokken partijen (Stichting Bovendonk, gemeente en provincie) afgesloten met als inzet het opstellen van een restauratie- en herbestemmingsplan dat augustus 2018 in concept gereed is gekomen. Het resultaat ervan is betrokken bij het opstellen van een restauratiesubsidieaanvraag. Besluitvorming over het plan vindt najaar 2018 plaats en is mogelijk opmaat voor provinciale participatie bij de uitwerking (lening Ontwikkelbedrijf, samen met NRF).

Centrum Oudenbosch in Oudenbosch

Betekenis voor Brabant?

Het centrum van Oudenbosch is een verzameling religieus erfgoed: kloosters, kapellen, internaten en kerken. Een aantal gebouwen staat (nog) leeg en wacht op een herontwikkeling. Het complex van Saint Louis is een opvallend gebouwencomplex, met o.a. een klooster en kapel. Het klooster Sint Anna was een vrouwenklooster en is gelegen naast de basiliek van Oudenbosch. Tezamen, het ensemble van de centrumontwikkeling Oudenbosch betreft een `must` als het gaat om het religieus verhaal van Brabant. >>

COUNCIL
OUDENBOSCH

Facts & figures

Status

Contractering

Looptijd tot

Boekwaarde

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Expl. Saldo

Risico

Dekking Risico

Instrumenten

Subsidie (Erfgoed)

Partners

Gemeente Halderberge, Woonstichting
Woonkwartier, aannemer Van Agtmaal

Waar willen we naar toe?

De locatie St. Anna zal in de huidige plannen herontwikkeld worden voor woningbouw, waarbij de kapel behouden kan blijven, echter (voorsnog) zonder functie. Voor het klooster Sint Anna zelf betreft het een combinatie van koop-appartementen en (sociale) huurwoningen. Sociaal culturele voorzieningen, zoals bibliotheek, theater en twee musea worden in de plannen geconcentreerd in het souterrain van de kapel van St. Louis en in gedeelte van de zogenaamde 'Mariabouw' (beide een rijksmonument). De ideeën voor het gebruik van de kapel Saint Louis zelf richten zich op het benutten van de unieke sfeer en de akoestische kwaliteit van deze ruimte. Onderdeel van het plan is de herontwikkeling van de voormalige Mariaschool tot sociale huurwoningen.

Waar staan we nu?

De gemeente, eigenaar van St. Anna en de Mariaschool, bouwbedrijf Van Agtmaal, eigenaar van Saint Louis, de woningbouwcorporatie Woonkwartier en de provincie hebben in maart 2017 gezamenlijk en ieder voor

zich besloten de leegstaande en leegkomende panden in het centrum van Oudenbosch te herbestemmen met een nieuwe functie. De besluitvorming vond plaats op basis een gezamenlijk opgesteld ontwikkelplan met financiële paragraaf. De herbestemmingen en de opwaardering van de openbare ruimten zullen bijdragen aan de aantrekkingskracht van het centrum van Oudenbosch, ook wel Klein Rome genoemd: de gemeente mikt ook op een toename van het aantal toeristen.

GS heeft in maart 2017 besloten het plan mogelijk te maken met een bijdrage uit het programma Grote Erfgoedcomplexen. In juli 2018 sloten de partijen een samenwerkingsovereenkomst waarin de uitwerking van de ambitie in deelplannen geregeld zijn. De subsidie-aanvraag zelf is momenteel in voorbereiding.

Kasteel Gemert

in Gemert

CONTEIN
BUREAU

Betekenis voor Brabant

Het kasteel van Gemert is een van de dragers van de Brabantse identiteit. Het kasteel vertegenwoordigt een belangrijke periode uit de Brabantse geschiedenis. Het kasteel valt zowel binnen de verhaallijn religieus Brabant als binnen de verhaallijn bestuurlijk Brabant. Het kasteel werd al voor 1250 gesticht als Commanderie van de religieuze Duitse orde. Het is één van de acht Brabantse kloostercomplexen waarvan een deel nog bestaat uit duidelijk herkenbare middeleeuwse gebouwen. Op deze locatie zijn bovendien meerdere lagen van de kloostergeschiedenis van Noord-Brabant beleefbaar. Zo vertelt de zogenoemde Jezuïtenvleugel van de vlucht naar Noord-Brabant van Franse kloosterorden, die rond 1901 in eigen >>

Facts & figures

Status

Verkenning

Looptijd tot

Boekwaarde

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Expl. Saldo

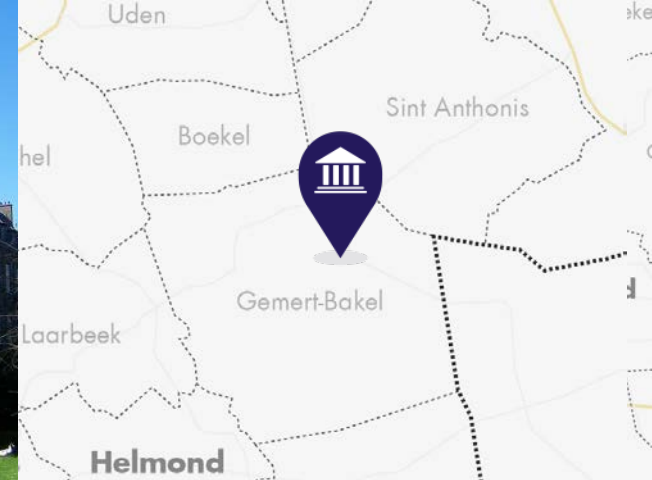
Risico

Dekking Risico

Instrumenten

Partners

Gemeente Gemert-Bakel, Congregatie van de paters van de Heilige Geest

land vervolgd werden met de Wetten van Combes. Een andere vleugel vertelt van de wederopbouw van in WOII verwoeste kloostergebouwen. Binnen de verhaallijn Bestuurlijk Brabant is kasteel Gemert één van de weinige kastelen die van de Middeleeuwen tot aan de Franse tijd de zetel vormde van een kleine, bestuurlijk vrijwel onafhankelijke staat. Gemert werd hierbij bestuurd door de religieuze Duitse Orde. Deze zelfstandigheid maakte Gemert tot één van de weinige plaatsen in Noord-Brabant waar tussen de tachtigjarige oorlog en de Franse tijd de katholieke godsdienst in alle vrijheid mocht worden uitgeoefend.

Waar gaan we naar toe?

Het kasteel staat leeg sinds de paters van de Heilige Geest in 2010 zijn vertrokken uit het kasteel. Sindsdien wordt er in één van de vleugels anti-kraak gewoond en wordt een vleugel verhuurd. De opgave **was** het vinden van nieuwe functie(s) en eigenaar(s) voor het kasteel.

Waar staan we nu?

In december 2016 hebben de paters aan de gemeente en provincie verzocht hen te helpen in de herontwikkeling van het kasteel. Paters, gemeente en provincie hebben samen een gemeenschappelijk kader opgesteld. Hierin zijn de gezamenlijke uitgangspunten en randvoorwaarden opgenomen. Begin 2018 hebben de paters een nieuwe eigenaar voor het kasteel gevonden, **BL Huisvesting**. De rol van de provincie was in de verkenning te adviseren vanuit de Erfgoedfabriek, met kennis en expertise. De provincie wilde op deze manier meewerken aan een zorgvuldig proces dat uiteindelijk leidde tot het vinden van een nieuwe eigenaar/functie(s) voor het kasteel. Nu de paters het kasteel verkocht hebben, ligt de provinciale rol vooral in haar verantwoordelijkheid in de RO.

RAAD
BRABANT

Stevenshof

in Sint Anthonis

CUNIEL
BURGOLD

Betekenis voor Brabant?

De voormalige ontginningsboerderij Lactaria, oorspronkelijk gebouwd als melkfabriek en maalderij, is in 1934 verbouwd, voorzien van een etage en in gebruik genomen als klooster. Nadat het klooster de plek had verlaten heeft de huidige eigenaar de Stevenshof (nieuwe naam) herontwikkeld tot groepsaccommodatie. De betekenis voor het cultuurhistorische verhaal is gewaardeerd op 'nice'. >>

Facts & figures

Status

Exit

Looptijd tot

Boekwaarde

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Expl. Saldo

Risico

Dekking Risico

Instrumenten

Partners

Eigenaar Stevenshof , Gemeente St. Anthonis,
Dorpsraad Stevenbeek

Waar willen we naar toe?

De huidige eigenaar zal binnen afzienbare tijd stoppen met de verhuur van de groepsaccommodatie. Een deel is al uit de verhuur genomen, gelet op de matige staat van onderhoud van het monument. De eigenaar wil het complex een nieuwe bestemming geven, een bestemming die recht doet aan zijn vroegere functies en is gestart met de planvorming. De ontwikkelde concept-plannen voorzien in een nieuwe toekomst voor de Stevenshof waarbij het monumentale gebouwencomplex van Lactaria/klooster opnieuw het middelpunt kan worden van het dorp. De locatie zou als nieuw dorpshart van Stevensbeek kunnen gaan functioneren.

Waar staan we nu?

De planvorming is in 2015 en 2016 vertraagd en bleek taai. Maar eind 2017 vond de eigenaar/initiatiefnemer uiteindelijk toch een koper, met concrete plannen voor de herbestemming. Het dorp is en zal ook in de toekomst betrokken worden bij de planvorming. De gemeente zal de nieuwbouw van een beperkt aantal woning achter de Stevenshof mogelijk maken, onder andere voor de lokale behoefte.

De inzet van de provincie richtte zich op inbreng van kennis, netwerken en ervaringen in de totstandkoming van een gemeenschappelijk planontwikkelingsproces. De provincie is thans niet meer betrokken en heeft het project afgerond.

CUNNEEL
BURGOLDF

Klooster Sint Josephsberg

van de Clarissen in Megen

Betekenis voor Brabant?

Tussen 1720-1723 werd de basis van het klooster Sint-Josephsberg gelegd op de ruïnes van het kasteel van de graven van Megen. Dat was midden in de periode van refugie en katholieke enclaves. In 1897, tijdens de Rijk Roomse periode, is het klooster vernieuwd en uitgebreid.

Vanuit het verhaal van Religieus Brabant is het Clarissenklooster in Megen een 'must'. Het behoort tot één van de acht Refugiekloosters in Noordoost-Brabant en maakt bovendien deel uit van 'Assisi aan de Maas', één van de belangrijkste kloosterensembles in Noord-Brabant.

Waar willen we naar toe?

Het clarissenklooster Sint-Josephsberg te Megen is het oudste nog bestaande clarissenklooster in Nederland. De clarissen willen graag in het klooster blijven.

COUNCIL
BRABANT

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Verkenning	2019	€ 0

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 40.000	€ 0	€ 0

Risico	Dekking Risico
€ 0	n.v.t.

Instrumenten

Proceskennis en -middelen
Ruimtelijk instrumentarium

Partners

Clarissen Megen, Konferentie Nederlandse Religieuzen, Gemeente Oss

Door de kleiner wordende kloostergemeenschap, lopen de kosten van onderhoud en gebruik op termijn te hoog op. Om te voorkomen dat ze het gebouw moeten opgeven, zijn de zusters op zoek naar een verdienmodel dat aansluit bij de contemplatieve aard van de orde.

Waar staan we nu?

In samenspraak met de gemeente werd een plan ontwikkeld met functies zoals wonen, zorg en onderwijs. Deze functies werden deels ondergebracht in nieuwe of te verbouwen ruimtes. Voor deze aanzienlijke investeringen was het noodzakelijk dat de Clarissen uit Nijmegen zich in Megen zouden vestigen. Maar dat laatste is niet doorgegaan. Op dit moment zijn de Clarissen op zoek naar een nieuw model voor de toekomst. De zusters hebben inmiddels een nieuwe visie opgesteld 'Een duurzaam Clarissenleven' De provincie,

de Conferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) en de gemeente Oss ondersteunen hen in dit proces. Gezamenlijk werken de partijen toe naar een IOK en een plan van aanpak om de nieuwe visie van de zusters te onderzoeken op haalbaarheid. Dit moet eind 2018 een gedragen, duurzaam ontwikkelperspectief voor het klooster en haar gemeenschap opleveren. De inzet van de provincie richt zich in deze fase op de inbreng van kennis, netwerken en ervaring.

Fort Isabella

in Vught

CONVEEL
BURGOL

Wat betekent het voor Brabant?

Het Fort Isabella was onderdeel van de Zuiderfrontier, een Nederlandse militaire verdedigingslinie uit de 16e en 17e eeuw. Enkele gedeelten zijn tot 1952 in gebruik geweest. De linie was de langste aaneenschakeling van forten, vestingsteden en inundatiegebieden die Nederland ooit heeft gekend. Ze diende als bescherming van de Noordelijke Nederlanden tegen Spaanse en later Franse aanvallen. Grote delen van de linie waren gebaseerd op inundatie, onderwaterzetting, vandaar dat de Zuiderfrontier ook wel de Zuiderwaterlinie wordt genoemd. Op de locatie is de historische militaire geschiedenis nog goed af te lezen, de contouren van het fort zijn nog aanwezig en de kazerne die later is gebouwd is bijna geheel nog intact. >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Verkenning		

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
-----------------	------------------	--------------------

Risico	Dekking Risico
---------------	-----------------------

Instrumenten

Partners

Gemeente Vught, Waterschap, Brabants landschap Natuurmonumenten, Rijksdienst voor cultuurhistorie, Gemeente Den Bosch, Stichting Fort Isabella Lokale natuurverenigingen, Marktpartijen

Het gehele complex bevat een vijftal rijksmonumenten: het Poortgebouw van het oorspronkelijk fort zoals in 1701 aangepast op aanwijzing van Menno van Coehoorn, de oorspronkelijke poortingang en het hoofdwachtgebouw van de kazerne uit 1917, de muziekkiosk uit 1932 aangeboden door de officieren en onder-officieren van het Regiment Wielrijders, en de noordwestelijke enveloppe (vestingwallen) van het voormalig fort Isabella. Deze locatie draagt dan ook op een zeer waardevolle manier bij aan het verhaallijn “bevochten Brabant”.

Waar gaan we naar toe?

De Isabella groep is eigenaar geworden van het Fort. Dat wil zeggen de grond en de gebouwen binnen de hekwerken van de voormalige kazerne. De omliggende enveloppe structuur is in eigendom van de gemeente Vught. De Isabella groep is initiatiefnemer en betreft bij haar initiatief tal van partijen. Dit heeft geleid tot een gemeenschappelijke droom. De droom heet citabella en staat voor een prettige woon & leef community. Hoe kunnen mensen ouder worden in een vitale omgeving? De uitdaging is om op Fort Isabella een levendige verscheidenheid aan bedrijven te krijgen waarbinnen gerecreëerd kan worden en

waarbij mensen kunnen wonen die een verschillende behoefte aan zorg nodig hebben.

Waar staan we nu?

Door de initiatiefnemers is een bestemmingsplan procedure gestart. Het bestemmingsplan is zonder zienswijze vastgesteld. De provincie heeft ondersteund in de herbegrenzing van het NNB gebied en met procesgeld ondersteuning geboden in uitwerkingen op het gebied van duurzame energie en recreatie. De businesscase is door de initiatiefnemers opgesteld. De herontwikkeling zal geheel door de initiatiefnemers gedaan worden. Er is ondersteuning gevraagd voor 1. het inrichten van de omliggende gronden, het aanleggen van een brug richting Den Bosch en het proces om in 2029 vierhonderd jaar bevrijding van Den Bosch te vieren. De erfgoedfabriek en de zuiderwaterlinie zijn actief betrokken om een rol te spelen in die ondersteuning.

CITABELLA
ERFBOED

Klooster Franciscanessen

in Meierijstad - Veghel

Wat betekent het voor Brabant?

Het klooster van de Franciscanessen uit Veghel stamt uit de periode van het Rijke Roomse leven. Al meer dan 175 jaar bevindt zich een klooster op deze locatie. Het religieuze ensemble van Veghel als geheel is een 'must', vanwege de veelheid aan belangrijke religieuze bebouwing in het centrum. Onderdeel van dit Veghelse ensemble zijn ook de Lambertuskerk met het kerkhof en de pastorie (alle drie rijksmonumentaal).

COUNCIL
BRABANT

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Verkenning	2019	

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
-----------------	------------------	--------------------

Risico	Dekking Risico
---------------	-----------------------

Instrumenten

Partners

Zenzo Maatschappelijk Vastgoed, zusters Franciscanessen, gemeente Meierijstad

Waar willen we naar toe?

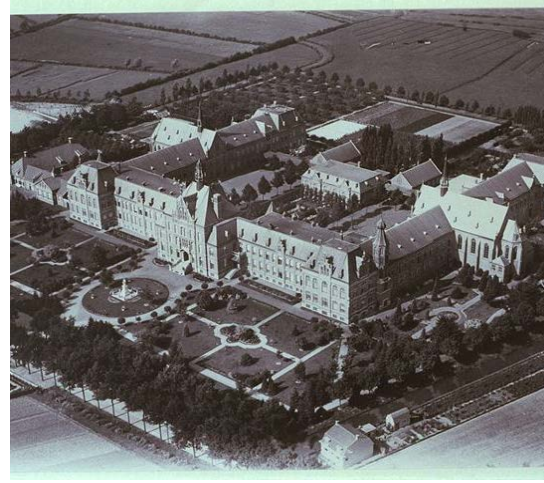
Op dit moment leven er nog 54 zusters in het klooster, met een gemiddelde leeftijd van 86+. In 2017 zijn 12 zusters overleden, de gemeenschap wordt snel kleiner. Daarom zijn de zusters begin 2018 een overeenkomst aangegaan met Zeno Maatschappelijk Vastgoed. Zij willen gezamenlijk de herontwikkeling van het klooster in gang zetten.

De gemeente Meierijstad heeft een masterplan voor het centrum opgesteld, waarbinnen de ontwikkeling van het klooster past. Ontwikkelaar Zeno richt zich in het kloostercomplex op een combinatie van zorg en wonen, aangevuld met maatschappelijke voorzieningen.

Waar staan we nu?

De partijen zijn samen met de provincie bezig met het opstellen van een plan van aanpak voor de verkenning van de haalbaarheid van de toekomstvisie voor het kloostercomplex. En werken toe naar een IOK tussen de zusters, ontwikkelaar, gemeente, en provincie. De verkenning moet einde van dit jaar uitmonden in haalbaar en gedragen ontwikkelperspectief met businesscase (inclusief transformatiekader). De inzet van de provincie richt zich op de inbreng van kennis, netwerken en ervaring.

Doveninstituut Kentalis

in Sint-Michielsgestel

Betekenis voor Brabant?

Het voormalige doveninstituut in Sint-Michielsgestel werd tussen 1908 en 1910 gebouwd naar ontwerp van de architect J.H.H. van Groenendael. In de periode van het Rijke Roomse Leven behoorde het omvangrijke gebouw tot de top van de religieuze infrastructuur. Het instituut is één van de belangrijkste iconen voor de betekenis die kloosters in die periode hadden voor zorg, onderwijs en missie.

Waar willen we naar toe?

Het indrukwekkende hoofdgebouw in neogotische stijl komt leeg te staan. De landelijke zorg- en onderwijsorganisatie Kentalis, momenteel gehuisvest in het Doveninstituut, wil zijn activiteiten meer gaan spreiden over het land.

CUNNEEL
BURGOLD

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Verkenning	2018	€ 0

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 40.000	€ 0	€ 0

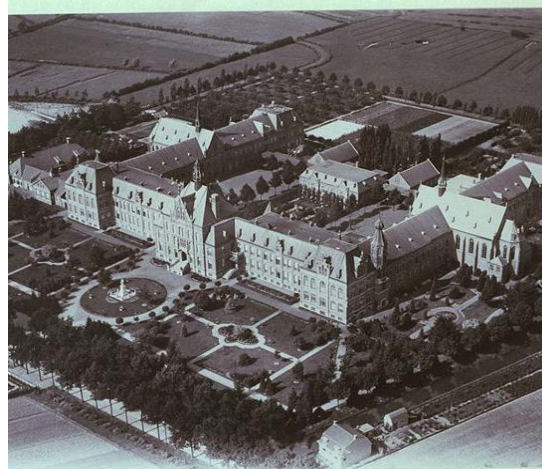
Risico	Dekking Risico
€ 0	

Instrumenten

Proceskennis en -middelen
Ruimtelijk instrumentarium

Partners

Koninklijke Kentalis
Gemeente Sint-Michelsgestel

Gezien de omvang van de operatie en haar locatie in het dorp, moet de herbestemming van het hoofdgebouw als onderdeel van gebiedstransformatie van het gehele Kentalis-terrein benaderd worden.

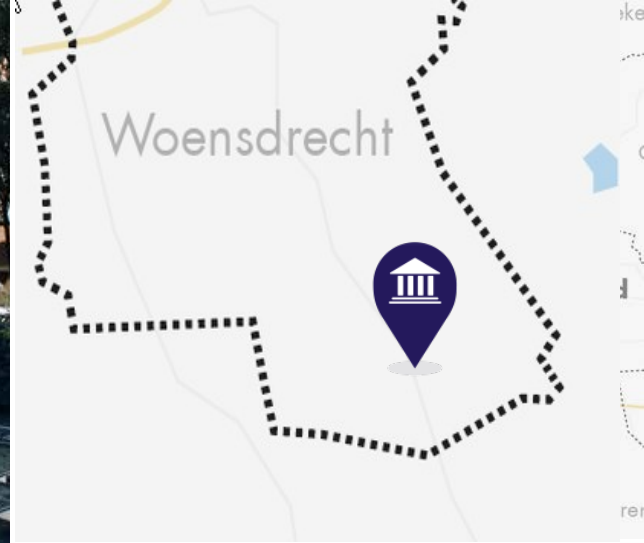
Kentalis, gemeente Sint-Michielsgestel en provincie Noord-Brabant slaan de handen in elkaar om op deze manier niet alleen nieuwe functies te creëren, maar ook de leefbaarheid, natuur en duurzaamheid van het terrein te versterken.

Waar staan we nu?

Gemeente, provincie en Kentalis gaan gezamenlijk op zoek naar een nieuwe bestemming voor het hoofdgebouw en een deel van het omliggende terrein. Partijen hebben een plan van aanpak op laten stellen om de haalbaarheid te bepalen. In december 2017 werd een intentieovereenkomst getekend waarin de uitvoering van het onderzoek wordt geregeld. In juli 2018 waren de eerste resultaten van de

haalbaarheidsstudie gereed. De resultaten van het onderzoek worden in tweede helft van 2018 besproken met belanghebbenden (participatie) en verder uitgewerkt. Op het resulterende Transformatiekader volgt besluitvorming over het te volgen herbestemmingstraject van het Doveninstituut.

Landgoed Bieduinen

in Woensdrecht

CUNIEL
BURGOLF

Betekenis voor Brabant

Het Landgoed Bieduinenhof in Woensdrecht is een van de vele landgoederen op de Brabantse Wal uit het einde van de 19e eeuw. Het complex is een beschermd rijksmonument. Dankzij het landgoed, met zijn verschijningsvorm en ligging op de Brabantse Wal, kan het verhaal van de landgoederen verteld worden. Bovendien weerspiegelt het complex de Belgische aanwezigheid van welgestelde burgers in dit gebied.

>>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Verkenning	n.v.t.	€ 0

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 0	€ 0

Risico	Dekking Risico
€ 0	€ 0

Instrumenten

Subsidie

Partners

Gemeente Waalre

Waar willen we naartoe?

De Stichting Titurel, de zorginstelling die de gebouwen exploiteert, wil graag uitbreiden met extra wooneenheden zodat het aantal cliënten kan groeien van 20 naar een 50-tal cliënten. Daarnaast heeft Villa Bieduinenhof een opknopbeurt nodig, waarbij onder meer de storende aanbouw uit de jaren zestig gesloopt moet worden. Bij de restauratie wordt rekening gehouden met de cultuurhistorische waarden, zoals het respecteren van de lanenstructuur van het landgoed en de zichtbaarheid van de duinen ('Bieduinen': bij de duinen). Bovendien is het de bedoeling om het landgoed open te stellen voor het publiek: in de villa komt ruimte voor kleine horeca in de vorm van een theeschenkerij waar omwonenden, wandelaars en fietsers van harte welkom zijn. Op deze manier creëren de cliënten maatschappelijke meerwaarde en verbreken ze het isolement in hun veilige werken woonomgeving.

Waar staan we nu?

De Stichting Titurel biedt langdurige zorg en dagbesteding aan mensen met autisme, een psychische problematiek en/of verstandelijke beperking. In de loop van 2017 is onder begeleiding van de erfgoedfabriek veel werk gemaakt van een goed ruimtelijk concept, dat de bijzondere cultuurhistorische waarden goed uit de verf laat komen. Er is een ontwerp gemaakt voor een aangepast bestemmingsplan en er is onderzoek gedaan naar de natuurwaarden in verband met voorgenomen bouwactiviteiten in het Natuurnetwerk Brabant/Natura 2000-gebied, met als conclusie dat de natuur profiteren kan van de voorgenomen ingrepen. Definitieve besluitvorming erover vindt naar verwachting najaar 2018 plaats. Vanwege hogere prijzen voor bouw- en verbouwing in de huidige marktsituatie ten opzichte van enkele jaren geleden toen de eerste plannen ontwikkeld werden, is de Stichting op zoek naar goedkopere externe financiering.

STICHTING
TITUREL

Zuidrand Goirle

in Goirle

RAAD
BRABANT

Betekenis voor Brabant

De gemeente Goirle is van oudsher bekend om haar textielindustrie, hierin speelden voornamelijk de twee textielabrikanten Van Puijenbroek en Van Besouw een belangrijke rol. De herontwikkeling van de fabriekscomplexen vindt plaats in het kader van een integrale gebiedsontwikkeling van de Zuidrand van Goirle. De bedoeling is om de historische relatie tussen het dorp, de fabriekscomplexen en het buitengebied met het waardevolle landschap te versterken.

>>

Facts & figures

Status

Verkenning

Looptijd tot

Boekwaarde

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Expl. Saldo

Risico

Dekking Risico

Instrumenten

Subsidie

Partners

Gemeente Waalre

Waar willen we naartoe?

De cultuurhistorisch waardevolle elementen van de voormalige textiel fabrieken van Van Besouw en Van Puijenbroek moeten behouden blijven en gerestaureerd worden. Ze worden opgenomen in de voorgenomen woningbouw op de terreinen. Hierbij wordt aandacht besteed aan de stedenbouwkundige en landschappelijke waarden van het gebied van de Zuidrand van Goirle.

Waar staan we nu?

Op verzoek van de gemeente, hebben de vier belangrijkste eigenaren en gebruikers van het gebied een integrale toekomstvisie opgesteld voor de Zuidrand. De marktpartijen zien mogelijkheden voor herontwikkeling, transformatie en/of opwaardering van het gebied en het toevoegen van nieuwe woonfuncties. De gemeente Goirle wil een

onderbouwde cultuurhistorische visie om zicht te krijgen op de onderdelen van de voormalige fabriekscomplexen die behouden moeten worden bij de toekomstige ontwikkelingen. Op voorstel en met bijstand van de provincie is een zogenaamd transformatiekader ontwikkeld als hulpmiddel om te bezien hoe bij de transformatie van het gebied goed rekening gehouden kan worden met cultuurhistorische waarden. Dit transformatiekader wordt 2018 als uitgangspunt gehanteerd bij de verdere uitwerking van de plannen. Er is voorzien dat nov/dec van dit jaar een stedenbouwkundig plan ter besluitvorming aan de gemeenteraad wordt voorgelegd, dat als basis moet dienen voor de verdere concrete uitwerking in bestemmingsplannen.

RAAD
GOIRLE

Cultureel Erfgoed Projecten

Projecten als het gaat om het daadwerkelijk mogelijk maken van de herontwikkeling. Het gaat om de participatie van de provincie in concrete herontwikkelingsprojecten, de verantwoording op de ingezette investeringen in relatie tot de beleidsopgave van erfgoed, de gekozen methodiek en de relatie met de ingezette middelen van het Ontwikkelbedrijf.

Drie-eenheid Velp

in Velp - Grave

CUNIEL
BURGOLF

Betekenis voor Brabant?

Het Emmausklooster (orde van de Kapucijnen), het klooster van de Redemptoristinnen en het Vincentiuskerkje vormen samen een bijzonder ensemble in Velp (gemeente Grave). De drie objecten liggen aan de rand van Velp, vlak achter een dijk van de Maas. Samen vormen ze een `must` als het gaat om het religieuze verhaal van Brabant. De drie complexen samen vertellen bijna 10 eeuwen religieuze geschiedenis van Brabant. Van de middeleeuwen, naar de refugieperiode tot de periode van het Rijke Roomse Leven. Dit maakt de drie-eenheid als geheel een unieke plek in Brabant om het verhaal te vertellen. >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Contractfase	n.v.t.	€ ?
Ramingen:		
Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ n.t.b.	€ n.t.b.	€ n.t.b.
Risico	Dekking Risico	
€ ?.	?	

Instrumenten

Waar voorgenomen subsidie totaal 1,5mln invullen?

Partners

De gemeente Grave, Bouwbedrijf Roelofs & Haase, Orde van de Kapucijnen

Waar willen we naar toe?

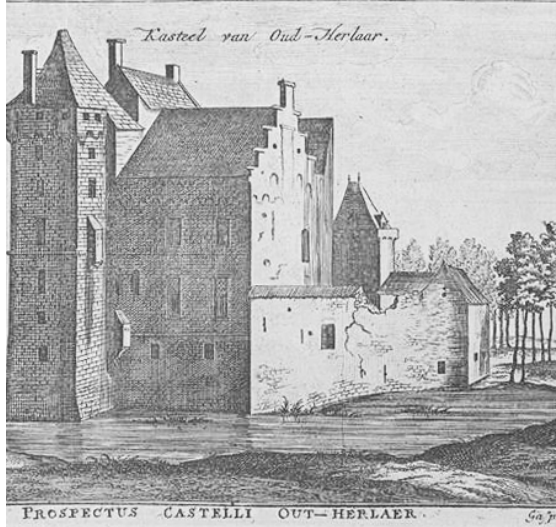
De Kapucijnen wonen niet meer in het klooster en inmiddels is bouwbedrijf/ontwikkelaar Roelofs & Haase eigenaar van beide kloosters. Het Vincentiuskerkje is eigendom van de gemeente Grave en fungeert als kunstkerkje met exposities en uitvoeringen. De Kapucijnen, gemeente Grave en Roelofs & Haase hebben samen met de provincie een ontwikkelperspectief 'Stapvoets Verblijven' geformuleerd.

De ideeën voor nieuwe functies zijn bepaald en onderzocht op haalbaarheid: wonen met zorg (Redemptoristinnenklooster), zorg met wonen (Emmausklooster) en ontmoeting tussen functies en doelgroepen (Vincentiuskerkje), aangevuld met recreatie & toerisme (bijvoorbeeld tiny-hotels). De samenhang van de drie-eenheid wordt gezocht in synergie in functies, in samenwerking en in fysieke vorm (openbare ruimte). Het ontwikkelplan vormt de basis voor het investerings- en participatiebesluit van de provincie.

Waar staan we nu?

De verkenning is gereed, GS hebben in oktober 2017 een principebesluit genomen om te investeren in de kloosters en hun tuinen. In 2018 loopt de contractfase waarin een samenwerkingsovereenkomst en subsidiebeschikking wordt voorbereid.

Oud Herlaer in Sint-Michielsgestel

Wat betekent het voor Brabant?

Oud Herlaer in Sint-Michielsgestel heeft een geschiedenis van bijna 1000 jaar. In de tijd dat Vught een marktplaats was met tol- en muntrecht wordt een motte gebouwd in het beekdal van de Dommel. In de 14^e eeuw wordt de motte omgebouwd tot een ronde waterburcht, daarna omgevormd tot een landgoed en uiteindelijk grotendeels gesloopt in de 18^e eeuw. Prominente eigenaren en bewoners zijn de families Van Loon, Van Horn en De Merode.

Dankzij haar rijke en bijzondere geschiedenis en haar ligging in het landgoederenlandschap rondom 's-Hertogenbosch, is het de uitgelezen plek om het verhaal van Bestuurlijk Brabant te vertellen. De ruimtelijke ontwikkelingen in en

CUNTEL
BRABANT

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in Uitvoering	2018	€ 0

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 172.500	€ 0	€ 0

Risico	Dekking Risico
€ 0	

Instrumenten

Bijdrage vanuit cultuur in de saneringskosten.

Partners

Groenontwikkelingsfonds Brabant, Brabants Landschap

rond Oud Herlaer bieden kansen voor behoud, versterking en duurzaamheid van de archeologische en cultuurhistorische waarden.

Projectinitiatief

Brabants Landschap is sinds 2017 eigenaar van Oud Herlaer en de omliggende gronden. De gronden maken deel uit van het Natuurnetwerk Brabant en Oud Herlaer wordt herbestemd en ingericht tot buitenmuseum. De sanering van de voormalige slotgracht was voorwaarde bij de verkoop.

Om het verhaal van het kasteel Oud Herlaer beter beleefbaar te maken was een duidelijke verwijzing naar haar verleden nodig, vanuit cultuurhistorisch en archeologisch perspectief is de sanering gecombineerd met het herstel van de slotgracht.

Waar staan we nu?

In het voorjaar van 2018 zijn erfgoedmiddelen beschikbaar gesteld voor de sanering en het herstel van de gedempte gracht rondom Oud Herlaer en is de uitvoering gestart. Inmiddels wordt Oud Herlaer weer omgeven door een gracht als verwijzing naar de oude Motteburcht.

Raadhuis Waalre

in Waalre

Betekenis voor Brabant

Op zich heeft het raadhuis vooral betekenis voor de gemeente, hoewel het een rijksmonument is en daarmee per definitie ook van rijks- en in het verlengde daarvan van provinciaal belang is. Het raadhuis is echter geen icoon voor Brabant in de normale zin van het woord om (een van de) Brabantse verhaallijnen, zoals omschreven in het Beleidskader erfgoed 2016-2020 goed te kunnen blijven vertellen. Ook geen icoon op Brabantse schaal (wel een icoon op Waalrese schaal) in ruimtelijke of landschappelijke zin. Maar in ander opzicht is het wel een Brabants icoon: een icoon van opstandingskracht tegen de zogenaamde 'aanslag op de democratie'. Dit betreft de aanslag die in Waalre in 2012 heeft plaatsgevonden, waardoor het Waalrese gemeentehuis inclusief het oude >>

CUNNEEL
BURGOLF

Facts & figures

Status

Uitvoering

Looptijd tot

Boekwaarde

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Expl. Saldo

Risico

Dekking Risico

Instrumenten

Subsidie

Partners

Gemeente Waalre

raadhuis dat rijksmonument is door brand zijn verwoest. Alleen de muren van het oude raadhuis zijn overeind blijven staan, maar die worden nu fier opgenomen in het nieuwe gemeentehuis. Gevolg is dat het raadhuis zijn monumentale status kan blijven behouden en het verleden (met al zijn positieve associaties en emotionele betekenissen) nog goed af te lezen blijft in de nieuwbouw. En wat ook goed bij Brabant past: het gevoel van onderlinge verbondenheid en solidariteit, zodat provinciale participatie bij de herbouw in de rede ligt. Al met al de betekenis voor Brabant van dit specifieke project: een icoon van Brabantse opstandingskracht en onderlinge samenwerking, Brabanders gaan niet bij de pakken neerzitten en schieten elkaar te hulp als het nodig is.

Waar gaan we naar toe?

Naar een multifunctioneel gemeentehuis, waar ook plaatselijke verenigingen gebruik van maken en waarvan de indeling desgewenst bij eventuele latere herbestemming makkelijk aangepast kan worden. Onderdeel van de

verbouwing is het behoud van de overgebleven buitenmuren van het oude raadhuis dat rijksmonument is. Aldus blijft de rijksmonumentale status van het pand behouden. Uit bouwkundig onderzoek is gebleken dat het behoud van die buitenmuren mogelijk is. Officiële opening van de nieuwbouw is voorzien voor voorjaar 2018.

Waar staan we nu?

Eind 2017 is het nieuwe gebouw opgeleverd en in gebruik genomen. De oude gevel van het raadhuis is daarbij mooi geïncorporeerd. Voorjaar 2018 is het multifunctionele gebouw door de Commissaris der Koning officieel geopend en juni 2018 is de subsidievestigingsbeschikking genomen, waarmee dit project van de erfgoedfabriek geheel is afgewikkeld.

RAAD
EINDHOVEN

Bergoss Fabriek

in Oss

CUNIEL
BURGOLD

Wat is de betekenis voor Brabant?

Het Bergosscomplex was een tapijfabriek en was een icoon voor de maakindustrie van Brabant. Ruim 120 jaar lang verschaftte Bergoss werkgelegenheid in de regio Oss. Op het terrein resteren nog drie karakteristieke objecten uit die tijd: het hoofdgebouw, de kantoorvilla die ooit directiekantoor was en een gevel met zaagtandvormige sheddaken met staalconstructie. Het terrein meet in totaal 5 hectare.

Waar willen we naar toe?

Al in de jaren '90 werd gestart met de herontwikkeling van het gehele Bergoss complex. Op een deel van het terrein staat nu een woonwijk en in het hoofdgebouw is een hotel gevestigd.>>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering (onderdeel kantoorvilla is afgewikkeld)	2019	€ 0

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 0	€ 0

Risico

Dekking Risico

Instrumenten

Partners

Patrimonium BV, Gemeente Oss

Samen met een particuliere eigenaar heeft de provincie het directiekantoor herontwikkeld. De kantoorvilla is prachtig hersteld en heeft een moderne kantoorfunctie gekregen. De kantoorvilla is in 2014 herontwikkeld en sinds maart 2015 helemaal verhuurd (twee woningen, een advocatenkantoor en een assurantiëkantoor).

De sheddaken, waarvan nu alleen de dakspanten en de gevels nog aanwezig zijn, worden soms voor evenementen gebruikt. De gemeente is in overleg met projectontwikkelaars voor een goede herbestemming.

Waar staan we nu?

Aangaande het directiekantoor: het provinciale aandeel van 1/3 eigendom is eind 2017 marktconform (op basis van taxaties) verkocht en overgedragen aan de andere particuliere eigenaar. Daarmee is een eind gekomen aan de betrokkenheid van de erfgoedfabriek bij de kantoorvilla.

Aangaande de sheddaken: die worden herbouwd waarbij behoud van erfgoed en duurzame herbestemming de leidende criteria zijn. Nadat eerder betrokken projectontwikkelaars zich hebben teruggetrokken, is de gemeente met een nieuwe partij in gesprek gegaan. Najaar 2018 wordt een subsidieverzoek ingediend voor de realisatie van een MKB-bedrijf, zes grondgebonden woningen en een publiek toegankelijke stadstuin. De typerende zaagtandstructuur van de voormalige fabriek en de huidige spantrestanten komen op architectonisch bijzondere wijze tot uitdrukking in de nieuwbouw die gaat plaatsvinden.

Brouwhuis

in Breda

CUNIEEL
BREDAD

Betekenis voor Brabant?

De industriële bierbrouwerij 'De Drie Hoefijzers is één van de meest kenmerkende panden in Breda met een rijke historie. Het ensemble van kantoor, fabriek en schoorsteen is een uniek voorbeeld van een industriële ontwikkeling in de spoorzones die kenmerkend was voor de opkomende industrie van Brabant. Daarnaast is het complex van belang als onderdeel uit van de gebiedsontwikkeling van de Spoorzone Breda onder de noemer "Via Breda". Brouwhuis draagt als dynamisch milieu voor wonen, werken en horeca bij aan het doel van de spoorzone Breda om de stad en regio op de (inter)nationale kaart te zetten. >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	2037	€ 1.227.292
Ramingen:		
Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 1.227.292	€ 0
Risico	Dekking Risico	
€ 111.950	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf	
Instrumenten		
Geldlening		
Partners		
TTRR (eigenaar), NRF, Gemeente Breda		

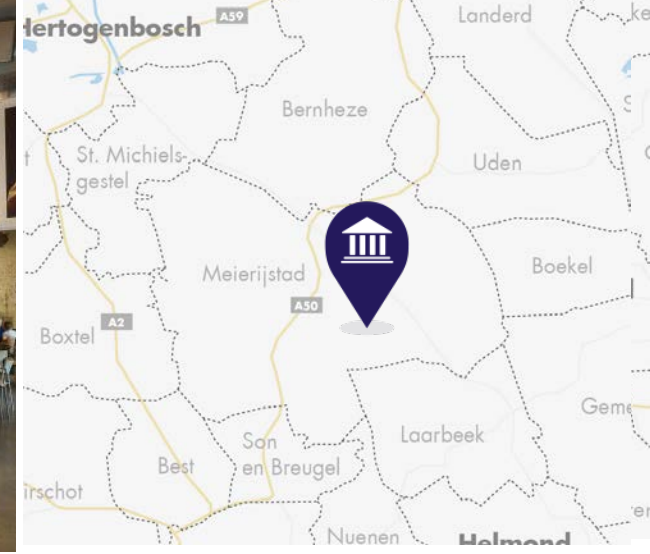
Waar willen we naar toe?

Na de eerste fase waarin de linker- en rechtervleugel zijn herontwikkeld, is initiatiefnemer en eigenaar TTRR aan de slag gegaan met het grootste en oudste middenstuk. De insteek is multifunctioneel met kantoorruimten, horeca en appartementen. Het gebouw met zijn uitstaling en stedelijke (horeca)voorzieningen blijkt zeer aantrekkelijk voor het creatieve / innovatieve MKB als architecten, internetbedrijven en ontwerpers en stedelijke huurders. Het brouwhuis geeft hiermee de herontwikkeling van de zuidelijke station zone van Breda een volgende impuls. Door de commerciële en maatschappelijke functies is het gebouw dan (deels) toegankelijk en beleefbaar voor het publiek en zo van dichtbij te bewonderen.

Waar staan we nu?

Na gezamenlijke afstemming en samenwerking hebben het NRF, gemeente Breda en provincie besloten samen € 4,11 mln. uit te lenen onder gelijke voorwaarden. Op 27 oktober 2016 hebben GS ingestemd met de investering van € 1,37 mln. uit de middelen van uit het Ontwikkelbedrijf. Alle overeenkomsten zijn getekend, waarop de hypotheekakte kon worden gepasseerd. Eind 2017 is het gerestaureerde en vernieuwde verbouw opgeleverd, het gebouw is nu volop in gebruik.

CHV-terrein

in Meierijstad - Veghel

Betekenis voor Brabant?

Het CHV-complex vertegenwoordigt het verhaal van de ontwikkeling van het Brabantse boerenbedrijf. De Coöperatieve Handelsvereniging (CHV) was de commerciële tak van de Noord-Brabantse Christelijke Boerenbond (NCB). Door de vestiging van de CHV groeide Veghel uit tot het grootste centrum van de food- en voedingsindustrie van Brabant en zelfs Nederland.

Waar willen we naar toe?

De provincie investeert in de CHV vanwege het belang van dit verhaal, maar ook vanwege de bijzondere kwaliteit van de gebouwen en locatie. >>

CUNIEL
BFGOLD

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	2024	€ 5.106.505

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 5.106.505	€ 0

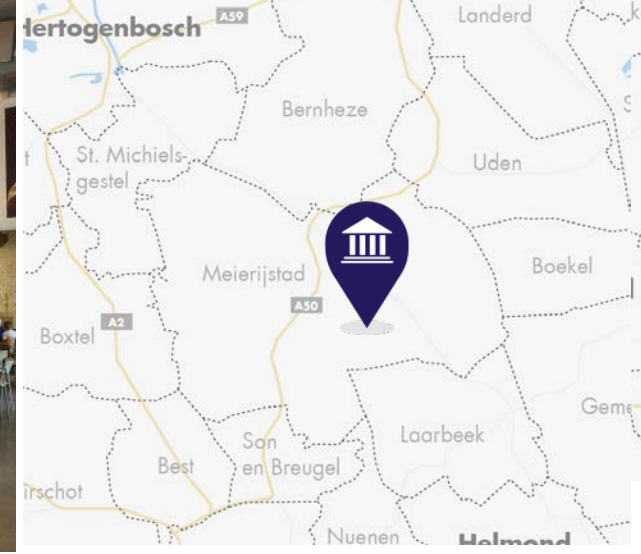
Risico	Dekking Risico
€ 1.000.000	Erfgoed

Instrumenten

Geldlening
Eigendom (ca 11%)
Subsidie (Erfgoed)
Reservering investering

Partners

Noordkade Ontwikkeling BV, Gemeente Meierijstad

Bovendien draagt de herbestemming tot regionaal Leisure, cultuur en Foodcentrum er aan bij om Brabant een van de meest aantrekkelijke en innovatieve regio's van Europa te maken. De plannen sluiten aan op de ambitie van gemeente Meierijstad om de kern Veghel met een 2^e centrum aantrekkelijker te maken. Noordkade Ontwikkeling BV (zusterbedrijf van Bouwbedrijf Van de Ven) is de herontwikkeling in 2008 gestart. De gemeente heeft de herontwikkeling ruimtelijk mogelijk gemaakt en heeft haar culturele instellingen in het complex geplaatst. De provincie is later bij deze (her)ontwikkeling aangesloten. Provincie en Noordkade Ontwikkeling zijn eind 2014 een samenwerking overeengekomen tot december 2019, met een mogelijke verlenging van twee jaar

De provincie heeft voor €2,6 mln. een beperkt deel van de CHV-gebouwen aangekocht. Deze gebouwen hebben de hoogste cultuurhistorische waarde en vormen de entree tot het cultuur- en het foodcluster. Met een subsidie van €1,1

mln. is geïnvesteerd in de toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van het complex. Verder is een marktconforme lening verstrekt van € 3 mln. voor investeringen die het food- en cultuurcluster economisch sterker maken.

Noordkade Ontwikkeling trekt de herontwikkeling en exploitatie. De provincie helpt het cluster als dit bijdraagt aan haar beleidsdoelen.

Waar staan we nu?

Medio 2017 is CHV Noordkade uitgegroeid tot een bruisend 2^e centrum van Veghel en regionale hotspot. De monumentale Wiebenga-silo is gerestaureerd en heeft een nieuwe functie als galerij en restaurant. Het cultuurcluster met cultuureducatie, podia, jongerencentrum, toneel- en muziekgroepen, techniekclub voor de jeugd blijft zich ontwikkelen.>>

NOORDKADE
ONTWIKKELING

De Leisure-functie is zeer succesvol met café, bioscoop, restaurants en escaperooms. In 2017 is één van de silo's omgebouwd tot spannende attractie. In de "Proeffabriek" experimenteren Jumbo Foodmarkt en kleinere winkels met een vernieuwend aanbod van producten, beleven, leren en proeven.

Met dit aanbod raakt Noordkade ook steeds meer als evenementenlocatie in trek. Gemiddeld ontvangt Noordkade 80.000 bezoekers per week. Al deze bezoekers komen in aanraking met het verhaal van CHV en innovatief Brabant. De rondleidingen van museum Siemei én de Expo van de Erfgoedfabriek gaan daar specifiek op in.

Op dit moment wordt hard gebouwd aan een nieuwe theaterzaal van 450 zitplaatsen. Januari 2018 zullen alle theaterfuncties van Veghel naar Noordkade zijn verplaatst. Behalve voor het culturele programma, wordt de zaal ingezet voor commerciële evenementen.

Op de middellange termijn ziet Noordkade Ontwikkeling nog meer grote investeringen voor zich (silo-opbouw, herbestemming NPF-toren, kade/route naar het centrum of een hotelfunctie). Het nu nog ongebruikte leningdeel van € 0,5 mln. kan hiervoor worden inzet.

Voor succesvolle herbestemming moet CHV Noordkade zich blijven vernieuwen en verdiepen. Om dat te bereiken wordt de samenwerking tussen het Foodcluster en cultuurcluster verstevigd. Naast het 2-jarlijkse evenement Fabriek Magnifique worden ook kleinere evenementen gezamenlijk opgepakt. In het kader van het eeuwfeest CHV in 2018 wordt een programma ontwikkeld voor deelname aan het themajaar We Are Food en Europees jaar van cultureel erfgoed.

De Ploeg

in Bergeijk

Betekenis voor Brabant?

Weverij de Ploeg te Bergeijk was een fabriek waar op idealistische wijze werd gewerkt, met de productie van handdoeken. Het bedrijf maakte later vooral decoratieve stoffen, vooral gordijn- en meubelstoffen, die als Ploegstoffen zeer bekend werden. De Ploeg is het enige industriële complex dat de architect Gerrit Rietveld samen met de tuinarchitect Mien Ruys heeft gerealiseerd. De eenheid fabriek en tuin is uniek. De Ploeg is een "internationale mijlpaal in de modernistische fabrieksarchitectuur" (De Bosatlas van het cultureel erfgoed, Groningen 2014). >>

CULTUUR
ERFGOED

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Afgewikkeld	2017	€ 2.500.000 (niet via Ontwikkelbedrijf)

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 0	€ 0

Risico	Dekking Risico
€ 0	

Instrumenten

Investering (subsidie)
2,5 miljoen

Partners

Brunsv BV, Gemeente Bergeijk,
Nationaal Restauratiefonds

Waar willen we naar toe?

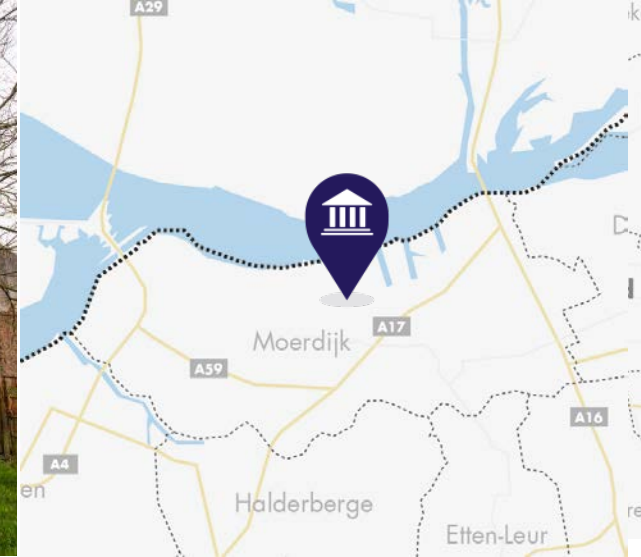
De vorige eigenaar, de Eindhovense woningbouwcorporatie Wooninc., wilde in overleg met gemeente en provincie komen tot een passende invulling van de voormalige weverij in een uniek monumentaal gebouw. Deze invulling zou moeten aansluiten bij de 'kunstzinnigheid' en het 'design' die zo kenmerkend waren voor de producten van de weverij de Ploeg. Er is een koper gevonden in het Bergeijkse bedrijf Bruns BV, inrichter van musea, informatiecentra, science centra en maker van presentatiemodellen/ blowups. Deze koper is intussen eigenaar en heeft het Ploeggebouw totaal gerenoveerd en bedrijfsklaar gemaakt. Ook de tuin heeft een renovatie ondergaan en komt deels voor publiek gebruik beschikbaar (publiek toegankelijk en deels benut als gemeentelijk evenemententerrein).

Waar staan we nu?

Het Ploeggebouw is dankzij provinciale subsidie (april 2016 verleend op basis van een eerdere investeringsbeslissing van oktober 2015) en via een lening aan de eigenaar door het Nationaal Restauratiefonds

gerenoveerd, op basis van een gemeentelijke omgevingsvergunning die met intensieve betrokkenheid van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed tot stand is gekomen. Bruns BV is december 2016 naar het nieuwe pand verhuisd. Ook het park is gerenoveerd. In het Ploeggebouw is een bezoekerscentrum dat, afgezien aan eigen Brunsproducten, aan Rietveld & Ruys is gewijd. Er is sinds het voorjaar 2017 een definitief bestemmingsplan ten behoeve van het realiseren van vijf woningen op het voormalige Ploegterrein, nodig om de businesscase voor de ondernemer rond te krijgen (zonder de voorziene verkoop van die vijf woningbouw kavels zou de aankoop, eigendomsoverdracht en renovatie niet plaatsgevonden hebben). De woningbouw is najaar 2017 gestart. Op 10 mei is het nieuwe complex officieel geopend door gedeputeerde Henri Swinkels en de burgemeester van Bergeijk, mevr. Arinda Callewaert-de Groot. Eind 2017 heeft de definitieve subsidie vaststelling plaats gehad, waarmee dit project het allereerste is dat door de erfgoedfabriek is afgewikkeld, waarmee een einde gekomen is aan haar betrokkenheid bij De Ploeg.

Fort Sabina

in Moerdijk

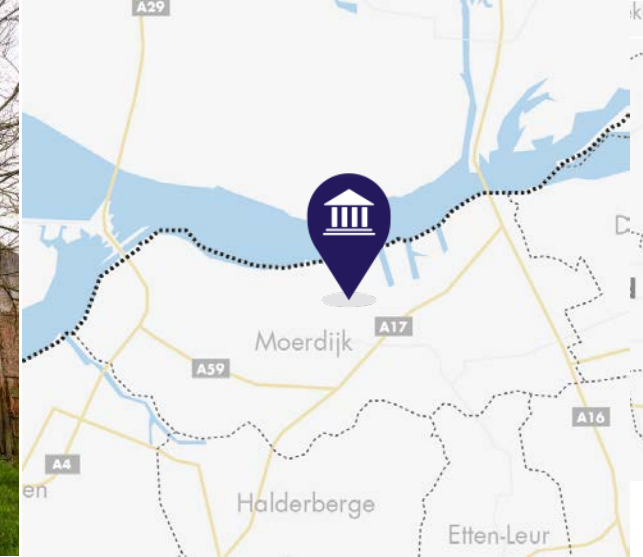
CUNIEL
BURGOLD

Betekenis voor Brabant

Fort Sabina Henrica is een voormalig fort bij Willemstad met een kazerne, remises, kruitmagazijnen en geschut emplacements en maakt onderdeel uit van de Zuiderwaterlinie. Tot in de jaren '50 en '60 van de 20e eeuw werd het fort gebruikt als munitieopslagplaats, maar in 1977 werd het verkocht aan de gemeente Fijnaart en Heijningen, die het in 1981 verkocht aan Staatsbosbeheer. Het terrein sluit aan bij het natuurgebied Sint Antoniegorzen. >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	n.v.t.	€ 0
Ramingen:		
Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 1.500.000	€ 0	€ 0
Risico	Dekking Risico	
€ 0		
Instrumenten		
Subsidie		
Partners		
Gemeente Moerdijk, Stichting Fort Sabina, Staatsbosbeheer		

Waar willen we naar toe?

In 2016 is het Ontwikkelplan Fort Sabina opgesteld door Stichting Fort Sabina, gemeente en provincie. De ontwikkelingsmogelijkheden zijn beperkt door de ligging van het fort in het Natuur Netwerk Brabant. Het ontwikkelplan zet in op een betere bereikbaarheid van het fort en een sober herstel van het fort tot casco met basisvoorzieningen voor o.a. goede horeca, kleinschalige werkruimten en tentoonstellingsruimten. Aan het fort wordt een nieuwe laag toegevoegd om de cultuurhistorische essenties te versterken en het fort te positioneren binnen de Stelling van Willemstad/ Zuiderwaterlinie.

De huidige exploitant richt zich op culturele evenementen en (groeps)activiteiten voor o.a. families en bedrijven. Door verbetering van de gebruiksmogelijkheden van het fort kunnen de activiteiten op het fort worden uitgebreid.

Waar staan we nu?

In het najaar van 2016 heeft GS zich positief uitgesproken over het ontwikkelplan en €1,5 mln. gereserveerd voor een niet revolverende investering voor de basisonderdelen uit het ontwikkelplan. Op basis van deze investeringsbeslissing zijn gemeente, stichting Fort Sabina.nl en provincie gestart met de uitwerking van het ontwikkelplan. De eerste onderdelen uit het ontwikkelplan worden uitgevoerd. Focus ligt bij het verbeteren van de toegankelijkheid van het fort door aanleg van parkeerterrein buiten het fort en de herinrichting van het entreegebied. De uitvoering hiervan start in najaar 2018. In het voorjaar van 2018 is de keuken in de kazerne vernieuwd. Het fort wordt, mede dankzij de horeca, steeds door meer mensen bezocht.

Om de rollen en betrokkenheid van partijen te bestendigen wordt in najaar 2018 de samenwerkingsovereenkomst ondertekend.

RAAD
MOERDIJK

Klooster Mariadal in Roosendaal

COUNCIL
BRABANT

Betekenis voor Brabant?

Mariadal was een opleidingsinstituut voor Brabantse zusteronderwijzeressen. In die functie is het klooster van grote maatschappelijke betekenis geweest. De zusters van Franciscanessen verlieten Mariadal eind 2011. Behalve het klooster omvat het complex ook een kapel en een tuin. Het terrein meet in totaal 4,3 hectare. In oktober 2013 is het klooster overgedragen aan de Provincie. Het kloostergebouw en de bijbehorende tuin zijn rijksmonument. Voor het religieuze verhaal van Brabant wordt dit complex nu aangeduid als een `need`. >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in ontwikkeling	2019	€ 0

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 0	€ 0

Risico	Dekking Risico
€ 0	

Instrumenten

Eigendom (100%), huurovereenkomsten

Partners

Gemeente Roosendaal

Waar willen we naar toe?

Samen met de gemeente Roosendaal is de Provincie op zoek naar een 'zielvolle' herbestemming van dit monumentale erfgoed. In 2017 is met de BVR Groep een ontwikkel- en verkoopovereenkomst gesloten. Nadat de nieuwe bestemming is gerealiseerd zal het complex worden overdragen aan een nieuwe eigenaar. De vigerende planning gaat uit van een overdracht eind 2019. Mariadal kende reeds vele gebruikers op basis van tijdelijke contracten. Dat voorkwam leegstand en stimuleerde maatschappelijk rendement. De gebruikers zijn veelal lokale verenigingen en Stichtingen.

Waar staan we nu?

In december 2017 is het 'Verkoop in Dialoog' proces succesvol afgerond. De gemeenteraad heeft eind 2017 het college van B&W opgedragen om het plan Mariadal "Hortus Conclusus, Wending naar een nieuw wereld" in overleg met de provincie door ontwikkelaar te laten uitwerken en een bestemmingsplanprocedure voor te bereiden. Ook heeft de gemeenteraad ingestemd met een bijdrage van €0,45 mln. Eind 2018 zal volgens de huidige planning het ontwerpbestemmingsplan gereed zijn.

De Provincie blijft tot en met onherroepelijk bestemmingsplan verantwoordelijk voor het tijdelijk gebruik en beheer en onderhoud. Het klooster blijft in gebruik door de huidige huurders en voor onder andere kleinschalige concerten en toneelvoorstellingen in de kapel, filmopnames, huwelijksvoltrekkingen, fotorapportages, en de jaarlijkse Mariadal-meeting van de gemeente.

KVL Leerfabriek in Oisterwijk

CUNIEL
ERFOED

Wat betekent het voor Brabant?

Leerfabriek KVL in Oisterwijk is een van de iconen waar de verhaallijn innovatief Brabant beleefd kan worden. Het KVL-fabriekskomplex dateert uit 1916. KVL werd in de jaren '30 de grootste lederfabrikant van Europa. Tot ver in de jaren tachtig behoorde KVL nog tot één van de tien grootste lederfabrieken van Europa en was de fabriek van economisch belang voor heel Brabant. Sinds 2000 is de fabriek gesloten. Het KVL-complex bestaat uit zeven gebouwen en ligt naast het spoor. De provincie werd eigenaar van 5 cultuurhistorisch waardevolle gebouwen met de grond die daarbij hoort (3 hectare). De gemeente Oisterwijk werd eigenaar van het overige deel (8 hectare) en ontwikkelt hier woningen. >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	2047	€ 1.320.677

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 1.320.677	€ 0

Risico	Dekking Risico
€ 245.896	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf

Instrumenten

Geldlening

Partners

Gemeente Oisterwijk , Stichting Boei, EKWC, Huurders

Leerfabriek KVL wordt een plek van 'ontmoeten en inspireren' voor ondernemers en organisaties met creatieve, ambachtelijke en innovatieve ideeën. Het wordt een bruisende 'community' van bedrijven en instellingen die kennis uitwisselen en elkaar versterken.

Waar willen we naar toe?

Met de aanschaf van het terrein ging de provincie voor het eerst het avontuur aan om een herontwikkeling van een erfgoedcomplex in eigen beheer te verrichten. Met de rijke geschiedenis als basis is destijds voor het concept "de ambachtsplaats voor creativiteit" gekozen. Dit concept wordt nu elke dag meer werkelijkheid. Alle Rijks monumentale gebouwen op het KVL terrein zijn volledig verbouwd en verhuurd. De huurders passen binnen het concept. Door de transparante manier waarop de gebouwen verbouwd zijn ademen de gebouwen een open karakter waarbij zichtbaar is wat de huurders voor activiteiten ontplooiën.

Door de aanwezigheid van vooral "Bij Robert" als bakker en het "EKWC" als kunst werkplaats zijn toonaangevende publiekstrekkingen op het gebied van het uitvoeren van een ambacht op het KVL terrein gevestigd.

Door de aanwezigheid van House of Leisure en Visit Brabant vestigen steeds meer bedrijven gericht op de vrijetijdseconomie zich op KVL. Kafee van Leer is gestart onder verantwoordelijkheid provincie en is nu overgedragen aan een derde partij welke het kafee voor eigen rekening en risico draait. Het kafee is vanaf 1 maart 2018 verhuurd. Hierdoor is een unieke levendige plek ontstaan van medewerkers van bedrijven en consumenten. Door de aantrekkelijkheid van de gebouwen worden ook de woningen rond de gebouwen snel afgenomen en daardoor sneller dan verwacht gebouwd. Met de snelle ontwikkeling van de woningbouw en de uitbreidende groep huurders wordt KVL steeds meer een ontmoetingsplaats en wordt het oude fabrieksterrein met het centrum van Oisterwijk verbonden. >>

Waar staan we nu?

Alle Rijksmonumenten zijn verbouwd en alles is verhuurd of loopt een optie op. Het leerlokaal heeft de provincie verkocht aan BOEi. Voor de gebouwen waar EKWC in gehuisvest is proberen we eerder dan verwacht de verkoop te effectueren. Mogelijk dat de provincie t.b.v. deze verwerving door EKWC aan EKWC een geldlening verschaft. Voor de overige gebouwen “het hoofdgebouw, het U gebouw, het ketelhuis en de brandweer garage” is een verkoopprocedure gestart en succesvol doorlopen. In totaal heeft de provincie 7 plannen mogen ontvangen van meerdere partijen om serieus mee te doen aan de verkoopprocedure. Van deze 7 plannen heeft de selectiecommissie 4 plannen geselecteerd die de verdere procedure hebben doorlopen. De beoordelingscommissie heeft de kopende partij geselecteerd aan de hand van het kwalitatieve plan in combinatie met de geboden prijs. GS heeft per 1 juni deze gebouwen aan Polimeks verkocht volgens het advies van de beoordelingscommissie op de onderdelen van het beste plan qua concept, versterken en

beleven van de cultuurhistorie en duurzame exploitatie in combinatie met het hoogste financiële bod.

Met de gemeente Oisterwijk is de Samenwerkingsovereenkomst beëindigd en zijn de gronden definitief verdeeld. Het KVL project kan voor de provincie worden afgerond zodra de volgende zaken zijn afgerond:

- Het verkopen van de EKWC gebouwen aan EKWC;
- Het overdragen van de gedenknaald.

Alle inhoudelijke doelstellingen zijn gehaald en ook de financiële doelstelling wordt naar verwachting ingevuld.

Mariënkhage

in Eindhoven

COUNCIL
EINHOVEN

Betekenis voor Brabant?

Het Erfgoedcomplex Mariënkhage bestaat uit het klooster Mariënkhage, de Paterskerk, het voormalige gymnasium Het Augustinianum, het internaat, de studentenkapel en de kloostertuin. De panden staan momenteel leeg of kennen een tijdelijk gebruik. Mariënkhage is een historische en bijzondere plek in de binnenstad van Eindhoven. In de middeleeuwen stond hier een motte, later een kasteel, net buiten het dorp, aan de Dommel. Later werd hier een klooster gebouwd, op de fundamenten van het kasteel. Voor het cultuurhistorische verhaal van Brabant is dit klooster als een `must` geduid. >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in ontwikkeling	2047	€ 4.800.000

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 4.800.000	€ 0

Risico	Dekking Risico
€ 0	

Instrumenten

Geldlening
Garantstellingen
Subsidie (Erfgoed)

Partners

DELA, Gemeente Eindhoven
NRF, Paters Augustijnen

Waar willen we naar toe?

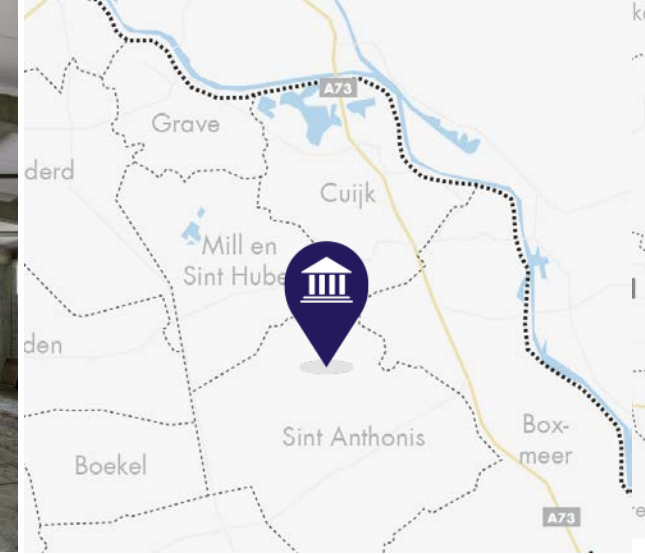
Uitvaartorganisatie DELA wil de Paterskerk, de studentenkapel, het internaat en het Augustinianum herontwikkelen tot Domus DELA. De Paterskerk en de studentenkapel zullen gebruikt worden als ceremoniehuis voor vieringen van geboorte, huwelijken, maar ook voor uitvaarten. De overige gebouwen zal DELA herontwikkelen tot een congrescentrum met hotelfaciliteiten. De gemeente zal de Kanaalstraat, waaraan het complex ligt, opwaarderen. De kloostertuin wordt semi-openbaar en zal worden verbonden met de groenstroken langs de Dommel en het centrum van Eindhoven. Daarnaast zal DELA ook de gebouwen van het klooster aankopen. Voorsnog maken deze gebouwen geen onderdeel uit van de herontwikkeling, van het plan Domus DELA.

Waar staan we nu?

Partijen, DELA, gemeente, paters en provincie hebben in onderling overleg de business case voor DELAmond begin 2016 sluitend gemaakt. Voor de provincie was het daarbij van belang dat het gehele Erfgoedcomplex uiteindelijk in één hand komt en blijft. DELA heeft het klooster zelf ook aangekocht. Op basis van de sluitende business case heeft GS en de gemeenteraad van Eindhoven medio 2016 een positief besluit genomen over de benodigde financiële bijdragen, (subsidies, leningen) en bijbehorende voorwaarden. Momenteel werken partijen de besluiten uit in leenovereenkomsten, beschikkingen, garanties, ontwerpen, omgevingsvergunning, etc. De werkzaamheden aan het complex zijn inmiddels gestart.

De inzet van de provincie richt zich op het haalbaar maken van het ontwikkelconcept en de businesscase om de herontwikkeling van Mariënhage samen met haar partners `mogelijk te maken`. Vervolgens wil de provincie er voor zorgen dat het Verhaal van dit Erfgoed van Brabant (religieus, bestuurlijk en bevochtend) goed verteld kan en zal worden.

MOB-complex Wanroij

in Sint Anthonis

Betekenis voor Brabant?

Het MOB-complex nabij Wanroij werd tijdens de Koude oorlog gebouwd als magazijn ten behoeve van een snelle mobilisatie van militairen bij een opmars van de Sovjet-Unie. In die tijd kende Nederland nog circa honderd andere van dit soort complexen. Opvallend veel hiervan stonden in Brabant. Met het einde van de Koude Oorlog werden de complexen afgestoten.

Waar gaan we naar toe?

In 2011 kocht de provincie het terrein om het in te richten als herinneringspark van de Koude Oorlog. Het herinneringspark voor de Koude Oorlog, samengesteld door de beeldend kunstenaars Albert Kliest en Rob Moonen, is in de weekenden open voor publiek. >>

COUNCIL
BRABANT

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	2019	€ 2.500.000

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 150.000	€ 2.650.000	€ 0

Risico	Dekking Risico
€ 0	n.v.t.

Instrumenten

Investing van 2,5 miljoen

Partners

MTM -Gemeente Sint Anthonis

Bezoekers kunnen hier de Koude Oorlog beleven door een wandeling te maken langs de tijdlijn van de koude oorlog, een soundscape van Strijbos & Van Rijswijk te betreden, filmbeelden van de koude oorlog te bekijken en de spanning van de wapenwedloop tussen oost en west te ervaren. Zie voor nadere informatie www.coldwar.nl. De huurder van het MOB-complex draagt zorg voor de openstelling en het beheer van het herinneringspark.

CUIJK
BURGOLD

Waar staan we nu?

In 2015 is de renovatie en inrichting afgerond en in november is het herinneringspark geopend. Het herinneringspark is nu toegankelijk voor publiek. Om het herinneringspark te verbinden aan het toeristisch-recreatief netwerk is samenwerking gezocht met het regionaal bureau voor toerisme Land van Cuijk. Het herinneringspark is opgenomen in het toeristische magazine 'Land van heerlijke ontmoetingen' en de website van de regio.

Met de openstelling van het herinneringspark komt het project in de beheer- en exploitatie fase en wordt overgedragen aan de beheer organisatie van Projecten & Vastgoed. In 2018 worden de afspraken over de beheer- en onderhoudswerkzaamheden die MTM uitvoert op het MOB-complex en de huurovereenkomst bestendigd.

Moederhuis Franciscanessen in Dongen

Betekenis voor Brabant?

De zusters Franciscanessen zijn een van de oudste congregaties van Nederland. Het Moederhuis was het beginpunt voor onderwijs en opvoeding voor Brabantse meisjes. De meisjes, pensionaires genoemd, werden intern opgeleid om les te kunnen geven in het lager en middelbaar onderwijs, maar ook aan de kweekschool (een opleiding voor onderwijzers). Het klooster, waarvan het oudste deel uit 1801 stamt, is sinds de jaren tachtig een woonplek voor bejaarde zusters. Vanwege dit verhaal behoort het klooster tot een `must` als het gaat om het religieuze verhaal van Brabant. Nu veel zusters een hoge leeftijd hebben bereikt, wordt het Moederhuis omgezet in een woon-zorgcomplex. >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in ontwikkeling	2020	€ 1.154.141

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 82.460	€ 1.236.601	€ 0

Risico	Dekking Risico
€ 0	

Instrumenten

Eigendom (50%)

Partners

Congregatie Franciscanessen,
Gemeente Dongen, Stichting Mariaoord

COUNCIL
BRABANT

Waar willen we naar toe?

De provincie investeert samen met de Congregatie Franciscanessen in de herontwikkeling van het Moederhuis in Dongen. Het gaat daarbij om het afronden van een al in gang gezette transitie van klooster naar woon-zorgcomplex. Congregatie en provincie zijn ieder voor 50% eigenaar en investeren naar rato in het herontwikkelingstraject. Na afronding van de transitie wordt gezocht naar een nieuwe eigenaar voor het dan als woon-zorgcomplex functionerend voormalig klooster. De verwachting is dat het complex verkocht kan worden voor minstens het bedrag dat per saldo geïnvesteerd is.

De betrokken partijen werken op dit moment aan het vernieuwende zorgconcept van 'Community Care'. Community Care komt er op neer dat mensen met een beperking de zorg ontvangen van een brede gemeenschap om hen heen. Het concept biedt een veilige en sfeervolle woon- en leefomgeving voor kwetsbare ouderen die in een beschermde omgeving moeten wonen. Het moederhuis en het kloostergebied zijn geschikt voor dit concept.

De congregatie heeft eind 2017 het provinciaal aandeel in de kapel terug gekocht door gebruik making van hun recht van terugkoop. Zij nemen zelf het voortouw in de keuze van investeerders c.q. nieuwe eigenaren voor het complex waarbij invulling wordt gegeven aan de afspraken in de participatieovereenkomst Congregatie-Provincie. Doel is om uiterlijk in 2020 het gezamenlijke eigendom over te dragen aan een nieuwe eigenaar die het complex op basis van het community-care-concept gaat exploiteren.

Op dit moment fungeert het Moederhuis al voor een belangrijk deel als woon-zorgcomplex. Stichting Maria-oord exploiteert het complex. De Stichting is een kleinschalige zorgaanbieder en levert intra- en extramurale zorg aan onder andere de "klanten" in het Moederhuis. Haar diensten zijn een antwoord op de (zorg)vraag van de klant, die kan wonen en leven in een omgeving waarin men zich thuis voelt, aansluitend bij zijn of haar beleving, waarbij ruimte is voor de eigen (religieuze) leefstijl. >>

COUNCIL
TILBURG

Waar staan we nu?

In 2017 is een wijziging van het bestemmingsplan van de kloosteromgeving afgerond. Daarmee is het mogelijk om op het terrein een 40-tal zorgwoningen te realiseren. Hierdoor zijn de mogelijkheden geschapen voor een rendabele exploitatie van zorgdienstverlening. GS heeft op 25 juni 2018 ingestemd met verlenging van de participatieovereenkomst Congregatie-Provincie met 2 jaar en om het provinciaal aandeel in een perceelgrond terug te verkopen aan de Congregatie. De Congregatie verkoopt het perceel aan een beleggende partij voor de realisatie van de 40 zorgwoningen, dit omdat de toevoeging van de 40 zorgwoningen essentieel is voor het Community Care Concept. Voorwaarde voor de Congregatie hierbij is dat de belegger zich verbindt aan het Community Care Concept en samen met de Congregatie de verdere herontwikkeling van het Moederhuis gaat uitwerken. De vervreemding van het complex wordt door de Congregatie geïnitieerd en op basis van het recht van koop jegens de provincie gerealiseerd.

CONGREGATIE
BURGOLD

Sint Catherinadal in Oosterhout

Wat betekent het voor Brabant?

Het huis De Blauwe Camer in Oosterhout is onderdeel van de Heilige Driehoek in Oosterhout, drie grote kloostercomplexen in het overgangsgebied stad-land. In het voormalig kasteel is nu een kloosterorde gehuisvest. In 1645 kwam het kasteel in bezit van de zusters van Norbertinessen van Sint-Catharinadal. De Norbertinessen zijn een van de oudste ordes in Nederland en bewonen een van de oudste complexen van Brabant. Dit klooster behoort tot de `must` categorie als het gaat om het verhaal van religieus Brabant. >>

COUNCIL
BRABANT

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	2023	€ 2.600.000
Ramingen:		
Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 2.600.000	€ 0
Risico	Dekking Risico	
€ 2.200.000	Erfgoed	
Instrumenten		
Geldlening		
Partners		
De zusters van Sint-Catharinadal, Stichting Sint-Catharinadomein, Gemeente Oosterhout		

Waar willen we naar toe?

Een duurzame herbestemming, herbestemming hier te verstaan als een grondige aanpassing van de kloostereconomie, waarbij de zusters gebruik blijven maken van hun kloostercomplex. De nieuwe kloostereconomie dient voldoende inkomsten te genereren om de gebouwen van het complex duurzaam te kunnen blijven onderhouden. Per saldo gaat het dus om behoud van materieel (de gebouwen en landerijen) én immaterieel (de kloosterlijke leefwijze en gebruiken) erfgoed.

Waar staan we nu?

De zusters Norbertinessen zijn op zoek gegaan naar aanvullende gebruiksmogelijkheden om te komen tot een duurzame exploitatie van het complex. De plannen hebben betrekking op de aanleg en exploitatie van een wijngaard en van een groentetuin, de oprichting van een winkel en taveerne met vergaderfaciliteiten en de uitbreiding van het gastenhuis. Maart 2016 hebben Gedeputeerde Staten een subsidiebeschikking genomen op basis van de eerder in oktober 2015 door hen genomen investeringsbeslissing.

Die komt neer op het verstrekken van een lening aan de Stichting Sint-Catharinadomein van € 2,7 mln. De lening heeft een looptijd van 8 jaar, waarna een herfinancieringsmoment volgt. De subsidiebeschikking gaat gepaard met een leningovereenkomst en een recht van eerste hypotheek van de provincie op het recht van erfpacht van de Stichting Sint-Catharinadomein. Die hypotheek is bedoeld als zekerheid tot nakoming van de terugbetaling van de lening. De wijngaard is al in 2015 aangelegd, de verbouwing van het gastenhuis is in 2016 afgerond, de eerste wijn komt najaar 2017 beschikbaar. De officiële opening van het vernieuwde complex inclusief groentetuin, winkel en taveerne heeft de commissaris van de Koning op 6 juni 2017 verricht. De nieuwe op wijnbouw gebaseerde kloostereconomie heeft te kampen gehad met opstartproblemen, in het bijzonder vanwege latere inkomsten dan begroot. In het verlengde hiervan hebben Gedeputeerde Staten in 2017 besloten tot kwijtschelding van de over 2017 verschuldigde rente op de uitstaande lening en tot opschorting van de rentebetalingen over 2018. Eind 2018 zal de hele kloostereconomie opnieuw door GS bekeken worden, de vooruitzichten op een dan positieve situatie van de gehele kloostereconomie zijn niet ongunstig.

Terug naar inhoudsopgave

Transformatie opgaven

Omgevingsvisie en Brabantse Agenda Wonen

De (ontwerp) omgevingsvisie 'samenwerken aan de kwaliteit van Brabant' en de Brabantse Agenda Wonen, agenderen de binnenstedelijke opgave van Brabant. Om de kernkwaliteiten van Brabant te behouden en te versterken zal het accent de komende jaren steeds meer komen te liggen op transformatielocaties binnen onze steden en dorpen. Vaak in combinatie met het herbestemmen van leegstaand en leeg komend vastgoed. Of, zoals in het provinciale bestuursakkoord is verwoord: "herbestemmen wordt meer en meer het nieuwe bouwen". Nu er nog een ontwikkelopgave ligt om de komende 10/15 jaar nog 120.000 woningen toe te voegen aan de bestaande woningvoorraad lijkt dit een uitgelezen kans om die transformatieopgave inhoud en een versnelling te geven.

De provincie wil inzicht en overzicht krijgen in de (integrale) transformatiepotenties en -opgaven van 'binnenstedelijk Brabant' voor de komende 20 tot 30 jaar door:

- met de B5, de M7 en de (op subregionale schaal samenwerkende) gemeenten die potenties en opgaven in kaart te brengen en vervolgens
- met de betreffende gemeenten te komen tot een (subregionaal) samenhangend actieprogramma en hieruit voorkomende concrete binnenstedelijke gebiedstransformaties.

Verkenningen

Vanuit bovenstaande opdracht zijn inmiddels met 3 steden concrete verkenningen gestart. Te weten:

- Breda: 124 ha binnenstedelijke transformatie op Spoorzone en Havenkwartier, CSM-terrein en Herontwikkeling Gasthuisvelden;
- Oss: Ontwikkelings stadshart en Walkwartier;
- Eindhoven: Spoorzone en Internationaal knooppunt XL (EIK XL). Zie voor meer informatie de factsheet bij MIPP.

Walkwartier

in Oss

Wat betekent het voor Brabant?

De gemeente Oss werkt aan transformatie van haar binnenstad. In lijn met de Brabantse Agenda Wonen voert het Ontwikkelbedrijf een verkenning uit naar transformatiepotenties op beeldbepalende locaties in (met name) middelgrote steden, zoals de gemeente Oss. In dat kader onderzoekt de provincie via het Ontwikkelbedrijf hoe zij kan en wil bijdragen aan de centrumontwikkeling van Oss. Daarbij wordt onderzocht of de herbestemming van het Wal Kwartier kan bijdragen aan de realisatie van doelen van de provincie, zoals wonen, aanpak (retail)leegstand, ruimtelijke kwaliteit, cultuur en energietransitie.

Facts & figures

Status

Verkenning

Looptijd tot

Boekwaarde

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Expl. Saldo

Risico

Dekking risico

Instrumenten

Partners

Gemeente Oss, Van Wanrooij bouw en ontwikkeling

Projectinitiatief

Het plan Walkwartier gaat uit van sloop van alle bebouwing en het terugbrengen van een meer passende stedenbouwkundige en functionele structuur, samenhangend met het omliggende centrumgebied. In de herontwikkeling wordt het aandeel retail sterk verminderd en verweven met nieuwe functies, waaronder cultuur en een aanzienlijke aantal woningen. Ook worden meerdere aantrekkelijke openbare ruimten gerealiseerd.

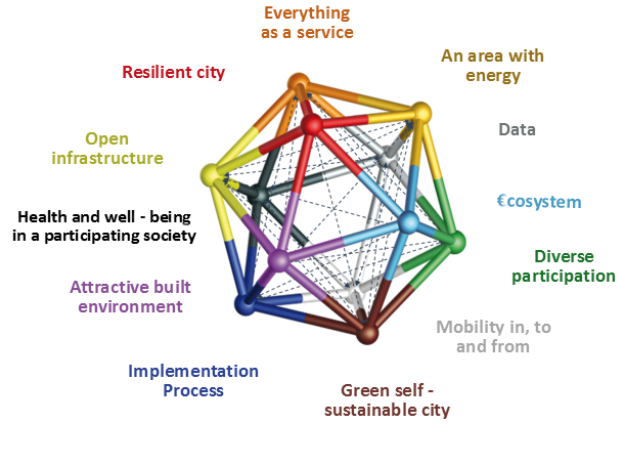
Met het plan Wal Kwartier pakt Oss de uitdagingen én de kansen aan voor een transformatie, die veel verder reikt dan het gebied zelf. Het plan is een krachtige impuls voor een toekomstbestendig, vitaal stadshart van Oss als geheel.

Waar staan we nu?

In december 2017 hebben de provincie en gemeente een intentieovereenkomst gesloten om de samenwerking bij deze ontwikkeling verder uit te werken. Medio 2018 is deze intentieovereenkomst verlengd. Inmiddels heeft centrumontwikkeling een prominente positie ingenomen in het nieuwe coalitie akkoord van de gemeente Oss. In de verlengde intentieovereenkomst is opgenomen dat de gemeente en de provincie in de 2^e helft van 2018 een verdieping en verdere uitwerking van de 'Koers Stadshart Oss' in een 'Ontwikkelstrategie Stadshart Oss' opstellen.

Om de Koers Stadshart ook tot uitvoering te kunnen brengen richt de gemeente Oss een fonds op voor de centrumontwikkeling (zoals ook genoemd in het coalitieprogramma 'Kansen zien, Kansen pakken'). De gemeente wenst met de komende programma begroting te starten met het vullen van dit fonds. De provincie bekijkt hoe zij hieraan kan bijdragen en of de gemeente Oss met haar aanpak een pilot kan zijn binnen de transformatieopgave van de binnensteden van de middelgrote steden in Brabant.

BRAINPORT SMART DISTRICT

living the future

Brainport Smart District

Helmond, Brandevoort

Wat betekent het voor Brabant?

Een proeftuin en duurzame en prettige leefomgeving waarin de nieuwste technologische innovaties en wetenschappelijke inzichten en hun onderlinge interactie worden getest, gevalideerd en geëvalueerd en waarin onze footprint wordt teruggebracht. Een proeftuin voor regio en provincie en een internationaal voorbeeld voor het wonen, leven en werken in de toekomst. Volledig Triple-Helix gestructureerd.

Instrumenten

Gemeentelijke grondexploitatie, Wetenschappelijke kennis TU/e en Tilburg University, Eindhoven Engine, Business Network Smart District
Quadruple Helix consortium bestaande uit 110 bedrijven

Partners

TU/e, Tilburg University, SPARK-Campus, Enexis, Brainport Development, Gemeente Eindhoven, Gemeente Helmond en Provincie Noord-Brabant.

Facts & figures

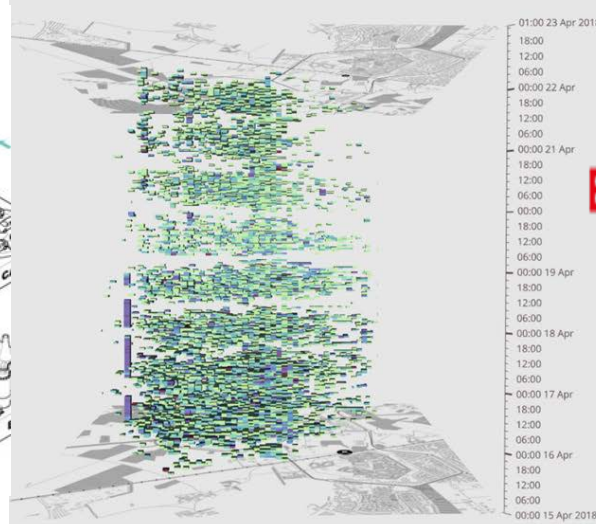
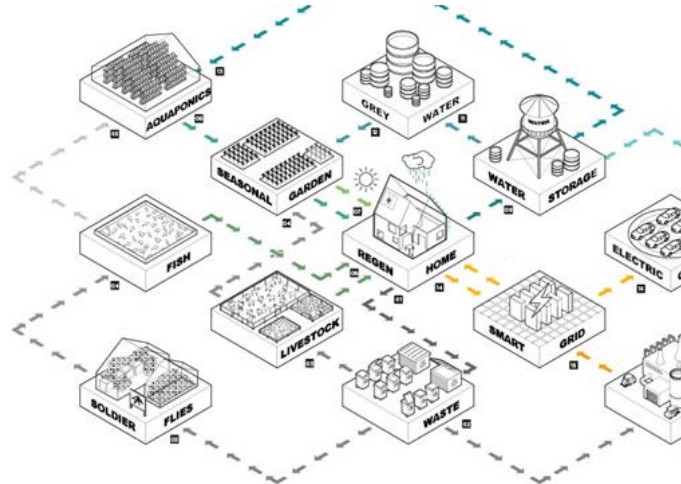
Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Verkenning / Besluitvorming	2018 -2028	
Ramingen:		
Uitgaven	Inkomsten	Expl. saldo
€ ,-	€	
Risico	Dekking risico	
€ n.t.b.		

Instrumenten

Gemeentelijke grondexploitatie, Wetenschappelijke kennis TU/e en Tilburg University, Eindhoven Engine, Business Network Smart District
Quadruple Helix consortium bestaande uit 110 bedrijven

Partners

TU/e, Tilburg University, SPARK-Campus, Enexis, Brainport Development, Gemeente Eindhoven, Gemeente Helmond en Provincie Noord-Brabant.

BRAINPORT SMART DISTRICT
living the future

Waar staan we nu?

Met de 12 leidende thema's (Syntegration, 2017) is het programma in beeld gebracht en inmiddels door de Gemeenteraad vastgesteld. De Stichting Brainport Smart District is opgericht, waarin de partnerorganisaties zitting hebben en gezamenlijk uitvoering geven aan het project. Inmiddels hebben de Stuurgroep en de Gemeenteraad van Helmond (27 februari 2018) ingestemd met de ontwikkeling van Brainport Smart District zoals opgenomen in het Plan van Aanpak, Inspiratiedocument en de Nota van Publiekrechtelijke Kaders en Uitgangspunten, met een daarbij behorende Uitvoeringsagenda. Momenteel wordt de stedenbouwkundige onderlegger opgesteld en loopt de Business Challenge. Meer dan 100 bedrijven hebben zich reeds aangesloten bij het Business Network.

Om BSD van idee naar uitvoering te brengen is al veel geld en inkind financiering bijeengebracht. Om het plaatje definitief rond te krijgen zijn echter nog een paar financiële commitments nodig uit o.a. de Regio Enveloppe/Eindhoven Engine.

In dat kader vraagt Brainport Smart District aan de provincie Noord-Brabant een cofinancierings-bijdrage van € 735.000,-.

Waar willen we naartoe?

Brainport Smart District (programma: c.a. 1.500 woningen en 12hA bedrijfsruimte) functioneert als een living lab. Dit wil zeggen dat een hoofdstructuur wordt gecreeerd (smart grid, circulaire waterketen, 'data universum') waarbinnen op organische c.q. adaptieve wijze door het maatschappelijk veld (bedrijfsleven en bewoners) invulling wordt gegeven.

Door middel van de BSD Business Network hebben bedrijven doorlopend de mogelijkheid om te participeren. De geselecteerde voorstellen worden in uitvoering genomen. De eerste woningen worden in 2019 gebouwd. Het feit dat de wijk nu nog een 'greenfield' is schept de mogelijkheid om technologie, systemen en inzichten vanaf het begin mee te nemen.

Havenkwartier

in Breda

Wat betekent het voor Brabant?

De gemeente Breda kent een transformatie opgave van 124 ha in en rondom de binnenstad. In lijn met de Brabantse agenda Wonen werkt de provincie Noord-Brabant actief mee aan diverse transformatieprojecten in Brabantse steden, ook in de B5. In de Bredase centrumgebieden liggen enorme kansen, voor de stad en de regio. De gebieden bieden ruimte voor de stedelijke uitdagingen in een compacte stad, en ook voor aantrekkelijke vestigingsmilieus voor ook (inter)nationale bedrijvigheid. De complexiteit van de transformatie van deze Bredase centrumgebieden is echter groot. Met de provincie Noord-Brabant is een partnerschap aangaan om kennis, kunde, kwaliteiten en krachten samen te brengen

Facts & figures

Status

Verkenning

Looptijd tot

Boekwaarde

Ramingen:

Uitgaven

Inkomsten

Expl. Saldo

Risico

Dekking risico

Instrumenten

Partners

Gemeente Breda

Projectinitiatief

Het gaat om een groot aantal herontwikkelingslocaties, in totaal zo'n 124 hectare, in het centrum van de stad Breda. Daarbij horen het Havenkwartier en het Corbion-terrein, maar ook de voormalige Koepelgevangenis, een deel van de locatie Seeligkazerne, de transformatie van kantoren aan de Markendaalseweg, het voormalig belastingkantoor en binnenkort de voormalige rechtbank. Er liggen veel kansen voor deze gebieden, gelegen in de directe omgeving van het internationaal treinstation. Het internationale vervoersknooppunt Breda is samen met Brainport Eindhoven en belangrijke pijler voor de ontwikkel- en innovatiekracht van Brabant. De provincie benadrukt al geruime tijd het bovenlokale belang van de (her)ontwikkeling van de centrumgebieden in de grote steden in Brabant. Met Breda is een intentieovereenkomst gesloten over de gezamenlijke aanpak.

De overeenkomst maakt deel uit van de afspraken die recent werden vastgelegd in de Stedelijke Agenda BrabantStad.

De samenwerking tussen gemeente en provincie concentreert zich op meerdere thema's: economie, energietransitie, transformatie van leegstaand vastgoed, klimaatadaptatie, mobiliteit en sociale innovatie. Doel van de samenwerking is om oplossingen te bundelen in een gezamenlijk plan van aanpak en projectenplan.

Waar staan we nu?

Op de 5 thema's zijn afspraken gemaakt en activiteiten en onderzoeken in gang gezet bv als het gaat om smart mobility in de Belcrum, klimaatonderzoek in de buurt Fellenoord. In het najaar wordt gewerkt aan definitief Plan van aanpak met projectfiches voor elk thema.

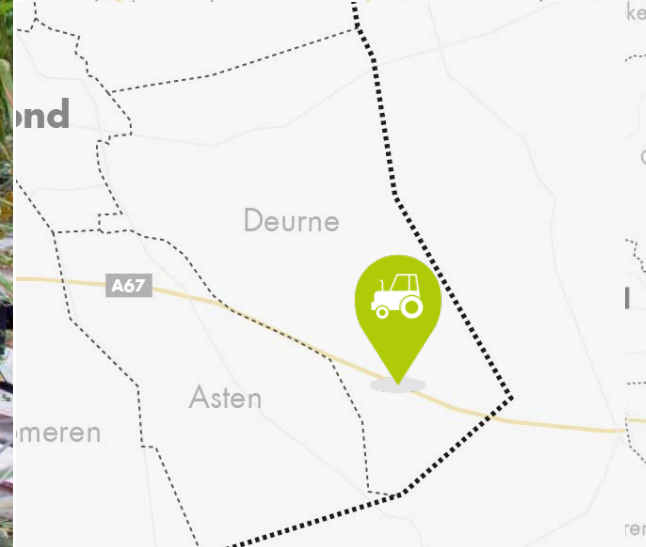
Land- en tuinbouw en buitengebied

Vanuit het ruimtelijk beleid wordt gestreefd naar een duurzame verbetering van de omgevingskwaliteit met een optimale mix van people, planet, profit.

Voorbeelden hiervan zijn de regeling Ruimte voor Ruimte, waarbij aanzienlijke milieu en ruimtelijke kwaliteitswinst wordt behaald door in ruil voor sanering van intensieve veehouderij, en later ook glastuinbouw en voormalig militair terreinen, de bouw van woningen op een passende locatie toe te staan.

Ook concentratie en verduurzaming van glastuinbouw via de Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij (TOM) is hiervan een voorbeeld. Daarnaast heeft het Ontwikkelbedrijf nog enkele grondposities op basis van voormalig ruimtelijk beleid (Landbouw ontwikkelingsgebieden).

Projectvestiging Glastuinbouw in Deurne

LAND- EN
TUINBOUW EN
BLITSEKSTED

Wat betekent het voor Brabant?

De provincie voert al jaren een ruimtelijk concentratiebeleid voor glastuinbouwbedrijven. De voordelen van ruimtelijke concentratie liggen op economisch vlak (clustervorming) en op het vlak van de energie opgave, natuur en waterhuishouding alsmede van het landschap. In het kader van dit beleid zijn twee vestigingsgebieden projectmatig in ontwikkeling genomen, waarvan het glastuinbouwgebied Deurne er één is. >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	2020	€ 28.938.794

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 11.931.267	€ -17.007.527

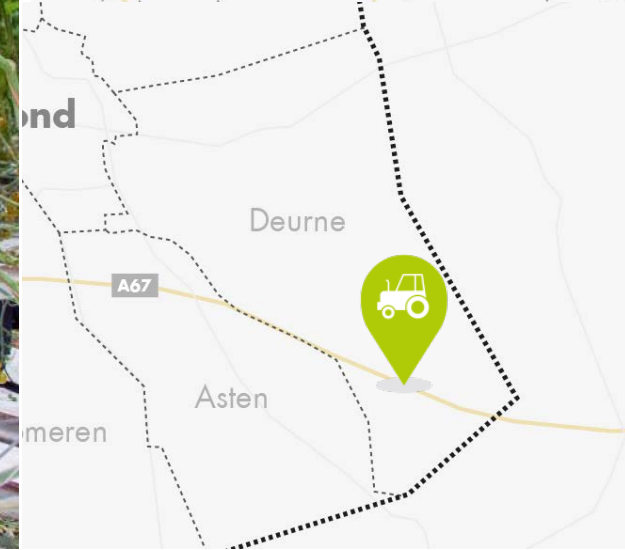
Risico	Dekking Risico
€ 17.007.527	Risicoreserve Ontwikkelbedrijf

Instrumenten

Garantie grondovername

Partners

Gemeente Deurne, TDV BV, TOM, ZLTO

LAND- EN
TUINBOUW EN
BLITSEKSEL

Waar staan we nu?

Na de crisis van 2008 is het onmogelijk gebleken om tuinbouwers te vinden die zich konden vestigen in het gebied. Recentelijk hebben zich weer gegadigden aangemeld bij de ontwikkelaar, Tuinbouwvestiging Deurne BV (TVD). De aandeelhouders, zijnde de gemeente Deurne en de Tuinbouw Ontwikkelingsmaatschappij (TOM) overwegen om het project, dat op een laag pitje is gezet, nieuw leven in te blazen.

De gemeente Deurne heeft de grond verworven voor het project. Op haar verzoek heeft de provincie in 2010 de garantie verleend dat zij grond die in 2020 nog niet uitgegeven zal zijn overneemt tegen een afgesproken prijs.

In 2017 hebben geïnteresseerde partijen zich gemeld bij de TVD. Gezien de voorwaarden van de PAS was het niet mogelijk de nodige vergunningen af te geven. Het Ontwikkelbedrijf ondersteunt een seismisch onderzoek om te bezien of het mogelijk is aardwarmte op deze locatie te gebruiken en daarmee vestiging mogelijk te maken.

Waar willen we naar toe?

De provincie en haar partners willen dat het duurzaam glastuinbouwgebied werkelijk tot stand komt, waarbij de voorwaarden van de Programmatische Aanpak Stikstof in acht worden genomen.

Tuinbouw Ontwikkeling Maatschappij in Noord-Brabant

LAND- EN
TUINBOUW EN
BLITSEKSECTIE

Wat betekent het voor Brabant?

De TOM ontwikkelt projectvestigingsgebieden voor glastuinbouwbedrijven om de glastuinbouw in Brabant te centraliseren. Sinds 2014 richt zij haar aandacht nagenoeg geheel op het glastuinbouwgebied in het Agro- Foodcluster Nieuw Prinsenland(AFC NP) in de gemeente Steenbergen.

Waar staan we nu?

In het tweede kwartaal 2015 hebben PS besloten in te stemmen met de omvorming en herfinanciering van de TOM. Bij de herfinanciering is door de provincie in totaal € 58 miljoen beschikbaar gesteld in de vorm van een achtergestelde lening van € 14 miljoen en een hypothecaire lening van € 44 miljoen. >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in exploitatie	2022	€ 12.854.284

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 311.634	€ 7.825.918	€ -3.340.000

Risico	Dekking Risico
€ 11.875.385	Algemene middelen, risicoreserve Ontwikkelbedrijf en rente

Instrumenten

Deelneming
Geldlening

Partners

TOM, NCB-ontwikkeling

LAND- EN
TUINBOUW EN
BLITENKREDIET

Daarnaast heeft de andere aandeelhouder de NCB ook een achtergestelde lening verstrekt van € 14 miljoen. Nadat eind 2015 het eerste perceel was verkocht na de omvorming is de verkoop in 2017 weer sterk toegenomen. Tot op heden is er na de omvorming 96,6 hectare verkocht en geleverd. Daarnaast is er nog 22,2 hectare verkocht die in 2019 wordt geleverd en is 15,3 hectare in optie verkocht.

Waar willen we naar toe?

Deze gunstige ontwikkeling, gecombineerd met het marktperspectief, heeft ertoe geleid dat de TOM in haar prognose het laatste uitgiftejaar heeft vervroegd van 2025 naar 2020.

Door het onverwachte herstel van de markt en de bijbehorende verkopen is de totale kredietbehoefte naar verwachting lager dan bij de omvorming was berekend. Het totaal beschikbare budget zal hierdoor niet benodigd zijn.

Een aantal (zittende) tuinders hebben via de TOM de provincie gevraagd om te kijken naar financieringsmogelijkheden om verdere uitbreiding van hun bedrijf op Nieuw Prinsenland mogelijk te maken. Momenteel worden er meerdere opties onderzocht.

ruimte voor ruimte

ruime bouwkavels in landelijk Brabant

Ruimte voor ruimte

in Noord-Brabant

LAND- EN
TUINBOUW EN
BLITSEKSTEDEN

In 2000 hebben rijk, provincies en gemeenten in het Pact van Brakkenstein afspraken gemaakt om de intensieve veehouderij te saneren. Deze sanering werd nodig geacht gezien het mestoverschot in Nederland en de effecten die het mestoverschot heeft op de kwaliteit van de drinkwatervoorziening voor de langere termijn.

De rol van de provincie was het vergoeden van de sloop van de opstallen en het daarmee gepaard gaande waardeverlies aan intensieve veehouders die de bedrijfsvoering beëindigden. De vergoeding die de provincie aan stoppende intensieve veehouders heeft uitgekeerd kan de provincie terugverdienen door het uitgeven van ruime woningbouw kavels aan randen van steden en dorpen. Dit heet de aanpak ruimte voor ruimte

>>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Projecten in uitvoering	2020	€ 2.736.883

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 50.676	€ 2.787.559	€ 0

Risico	Dekking Risico
€ 0	n.v.t.

Instrumenten

Deelneming
Grondovername

Partners

Onderneming Ruimte voor Ruimte (ORR)

ruimte voor ruimte

ruime bouwkavels in landelijk Brabant

LAND- EN
TUINBOUW EN
BLITSEKSECTIE

Verbreding aanpak

Bij aanvang was de verwachting dat er een grote vraag naar deze ruime kavels was, er een behoorlijk opbrengst uit de verkoop van deze kavels zou zijn en veel gemeenten deze kavels graag ontwikkeld zagen worden binnen de gemeente. Vandaar dat is besloten ook andere saneringskosten, zoals voor de glastuinbouw en de voormalige militaire complexen onder de aanpak ruimte voor ruimte te brengen.

Financiële component

De provincie heeft aan intensieve veehouders die het bedrijf beëindigde voor de sloop van de stallen en het waardeverlies een bedrag uitgekeerd van € 166 miljoen. Voor de verbrede aanpak is een bedrag van € 30 miljoen uitgekeerd. Betreft dus in totaal een uitgave van € 196. Deze kosten, inclusief opgebouwde rente van € 19 miljoen, moeten worden terugverdiend door de uitgifte van in het algemeen ruime woningbouwkavels. Totaal € 215 miljoen.

Toekomstgericht

De 'Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte' is door de provincie opgericht om het instrument van 'ruimte voor ruimte' in te zetten. Hiertoe verkoopt de ontwikkelingsmaatschappij losse ruimte voor ruimte-titels en ontwikkelt en verkoopt zij woningbouwkavels. Sinds eind 2015 is de provincie enig aandeelhouder in de 'Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte'. Hierdoor is de mogelijkheid gecreëerd het nog resterend bedrag terug te verdienen (conform de huidige businesscase in 2033). Hierbij worden mogelijkheden gezocht om aanvullende maatschappelijke doelen te realiseren.

Bij de deelneming ORR worden nieuwe projecten opgepakt met een sterkere focus op aansluiting bij maatschappelijke doelen en wordt de businesscase verder geoptimaliseerd.

De deelneming in de ORR wordt in de paragraaf verbonden partijen in de jaarrekening en begroting verantwoord.

>>

ruimte voor ruimte

ruime bouwkavels in landelijk Brabant

LAND- EN
TUINBOUW EN
BLITSEKSTEDEN

De provincie heeft ook zelf grond gekocht om ruimte voor ruimte projecten mogelijk te maken. Het Ontwikkelbedrijf bezit daarmee een aantal grondposities ten behoeve van ruimte voor ruimte ontwikkeling.

Nu de provincie enig aandeelhouder is in de ORR is in 2016 een nieuwe RvC samengesteld en een nieuwe directeur geworven. Daarnaast is een nieuwe governance ingericht. Onderdelen hiervan zijn een aandeelhoudersinstructie, nadere instructie en businesscase. In de aandeelhoudersinstructie is de afspraak gemaakt om vanaf de eerste helft van 2017 gefaseerd de grondposities van het provinciaal Ontwikkelbedrijf over te dragen aan de 'Ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte'. Vastgelegd is op welk moment en onder welke condities de locaties worden overgedragen.

Daarmee komt de ontwikkeling en verkoop van ruimte voor ruimte-woningbouwprojecten geheel bij de ontwikkelingsmaatschappij te liggen.

Het gaat om de volgende projecten die worden overgedragen. Voor het project Nieuwe Warande in Tilburg fase 2, 3 en 4 zijn in 2017 nadere afspraken vastgelegd. Concreet zijn afspraken gemaakt over:

- Project Laarspad te Gilze.
- Project Loosbroek te Heeswijk Dinther.
- Project Nieuw Gansoijen te Wijk en Aalburg.
- Project Opstal 6 te Aarle Rixtel.
- Project Vughtste Hoeve/Esscheweg te Vught.
- Project Nieuwe Warande te Tilburg (fase 1).
- Project Groenstraat/Laar te Berlicum.
- Project De Ruiting 2 te Esch.
- Project MOB Complex te Mill.

Deze projecten worden vanwege de gemaakte afspraken niet verder per project toegelicht.

[Terug naar inhoudsopgave](#)

Voortgang stimuleringsmaatregelen woningbouw

In 2009 hebben PS maximaal € 250 miljoen beschikbaar gesteld ten behoeve van de stimuleringsmaatregelen woningbouw. Van dit budget is € 45 miljoen beschikbaar voor het opvangen van (eventuele) verliezen (risico reserve woningbouw). De stimuleringsmaatregelen woningbouw zijn een substantieel onderdeel van het totale maatregelenpakket voor het bestrijden van de gevolgen van de economische crisis in de provincie Noord Brabant.

Alle regelingen zijn gesloten, waardoor de inzet is gericht op de afbouw van de verschillende regelingen en opgebouwde woning portefeuille.

Maatregelen consumenten

Stimulering van de consumentenzijde is vormgegeven door de:

- Brabantse woonlastenverzekering;
- Brabantse waardebescherming nieuwbouw woningen;
- Brabantse starterslening;
- Brabantse verkoopgarantie.

Alle regelingen zijn gesloten. Van de Brabantse woonlastenverzekering en Brabantse waardebescherming is slechts zeer beperkt gebruik gemaakt. Deze maatregelen blijven in deze rapportage verder buiten beschouwing.

Brabantse startersregeling

Brabantse starters op de woningmarkt kunnen een lening aanvragen voor de koop van hun woning. De startersleningen kennen een looptijd tot van 30 jaar (deze kan worden gezien als een 2e hypotheek). De eerste drie jaar zijn rente- en aflossingsvrij. Na drie jaar wordt door de Stichting Volkshuisvesting Nederland (SVN, de beheerder van de regeling) een hogere rente dan de marktrente in rekening gebracht.

Brabantse Verkoopgarantie

De provincie Noord-Brabant heeft in 2009 de Brabantse Verkoopgarantie (BVG) ingesteld ter stimulering van de woningmarkt aan de consumentenzijde. Kopers van nieuwbouwwoningen hadden daardoor de mogelijkheid om een verkoopoptie te ondertekenen voor hun huidige woning. De provincie verplicht zich daardoor tot het afnemen van de woning tegen 90% van de taxatiewaarde op het moment van het sluiten van de garantieovereenkomst. In 2012 zijn de eerste woningen door de provincie afgenomen.

Tussen 2009 en december 2013 zijn 1295 aanvragen binnengekomen voor de BVG. Dit aantal aanvragen heeft geleid tot 932 verkoopopties.

In 2018 is de laatste woning verkocht en zijn er geen woningen vanuit deze regeling meer in bezit van de provincie.

Maatregelen producenten

De stimulering van de productenzijde is vormgegeven in de vorm van maatwerk. Afhankelijk van de problematiek is er sprake van een bijdrage van de provincie in de vorm van een:

- renteloze lening;
- lumpsum bedrag;
- garantstelling;
- Brabants Investeringsfondsen
Nieuwbouwwoningen

Renteloze lening/lumpsum bedrag

Om te stimuleren dat woningbouwprojecten worden gerealiseerd heeft de provincie aan gemeenten en woningbouwcorporaties renteloze leningen (25) verstrekt voor € 24 miljoen en lumpsum bedragen (10) uitgekeerd voor € 0,3 miljoen. De lumpsum bedragen zijn gebaseerd op de hoogte van de rentekosten binnen de betreffende projecten.

Deze lumpsum kosten zijn in het jaar van betaling ten laste van de risicoreserve woningbouwstimulering gebracht. Van de renteloze leningen is € 19,2 miljoen afgelost. Het resterende lening bedrag € 4,8 miljoen is in 2017 afgelost.

Garantstellingen

Er zijn 3 garantstellingen afgegeven voor een bedrag van € 20 miljoen. In 2016 zijn alle garanties afgebouwd en is er geen beroep gedaan op de garantstellingsovereenkomst.

Brabantse Investeringsfondsen Nieuwbouwwoningen

Er zijn sinds december 2010 3 fondsen opgericht, namelijk de Havenmeester, de Hoven en Meerijk. De provincie participeert hierin voor maximaal € 6,7 miljoen. In 2015 is het fonds Meerijk geliquideerd. Per ultimo 2019 zullen conform afspraak ook de 2 resterende fondsen naar verwachting zijn geliquideerd.

Risicoreserve stimuleringsmaatregelen

De risicoreserve woningbouwstimulering heeft naar per 31-12-2019 een omvang van € 3,3 miljoen. Deze is daarmee € 41,7 miljoen lager dan bij aanvang van de maatregelen. Oorzaken hiervan zijn dat de kosten voor de verschillende regelingen ten laste van de risicoreserve woningbouwstimulering worden gebracht.

Het betreffen met name de volgende kosten:

- Vrijval naar algemene reserve van €10 miljoen in 2016 en € 4 miljoen in 2017 en 0,9 miljoen in 2018 ten gunste van risicoreserve Ontwikkelbedrijf;
- Algemene kosten, zoals beheerskosten woningen en externe dienstverlening;
- Startersleningen, beheerskostenvergoeding aan SVN;
- Brabantse Verkoop Garantie, afwaardering van de in eigendom zijnde woningen;
- Renteloze leningen, de provinciale rentekosten tot en met 31-12-2013 op de verstrekte leningen.

Voor de woningbouwstimuleringsmaatregelen is ultimo 2019 de totale boekwaarde € 11,6 miljoen en is een risicoreserve stimulering woningbouw van € 3,3 miljoen beschikbaar.

De boekwaarde bestaat alleen nog uit de startersleningen.

Gelet op het beperkte risico voor de verdere afhandeling van de investeringsfondsen in de jaren 2018 en 2019 is de risicoreserve van voldoende omvang.

Sociale veerkracht

Sociale Veerkracht is het vermogen van mensen om te reageren op veranderingen. Veel Brabanders redden zich goed. Ook in deze tijden van snelle veranderingen.

Op allerlei gebieden zien wij in onze provincie initiatieven van mensen en groeperingen die getuigen van energie en veerkracht. Maar er zijn ook mensen die niet zo zelfredzaam zijn. We proberen die kwetsbare groep te ondersteunen, zodat ook zij aansluiting vinden in onze maatschappij. Het programma Sociale Veerkracht moet ervoor zorgen dat meer mensen kunnen delen in en bijdragen aan een goede kwaliteit van leven in Brabant.

Het Ontwikkelbedrijf draagt in veel van haar projecten en verkenningen bij aan de doelstellingen van Sociale Veerkracht. Zo heeft het Ontwikkelbedrijf bij KVL in Oisterwijk bij het verstrekken van opdrachten is gestuurd op het inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Het Ontwikkelbedrijf betreft veel jongeren bij projecten. Denk hierbij aan de inzet van JOB-house bij projecten en verkenningen zoals KVL, Fort Isabella, Moederhuis Dongen en Catharinadal.

In het Moederhuis in Dongen is in 2016 is een pilot gestart, waarbij in een samenwerking van o.a. de congregatie en Stichting Mariaoord een nieuwe kleinschalige zorgomgeving voor ouderen en mensen met een beperking wordt gecreëerd, het 'Community Care Concept'. Hierin werken professionele zorg, mantelzorgers, buurt en wijk samen in de verlening van zorg.

Mariadal in Roosendaal biedt ruimte aan stichtingen en verenigingen tegen een zeer geringe vergoeding. Jaarlijks zijn er meerdere openbare bijeenkomsten die door de tijdelijke gebruikers worden georganiseerd. Daarnaast worden enkele ruimtes zoals de kapel, refters en de tuin tegen een geringe vergoeding ter beschikking gesteld voor initiatieven van de Roosendalers zelf. Spraakmakende voorbeelden zijn de Samenloop voor hoop (een 24-uurswandelstafette om geld in te zamelen voor KWF Kankerbestrijding), een jaarlijkse muzikale avond voor de buurtbewoners en jaarlijks een Mariadalconcert voor een goed doel. Ook is er geëxperimenteerd met "buurteten"; het samenzijn van de minderbedeelden waarbij ook andere buurtbewoners van Mariadal kunnen aanschuiven. In moderne termen: verbinden.

SlowCare

in Oss

In het bestuursakkoord “Beweging in Brabant” is onze ambitie verwoord om bij te dragen aan een veerkrachtige samenleving door veelbelovende maatschappelijke initiatieven te versterken en kansen te creëren voor duurzaam ondernemerschap. We zetten daarbij ook in op disruptieve concepten, namelijk die concepten waarvan we verwachten dat ze tot echte systeemverandering kunnen leiden maar waar anderen nog niet op in durven te zetten totdat er meer duidelijkheid is over de werking in de praktijk. Zo stimuleren we innovatie als antwoord op de diverse maatschappelijke opgaven.

Een van die opgaven is die van langer gezond thuis wonen. Deze opgave heeft onder andere haar beslag in de >>

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
In uitvoering	2036	€ 2.060.285
Ramingen:		
Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 0	€ 2.060.285	€ 0
Risico	Dekking Risico	
€ 0		
Instrumenten		
Geldlening		
Partners		
n.v.t.		

Uitvoeringsprogramma's Versterken Sociale Veerkracht en Life sciences & Health. De Brabantse innovatiekracht – nieuwe technologie, nieuwe producten en diensten – wordt daarbij ingezet om fundamentele veranderingen in het zorglandschap, te bewerkstelligen waardoor de zorg verschuift van ziekenhuizen en zorginstellingen naar zorg direct in en om het huis. Hierbij worden ook de mogelijkheden bekeken om duurzaam, toekomstbestendig ondernemerschap te ondersteunen.

Het ontbreken van een sluitende businesscase en de benodigde kwaliteiten en expertise in de oudergroep vormt een groot afbreukrisico. Ook wordt er gesteld dat er in de zorg een ontwikkeling nodig is naar andere verdienmodellen waar winst niet alleen in financiële termen te interpreteren is maar ook in sociale en ecologische waarde en waarbij er steeds meer publiek-private samenwerking plaatsvindt. Die ontwikkeling gaat niet vanzelf en zal gestimuleerd moeten worden met goede inspirerende voorbeelden. >>

Ouderinitiatieven op het gebied van kleinschalige woonzorgvoorzieningen sluiten aan bij de ontwikkeling van het verplaatsen van de zorg uit de instelling naar de wijk. Maar uit diverse recente onderzoeken en ervaringen blijkt dat het merendeel van deze waardevolle initiatieven niet van de grond komen.

Uit het haalbaarheidsonderzoek, observaties van de BOM en een PwC-rapportage bleek dat het Slowcare-concept een sterke economische, ecologische en maatschappelijke propositie heeft. Ook de ambitie om meerdere locaties op te zetten is een versterkende factor voor de businesscase, evenals de financieringsstructuur die gebaseerd is op vaste budgetten als PGB, zorg in natura en Wajong-uitkeringen. Het feit dat er gewerkt wordt met zelfsturende teams (gebaseerd op het Buurtzorgconcept) zorgt voor lagere personeelskosten én voor personeel dat met veel plezier en hart voor de zaak hun werk kan doen omdat er geen tijd verspild wordt met niet-zorggerichte taken.

Om een eerste locatie op te zetten, in een leegstaande school in Oss, is een financiering nodig. Met het cluster Cultuur en Samenleving is gekeken naar de wenselijkheid en mogelijkheden van het subsidiëren (in de vorm van een lening) van de eerste locatie van Stichting Slowcare: het Elzeneindhuis te Oss.

Nadat er een samenwerkingsovereenkomst tussen Stichting Slowcare en de gemeente Oss is gesloten, de haalbaarheid van de exploitatie was aangetoond en de vergunningen waren ontvangen is er medio 2017 een subsidie verleend voor een bedrag van €2,1 mln. in de vorm van een lening tegen marktconforme voorwaarden met een looptijd van 20 jaar. Bestemd voor de duurzame verbouwing van de leegstaande basisschool naar een kleinschalig woon/zorg complex voor 24 ernstig meervoudig gehandicapte bewoners met daarbij een voorziening voor dagbesteding. Eind 2017 is een aanvullende geldlening van €125.000 verstrekt voor de aanschaf en monteren van zonnepanelen op het nieuw gebouwde woon/zorg complex. Terug te betalen in 15 jaar.

Waar staan we nu?

Op 24 juni 2018 is het complex onder grote belangstelling geopend en na een geleidelijke opstartfase volledig in bedrijf genomen.

Waar willen we naar toe?

Als provincie co-investeren we in het concept Slowcare omdat het mogelijk bijdraagt aan systeeminnovatie. Tijdens het uitvoeren van de pilot zal het proces door de provincie nauw gevolgd worden. Zo komen we samen met onze partners meer te weten over werking, impact en betekenis van het concept. Het doel hiervan is om deze kennis vervolgens ook weer beschikbaar te stellen aan andere ouderinitiatieven/woonzorgconcepten, gemeenten en andere potentiële investeerders. Zo voorkomen we dat iedere keer het wiel opnieuw uitgevonden moet worden. Dit proces van impactmonitoring is inmiddels in uitvoering. Er is inmiddels interesse getoond zowel vanuit Brabantse gemeenten als internationale regio's.

Ondermijning

Het bestrijden van criminaliteit en ondermijning (zie Rapportage aanpak georganiseerde en ondermijnende criminaliteit 2015) heeft bijzondere aandacht in Noord-Brabant omdat een aantal vormen van misdaad en criminaliteit in de provincie hardnekkig zijn. De vier Brabantse steden in de landelijke misdaad top 20 vallen met name op door een in het algemeen groter dan gemiddeld aandeel vernielingen, autokraken, inbraken, mishandelingen en bedreigingen.

Hermenzeil in Geertruidenberg

Wat betekent het voor Brabant

Jachthaven en recreatieterrein Hermenzeil in Raamsdonk was afgegleden tot een hardnekkig handhavingknelpunt. Eind 2014 heeft de burgemeester de Taskforce Brabant Zeeland voor de bestrijding van ondermijnende criminaliteit en het RIEC gevraagd haar te ondersteunen in het inzichtelijk maken en bestrijden van ondermijnende criminaliteit op de jachthaven. Het leidde onder meer tot een grote handhavingssactie in de zomer van 2015.

De Task Force Brabant Zeeland heeft als belangrijkste taak het aanjagen van de samenwerking tussen overheden en overheidsdiensten bij de aanpak van ondermijnende criminaliteit. RIEC staat voor Regionaal Informatie- en Expertise Centrum voor deze aanpak.

Facts & figures

Status	Looptijd tot	Boekwaarde
Project in uitvoering	2019	€ 1,5 mln

Ramingen:

Uitgaven	Inkomsten	Expl. Saldo
€ 1,5 mln	€ 0,5 mln	-/- € 1 mln

Risico	Dekking Risico
€ 1 mln	Risicoreserve ontwikkelbedrijf

Instrumenten

Samenwerkingsovereenkomst met gemeente
Overname vordering met hypothecaire zekerheden

Partners

Gemeente Geertruidenberg, RIEC partners,
RVB, RWS, Waterschap.

Waar staan we nu?

De gemeente Geertruidenberg heeft jarenlang getracht om tot normalisering van de situatie op Hermenzeil te komen. Uiteindelijk hebben de samenwerkende overheden het zelf verwerven van het recreatieterrein, restaurant en overige gebouwen bij de jachthaven en verkoop aan een bonafide partij als de meest aangewezen strategie aangemerkt om de gewenste normalisering tot stand te brengen. Om dit te bereiken heeft de provincie in 2017 de vordering van de Rabobank op de failliete jachthaven overgenomen. Eind 2017 is de gemeente eigenaar geworden van de locatie.

In het afgelopen half jaar zijn alle bewoners van het terrein vertrokken, zijn de gebouwen ontruimd en hebben vrijwel alle boten elders een ligplaats gevonden. Sinds eind mei is het terrein afgesloten met hekken en wordt het door middel van camera's en incidentele inspecties bewaakt.

Gemeente en provincie werken aan een ontwikkel- en verkoopstrategie van de locatie, waarin het voorkomen van ondermijnende criminele activiteiten in de toekomst en een zo hoog mogelijke financiële opbrengst bij verkoop uitgangspunten zijn. Een en ander binnen de beleidsmatige kaders van de gemeente.

In de zomer van 2018 hebben gemeente en provincie besloten dat de locatie Hermenzeil opnieuw moet worden ontwikkeld voor toeristisch-recreatieve doeleinden. In verband hiermee is de verwachte opbrengst verlaagd en de risicovoorziening verhoogd.

Waar willen we naar toe?

Doelstelling van gemeente en provincie is nu de locatie te verkopen aan en te laten ontwikkelen en exploiteren door een bonafide partij. Het streven is om dit in 2019 te realiseren.

Colofon

Contactgegevens voor meer informatie:

W. de Bruijn (WdBruijn@brabant.nl)
Manager Ontwikkelbedrijf

P. Josseaud (Pjosseaud@brabant.nl)
Manager Ontwikkelbedrijf

's-Hertogenbosch, maart 2018.

Provincie Noord-Brabant